

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**ORGANIZACIJA IN FINANCIRANJE ŠPORTA V
SLOVENIJI**

Ljubljana, julij 2002

ALEKSANDER KUNTARIČ

IZJAVA

Študent *Aleksander Kuntarič* izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom *prof. dr. Zarjana Fabjančiča* in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 05.07.2002

Podpis: _____

KAZALO

1. UVOD.....	1
2. ŠPORT.....	2
2.1 EKONOMSKI POMEN ŠPORTA.....	4
2.2 ŠPORT V SLOVENIJI	5
3. ORGANIZIRANOST ŠPORTA.....	7
3.1 ZGODOVINSKI ORIS ORGANIZIRANOSTI ŠPORTA	9
3.2 ORGANIZIRANOST ŠPORTA V SLOVENIJI	10
3.3 IZVAJALCI ŠPORTA PRI NAS NA LOKALNI RAVNI (V BAZI).....	14
3.3.1 <i>Kako ustanavljamo športne izvajalce.....</i>	15
3.3.2 <i>Športno društvo</i>	15
3.4 IZVAJALCI ŠPORTA NA VIŠJIH RAVNEH OBLASTI.....	16
3.4.1 <i>Strokovni svet za šport</i>	16
3.4.2 <i>Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport</i>	17
3.4.3 <i>Zavod za šport Slovenije</i>	18
3.4.4 <i>Fundacija za šport.....</i>	19
3.4.5 <i>Nacionalni program športa.....</i>	20
3.4.6 <i>Mnenje športne javnosti o vlogi države v športu</i>	21
3.5 SPLOŠNA DRUŠTVENA ORGANIZIRANOST	22
3.5.1 <i>Olimpijski komite Slovenije - Združenje športnih zvez</i>	22
3.5.2 <i>Fakulteta za šport.....</i>	24
3.5.3 <i>Športna unija Slovenije - zveza društev za športno rekreacijo in športno vzgojo</i>	25
3.5.4 <i>Slovenska univerzitetna športna zveza</i>	2
3.5.5 <i>Zveza za šport otrok in mladine Slovenije.....</i>	27
3.6 ODNOS MED VLADNIMI ŠPORTNIMI ORGANI IN NEVLADNIMI ŠPORT. ORGANIZACIJAMI	28
3.7 ŠPORTNI MENEDŽMENT	28
4. FINANCIRANJE ŠPORTA.....	31
4.1 FINANCIRANJE ŠPORTNIH ORGANIZACIJ	32
4.1.1 <i>Leto 1995.....</i>	32
4.1.2 <i>Leto 1997.....</i>	35
4.1.3 <i>Leto 1998.....</i>	38
4.1.4 <i>Leto 2000.....</i>	40
4.1.5 <i>Sponzoriranje</i>	42
4.2 FINANCIRANJE ŠPORTA IZ PRORAČUNA LOKALNIH SKUPNOSTI	45
4.2.1 <i>Financiranje športa v Mestni občini Ljubljana</i>	45
4.3 DRŽAVNO FINANCIRANJE ŠPORTA	46
4.3.1 <i>Zavod za šport Slovenije</i>	47
4.3.2 <i>Fundacija za šport.....</i>	48
4.3.3 <i>Javne finance, Nacionalni program športa.....</i>	52
4.4 FINANCIRANJE OSTALIH POMEMBNIH ORGANIZACIJ.....	54
4.4.1 <i>Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez.....</i>	54

4.4.2 Športna unija Slovenije	56
4.4.3. Slovenska Univerzitetna Študentska Organizacija.....	56
4.4.4 Zveza za šport otrok in mladine Slovenije.....	58
5. PRIMERJAVA MED SLOVENSKIM IN ZAHODNOEVROPSKIM MODELOM FINANCIRANJA ŠPORTA.....	58
5.1 ORGANIZACIJA IN FINANCIRANJE ŠPORTA V IZBRANIH DRŽAVAH.....	60
6. ŠPORTNA ORGANIZACIJA V PRAKSI	63
6.1 JUDO KLUB BEŽIGRAD.....	63
7. SKLEP	67
8. LITERATURA	68
9. VIRI.....	70

1. Uvod

Mens sana in corpore sano. Šport je danes še veliko več kot le način krepitev našega telesa in duha; je področje v tem svetu in našem življenju, ki nas zaznamuje, večkrat neopazno kroji našo usodo in začrta smernice v našem razvoju kot razumno bitje.

O športu je bilo že veliko povedanega in napisanega, pa vendar imamo občutek, da to področje ponuja še mnoga vprašanja, ki potrebujejo odgovore. Razvoj le tega v polpreteklem obdobju je prisilil nekatere vede, da so obrnile svojo pozornost tudi k temu področju. Znanstvena podpora športu, kot jo poznamo danes, je bila še pred nekaj leti nepredstavljiva. Zasluge za to lahko iščemo tudi v dejstvu, da se v športu obrača vedno več denarja, kar je spoštovanja vreden dejavnik. Narasel je ekonomski pomen športa, s čimer je to področje postalo zanimivo za proučevanje tudi s tega vidika. V svetu, predvsem v tržno razvitih zahodnih državah, se s tem ukvarjajo že vrsto let. V Sloveniji opazimo le redke in večinoma iste posamezniki, ki pa ne morejo pokriti in primerno raziskati vseh vidikov te tematike. Deloma lahko to pripišemo bivši ureditvi, kjer po čem takim ni bilo potrebe; šport je bil takrat pod okriljem države, ki je skrbela za njegovo finančno in organizacijsko plat, naloga športnikov pa je bila predvsem tekmovati in dosegati najboljše rezultate, tako zase kot za svojo državo. Danes je šport napredoval in je v nekaterih svojih delih enakovredna gospodarska panoga vsem drugim. Je poklic, vir dohodka in zaslužka, tako športnikov kot vseh okoli njih, je lahko uspešno podjetje in dober trgovalni produkt – postal je proučevanja vredna ekonomska tema.

Kot takega se bo lotilo to delo in pri tem skušalo raziskati ter popisati organizacijo in financiranje športa v Sloveniji. V taki obliki to še ni bilo storjeno, zato se bo na tem mestu osvetlila ta tema, kar bo tudi dobra osnova za nadaljnja raziskovanja in poglobljena razmišljanja. Poskušalo se bo opisati in opisati to področje ter ga približati bralcu v zanimivi obliki, kjer bo na enem mestu lahko dobil večino potrebnih informacij, ki jih želi izvedeti o tej plati športa. Poudarimo, da tema ni zanimiva le za tiste, ki se poklicno ali ljubiteljsko ukvarjajo s športom, temveč je tudi splošno izobraževalne narave.

Diplomsko delo je vsebinsko razdeljeno na dva temeljna dela – poglavje o organizaciji ter poglavje o financiranju. Za razumevanje enega je potrebno poznati drugega, zato sta v tem delu predstavljena skupaj. Opisana bo organizacija športa oziroma športnih organizacij v splošnem v državi, predstavljene bodo pomembnejše organizacije tega področja in njihova umeščenost v splošno shemo organiziranosti športa v Sloveniji. Obravnavane bodo tudi teme, ki so pomembne za naše delo. Vse informacije se bo skušalo pridobiti iz verodostojnih virov in kjer se le da, neposredno od samih organizacij. V drugem delu bomo predstavili še finančni vidik opisanega.

Posamezni vsebinski sklopi po poglavjih v nadaljevanju so razdelani tako, da ustrezno pokrijejo vse vidike, ki jih je potrebno poznati. V poglavju, ki sledi, bodo predstavljene splošne teme in uvodna razmišljanja na temo športa, ki bodo podlaga in okvir našemu pisanju. Organizacije se bomo lotili v tretjem poglavju, kjer se bomo osredotočili na slovenske razmere ter podali pregled organizacije izvajalcev športa po posameznih ravneh. Natančneje bodo opisani izvajalci športa (športne organizacije in drugi) v bazi, na najnižji ravni ter na drugi strani na višjih ravneh oblasti (organizacije na državni ravni oziroma take, ki niso regionalno ali krajevno omejene). Bistvo tega dela je, da teoretični prikaz podkrepi s praktičnimi primeri obstoječih organizacij v Sloveniji in jih umesti v shemo organiziranosti športa. Za izvajalce v bazi bo tak primer podan s posebnim razlogom na koncu dela. Organizacija na vmesnih ravneh (med bazo in državno ravni) ne bo natančno popisana, ker so dovolj razumljiv in hkrati preobsežen del, da bi ga lahko v celoti vključili v to delo. Na koncu poglavja bo opisan tudi športni menedžment, danes vse pomembnejši del športne organizacije. Sledi komplementarni del organizacije – njeno financiranje. Obravnavani bodo tako sistemski kot nesistemski viri, predstavljeno bo financiranje športnih organizacij v splošnem, zelo pomemben vir denarja – sponzoriranje, praktičen primer financiranja kluba pa bo predstavljen na koncu dela. Podobno kot v prejšnjem poglavju bo tu predstavljeno finančno poslovanje izbranih organizacij, ki nam bodo podale vtis o količini denarja, ki se pretaka v slovenskem športu¹. Raziskali bomo tezo, da je bolj kot bivšemu socialističnemu sistemu slovenski model financiranja podoben zahodnoevropskemu, poleg tega bo predstavljena organizacija in financiranje športa v izbranih državah. Podobo zaokroža predstavitev judo kluba Bežigrad, ki je po eni strani praktičen primer organizacije in financiranja športne organizacije, po drugi strani pa nekakšen mikro vpogled v celotno temo (kako se na najnižji ravni aplicira opisovana tema).

2. Šport

Šport je danes eden najpomembnejših dejavnikov našega življenja. Je kulturna samoumevnost, ki nas bogati, daje smisel in spodbudo našemu obstoju. Je naša potreba, ki je z nami že od samega začetka, človeka in življenja in je značilnost vseh znanih kultur. V stari Grčiji so ideal popolnosti iskali v sozvočju telesa in duha. Le-to temelji na vrednostnem odnosu ravnotežja med človekovo gibalno in duhovno dejavnostjo. To ravnovesje pa ni samo grška posebnost, saj ga danes zgodovinarji odkrivajo povsod. Šele negativni spremljevalni učinki sodobne civilizacije so to ravnovesje v veliki meri porušili.

Gibanje in zdrav način življenja sta priporočala tudi najznamenitejši starogrški zdravnik Hipokrat in eden najpomembnejših zdravnikov rimskega cesarstva Klavdij Galen. Rimski

¹ Na tem mestu poudarimo, da smo se osredotočili predvsem na organizacije, ki so nam bile pripravljene posredovati podatke. Do teh podatkov je kljub »javnosti« le-teh težko priti in iz tega razloga niso zajeti podatki ter informacije o zaslužkih posameznih športnikov in športnih klubov.

satirik Juvenal težnjo po telesnem in duševnem zdravju izraža v enem najpogosteje citiranih gesel »Zdrav duh v zdravem telesu«. Po zatonu starega veka je šport pomenil le zabavo plemiških izbrancev, v ospredje pa so zopet stopili starogrški ideali z Rousseaujem in njegovim geslom »Nazaj k naravi!«. Vzgojni nauki in gimnastični sistemi 18. in 19. stoletja so začeli posnemati starogrški ideal telesnega, duhovno pa se je preusmerilo v vzgojne sisteme z določenimi cilji, zlasti vojaškimi, ki so izražali tudi nacionalno zavest. Nasprotje strogo usmerjeni vadbi in vzgoji je ideja angleškega pedagoga Arnolda Thomasa o vključevanju športa in treniranja v vzgojno-izobraževalno delo na angleških univerzah. Predstavlja začetek sodobnega športa na podlagi svobodne izbire, oplemenitenega z načeli »fair-playa«. Z nasveti Kennetha Cooperja v poznih 70. letih prejšnjega stoletja je v ospredje stopil vidik človekovega zdravja. Začelo se je obdobje »tekanja za zdravjem«, ki je še danes veljavno, saj je zdravje bogastvo, ki ne pomeni le odsotnosti bolezni, temveč predvsem dobro počutje, ustrezen način življenja in pozitivno razmišljanje ter delovanje (Strel et al., 1997, str. 14).

Sodobna civilizacija, ki odvrta človeka od gibanja in zdravega življenja, povzroča tudi odtujenost med ljudmi. Preobremenjenost v službi, pehanje za gmotnimi dobrinami, številne stresne razmere in zasvojenosti povzročajo razčlovečeno družbo, zato v ospredje zopet vstopajo starogrški ideali sozvočja telesnega in duševnega ter »nove« vrednote športa – ob hkratnem poudarjanju posameznika, njegovega zdravja in dobrega počutja tudi možnost za druženje ter oblikovanje mesta posameznika v družbi.

Pomen športa danes je v nekaterih pogledih skorajda nedoumljiv. Njegova ekonomska vrednost je neizračunljiva, njegova vrednost za človekovo fizično in duševno zdravje nepredstavljiva.

V športu se prepletajo potreba po gibanju, igri, zabavi, druženju, tekmovanju z drugimi ali s samim seboj, ustvarjanju, izražanju ... Prav ustvarjalnost, ki lahko vodi tudi do vrhunskih športnih dosežkov, je osnovno gonilo uresničevanja samega sebe. Vrhunstvo v športu je posebna ustvarjalnost športnika, trenerja in drugih strokovnjakov. Usklajenost izrabe zmožnosti, časa in znanstvenih spoznanj ter trdo delo in doslednost omogočajo zadovoljevanje različnih človekovih potreb in želja. So izziv, ki bogati posameznika in nacijo.

Vrhunski šport prepogosto zaznamuje tudi pretirana tekmovalnost, kjer zmaga pomeni vse, pot do nje pa je prevečkrat tlakovana z nečloveškim odrekanjem, uporabo sredstev in pristopov, ki lahko puščajo trajne negativne posledice in so nevredni človeka.

Šport je postal najuspešnejše blago tržnega gospodarstva razvitega sveta, potrošništvo, podprto z oglasnimi sporočili, pa predstavlja vse pomembnejši delež finančnih tokov posameznih držav. V turizmu, ki vse bolj temelji na ponudbi športnih in zdravstvenih programov, v industriji, ki proizvaja številne športne rekvizite in opremo in trgovini, ki te

izdelke ponuja na trgu, je zaposlenih čedalje več ljudi. Ljudje se zavedajo pomena športa in delež sredstev, ki jih namenjajo v družinskem proračunu za kakovostno preživljanje prostega časa, je vsak dan večji.

Reklamiranje vrhunskih športnikov, športnih programov, športne opreme, različne prehrane, izjemna zastopanost športnih programov v medijih, poistovetenje ljudi z uspehi posameznikov, pa tudi skrb ljudi za zdravje in premagovanje civilizacijskih stresov povzroča, da se z njim srečujejo vsi, pa naj bo to aktivno ali vsaj pasivno. Tako ljudje do športa zavzemajo različna stališča, križajo se različni interesi in lomijo ideološka kopja. Potrebno je uskladiti in uravnovesiti različne interese (Strel et al., 1997, str. 18):

- namen države je povečati število tistih, ki se redno organizirano ali neorganizirano ukvarjajo s športom zaradi zdravja, dobrega počutja, druženja ali osebne uveljavitve,
- namen društvenega dela športa je povečati število članov v društvih in klubih zaradi zadovoljevanja njihovih interesov in potreb po športnem udejstvovanju in uveljavitvi,
- namen zasebnikov je povečati število porabnikov športnih storitev in izdelkov zaradi gmotnih učinkov in dobička.

S tem v glavi so se pripravljali Nacionalni program športa, Zakon o športu, novi programi v šolskem sistemu in druge aktivnosti, ki bodo uskladile interese zainteresiranih, pri čemer se bo moral vsakdo posvetiti svojemu področju in se ukvarjati s tistim za kar je usposobljen, kvalificiran in za to poklican.

2.1 Ekonomski pomen športa

O tej temi bo še veliko napisanega in povedanega v nadaljevanju dela. Na tem mestu si bomo pomagali s člankom profesor Taylorja iz univerze v Sheffieldu, Velika Britanija.

Danes je na svetu ogromno ljudi, ki se tako ali drugače ukvarjajo s športom. Ti predstavljajo velik trg za precejšnje število proizvajalcev s športnega področja. Glede na tendence po povečanju pomembnosti športa v vsakdanjem življenju lahko utemeljeno trdimo, da se ta trg še povečuje in so zatoj obeti za proizvajalce dobri. Število gledalcev televizijskih prenosov pomembnih športnih dogodkov (OI) se veča, za televizijske pravice se plačujejo vse večje vsote denarja. Vrhunski šport postaja vse dražji. Po drugi strani se gradi veliko novih športnih objektov, ki bodo pritegnili nove ljudi k ukvarjanju s športom. Vse več otrok je že od rane mladosti vključenih v kako od športnih dejavnosti. Te karakteristike so pomembne za proizvajalce športne opreme, oblačil in obutve. Proizvodnja se povečuje in se seli v države s cenejšo delovno silo. Potrebno se je zavedati, da se hkrati z večanjem trga povečuje tudi konkurenca.

Ekonomski pomen športa se kaže v precejšnjem deležu v potrošnji posameznika, v agregatu celotne potrošnje za proizvode in storitve športa (v VB leta 1997 10 411 mio funtov, Taylor,

1998, str. 3-12), v poslovni dejavnosti in prihodku komercialnega sektorja športa, v velikem številu zaposlenih v tem sektorju ...

Profesor Taylor je prišel do zaključka, da je, kljub solidnim splošnim obetom v industriji športa, presenetljivo malo manevrskega prostora za podjetje v tej panogi. Športna industrija postaja taka kot vsaka druga, kjer uspevajo le največja podjetja, ki se znajo upreti konkurenci, ter tudi majhna podjetja, ki so našla način, da dobro zapolnijo morebitne tržne niše, neprilučne za velike. V ospredje stopa nižanje stroškov, trženje proizvodov, gradnja blagovnih znamk in diferenciranje proizvodov.

Sami si morda najlažje zamislimo resnične razsežnosti in pomen športa, ki ga ima na ekonomijo danes. Pomislimo, kaj vse je povezano s športom, koliko sami za to potrošimo, koliko športne organizacije, koliko je denarja v vrhunskem športu ... Ne bomo se veliko zmotili, če rečemo, da šport še nikoli ni imel takega pomena, kot ga ima danes.

2.2 Šport v Sloveniji

"Ste majhna nacija, a ste veliki v športu!" S temi besedami je predsednik Mednarodnega olimpijskega komiteja Juan Antonio Samaranch leta 1993 ob obisku v Sloveniji povzel navdušujoč razvoj športa in olimpijske ideje pri nas. V Sloveniji sta športna in olimpijska tradicija pomemben del nacionalne kulturne dediščine. Že leta 1889 je znameniti zgodovinar Janez Vajkard Valvazor v svojem delu "Slava vojvodine Kranjske" opisal smučarje na Bloški planoti. Sredi 19. stoletja so prva telovadna društva pomagala pri popularizaciji športa, pomembno pa so sooblikovala tudi slovensko narodno zavest. Razvoj sodobnega športa v Sloveniji je neločljivo povezan z inženirjem Stankom Bloudkom (1890-1959), ki je bil eden prvih slovenskih smučarjev, nogometašev, atletov ter umetnostnih drsalcev in kotalkarjev, poleg tega pa je bil tudi graditelj letal in športnih objektov. Bloudek je izven slovenskih meja zaslovel kot konstruktor velikih smučarskih skakalnic v Planici. Leta 1948 je kot edini Slovenec doslej postal član Mednarodnega olimpijskega komiteja.

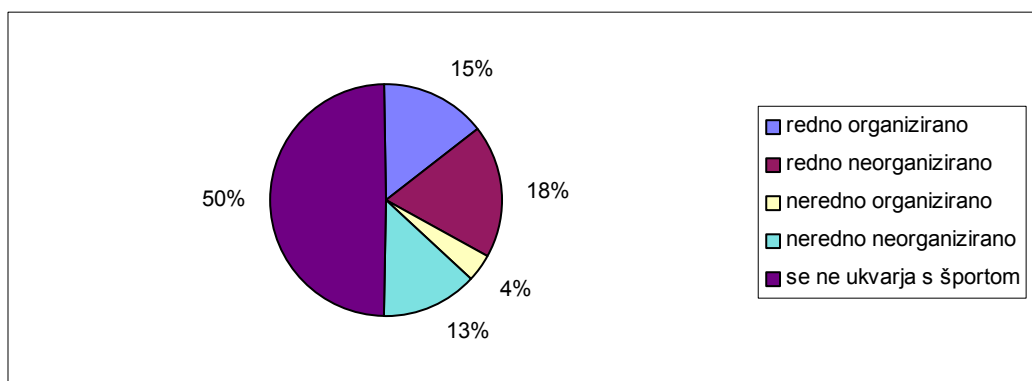
Med velikane športne kulture v Sloveniji sodijo tudi prvi znanilec slovenskega olimpizma Rudolf Cvetko, Viktor Murnik in ne nazadnje Leon Štukelj. Prvi je živel za sabljanje, drugi za sokolsko telovadbo, Leon Štukelj pa nam je Slovencem že dolga leta zgled za vse tisto, kar nam pomeni zdrav duh v zdravem telesu. Od leta 1924 do 1936 je sodeloval na treh OI in osvojil tri zlate ter po eno srebrno in bronasto odličje in je naš najuspešnejši olimpijonec vseh časov. Slovenski športniki so na olimpijskih igrah pričeli tekrovati leta 1912, odtlej pa so se udeležili vseh poletnih in zimskih iger z izjemo prireditev v Lake Placidu in Los Angelesu (1932) ter Squaw Valleyju (1960). To priča o dolgoletni tradiciji slovenskega vrhunškega športa. Danes tekmovalke in tekmovalci iz Slovenije sodelujejo na največjih svetovnih in evropskih športnih tekmovanjih. Najuspešnejši olimpijski športi so alpsko in nordijsko smučanje, kajak in kanu na divjih vodah, veslanje, kolesarjenje in padalstvo. Vidne uspehe pa naši športniki dosegajo še v drugih panogah. Slovenski športniki so se izkazali tudi na

olimpijskih igrah – leta 1994 so na zimskih igrah v Lillehammerju osvojili tri bronaste kolajne v alpskem smučanju (Alenka Dovžan, Katja Koren in Jure Košir), v Atlanti 1996 pa so po zaslugi Brigitte Bukovec in Andraža Vehovarja Slovenci lahko slavili prvi srebrni olimpijski medalji v atletiki in kajakaštvu na divjih vodah. V Sloveniji imamo tudi uspešne posameznike in moštva v ekipnih športih. Najbolj priljubljeni moštveni športi so košarka, hokej na ledu, nogomet in rokomet. Slovenski ljubitelji športa so zelo ponosni še na uspehe na poletnih in zimskih paraolimpijskih igrah. Naša država se je v svetu športa uveljavila tudi kot gostiteljica pomembnih mednarodnih tekmovanj (Predstavitev Olimpijskega komiteja Slovenije, 2002).

Po osamosvojitvi leta 1991 skuša Slovenija razviti sodobne organizacijske in zakonske razmere za razvoj športa. Leta 1994 (22.12.) se je Olimpijski komite Slovenije, ki je bil ustanovljen 15. oktobra 1991, združil s Športno zvezo Slovenije (delovala je od leta 1945). Nova krovna športna organizacija z imenom Olimpijski komite Slovenije - Združenje športnih zvez, krajše ime Olimpijski komite Slovenije (kratica OKS) združuje 54 nacionalnih panožnih zvez ter 76 lokalnih športnih organizacij preko 24-tih regijskih predstavnikov v skupščini, z več kot 3000 društvi in 300 000 posamezniki. OKS skuša razvijati tako vrhunski šport, kot tudi šport za vse (Predstavitev Olimpijskega komiteja Slovenije, 2002).

Okrog 52% odstotkov vsega prebivalstva Slovenije se aktivno ukvarja s športom na vseh ravneh, imamo 85.000 registriranih športnikov (podatek za začetek leta 2002, Urad za šport). Država preko Ministrstva za šolstvo in šport podpira predvsem šolski šport, za razvoj na področju izobraževanja in znanosti v športu pa skrbi Fakulteta za šport v Ljubljani.

Slika 1: Oblike in načini udejstvovanja v športu leta 1996



Vir: Bednarik, 1999, str. 60.

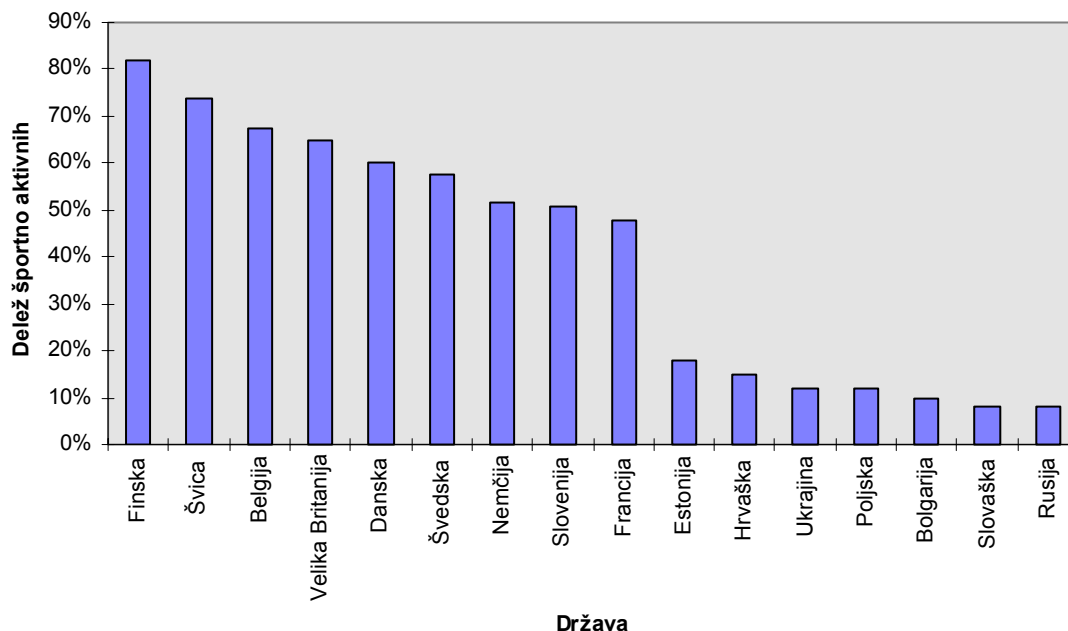
Zgornja slika nam kaže, da je bilo leta 1996 približno polovico slovenskega prebivalstva športno aktivnega, podan pa je tudi način udejstvovanja v športu. Primerjajoč te podatke s tistimi iz leta 1992 lahko vidimo, da se je najbolj povečalo število redno neorganiziranih športno aktivnih (tudi redno organiziranih), zmanjšalo pa število nerednih neorganiziranih

športno aktivnih. Nekaj se je povečalo tistih, ki se ne ukvarjajo s športom, kar daje izhodišče za naprej v poskušanju povečati odstotek športno aktivnih.

Bednarik (2001, str. 47) ugotavlja, da vzroke za to, da število športno aktivnih ne narašča tako hitro kot število redno športno aktivnih, lahko iščemo v krizi slovenske države kot države blaginje. Ta se odraža v vse večji nezaposlenosti, revščini, staranju prebivalstva, ukinitvah nekaterih socialnih programov in podobnem. Poleg nastanka elitnega razreda je vse večji tudi delež revnih. Bolj kot količina športne potrošnje se večja kvaliteta le-te.

Naslednja slika nam kaže odstotek občasno aktivnih po posameznih državah, kjer smo visoko uvrščeni, se lahko enakovredno primerjamo z državami zahodne Evrope in je odstotek športno aktivnih višji kot v primerjanih postsocialističnih državah.

Slika 2: Odstotek občasno športno aktivnih po posameznih državah



Vir: Bednarik et al., 1997, str.12.

Ob povedanem lahko trdimo, da je Slovenija športni narod, kar navsezadnje kaže število športno aktivnih, včlanjenih v društva, število vrhunskih športnikov, uspehi le teh ... Na olimpijskih igrah v Atlanti smo osvojili 2 medalji, kar nas po kriteriju števila medalj na prebivalca uvršča na visoko 5. mesto po osvojenih medaljah na prebivalca (Bednarik et al., 1997, str. 10). Do leta 2002 je Slovenija osvojila 57 olimpijskih odličij (53 na poletnih OI in 14 na zimskih), od tega 30 bronastih, 17 srebrnih in 19 zlatih medalj (individualne in kolektivne skupaj) (Šugman et al., 2002, str. 35).

3. Organiziranost športa

V športnem menedžmentu se v zvezi s človekom in organizirano skupino ljudi v neki sredini pojavljajo različni pojmi: organizacija kot institut, organiziranje kot dejanje in organiziranost kot splet relevantnih medsebojnih povezav za delovanje neke organizacije in njegovega sistema. Za vsako dejanje, delovanje, ki je pomembno za človeka, morajo biti določeni cilji, zagotovljena delovna sredstva in denar, usposobljeni ljudje in določena organizacijska oblika oziroma njena kultura. To izhodišče, ki vodi človeka – ljudi k uresničevanju postavljenih ciljev, velja tako za vse gospodarske družbe, kot za državne organe, društva, javne službe in vse druge oblike organizacij v najširšem pomenu besede (Šugman, 1998, str. 14). Organizacija omogoča smotno doseganje ciljev.

Danes se pogosto za vse to uporablja beseda menedžment, v katerega sodijo vsa vprašanja organiziranosti in organizacij. Pod to besedo se razume upravljanje in ravnanje, tako z zaposlenimi kot tudi organizacije, spreminjanje in razvijanje le-te, postavljanje ciljev in določanje poti za doseg le teh. Del te globalne vede (menedžmenta) je nedvomno tudi športni menedžment in znotraj njega so zelo pomembna spoznanja in vedenja o organizacijah, organiziranju in organiziranosti vseh športnih subjektov, tako fizičnih kot pravnih oseb.

»Pod organiziranostjo športa pojmujejo konstituiranje temeljnih športnih subjektov (nosilcev, izvajalcev ...) ter zveze in odnose med njimi (v najširšem pomenu te besede), v katerih udeleženci (člani) izražajo, oblikujejo in uresničujejo s pravili ali drugimi akti opredeljene oziroma določene cilje (naloge) ter s tem interese« (Šugman, 1998, str. 14).

Po Šugmanu (1998) sta v športu dve temeljni skupini športnih subjektov:

- subjekti, ki jih ustanavljajo državni organi in predstavljajo ter uresničujejo tako imenovani javni interes,
- subjekti, ki jih ustanavljajo fizične in pravne osebe in predstavljajo interes civilne družbe ter zasebni interes.

Oboji spadajo med subjekte civilne družbe (zasebnega prava), vendar je njihova pravna podlaga oblikovanja različna. Športni subjekti, ki jih ustanavlja država, so običajno konstituirani z zakoni ali drugimi pravnimi predpisi na podlagi zakonov. Države ponavadi povsod po svetu ne ustanavljajo temeljnih subjektov, v katerih bi ljudje – državljani uresničevali preoblikovalni (transformacijski) proces (vadbo, trening in podobno). Pod te subjekte pa ne uvrščamo vrtcev in šol ter drugih vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih ustanov in institucij, ker le-te niso ustanovljene z izključnim namenom športne dejavnosti, ampak je njihovo delovanje (z zakoni) opredeljeno mnogo širše.

Ustanavljanje subjektov civilne družbe – društev in njihovih zvez na isti ali višji ravni organiziranosti je skoraj povsod po svetu opredeljeno z zakoni o društvih in ti subjekti so tipični predstavniki civilne družbe. To ne velja le za športna, pač pa tudi za vsa druga društva.

V njih se (vsaj kar se športa tiče) člani športno udeležujejo, medtem ko na višji ravni organiziranosti uresničujejo tudi druge naloge (manj transformacijske, pa vendar tudi te).

3.1 Zgodovinski oris organiziranosti športa

Začetki segajo v 18. in začetek 19. stoletja, ko se začnejo oblikovati športne panoge in društva znotraj le teh. Med seboj se, predvsem zaradi tekmovanj, povezujejo in tako pride do ustanovitve prvih mednarodnih športnih federacij: gimnastične (leta 1881), kolesarske (1890), veslaške in drsalne (1892) ... Poleg tega so se konec 19. stoletja pokazale težnje po vsesplošni organizaciji športa v svetu. Pierre de Coubertin je leta 1894. leta ustanovil Mednarodni olimpijski komite (MOK) in leta 1896 organiziral prve olimpijske igre moderne dobe.

Državne institucije v Evropi so najprej začele urejati telovadbo v državnih zavodih, gre torej za tako imenovano (prostovoljno in) obvezno vzgojno področje, ki so ga postopno uveljavile v učnih programih različnih šol. Državne institucije so se začele resno ukvarjati s športom šele med obema vojnama, predvsem pa po 2. svetovni vojni, ko so bile ustanovljene tudi vsevladne organizacije športa v mednarodnem merilu.

Za slovenske razmere je pomemben mejnik februarski patent iz leta 1861, ko se je država dejansko prvič vključila v to področje, saj je bilo z njim omogočeno ustanavljanje društev. Poleg tega, da so v tem obdobju prvič uvedli telovadbo kot učni predmet na nekaterih šolah, je bilo leta 1863 pri nas ustanovljeno tudi prvo društvo na strankarski osnovi – Južni Sokol. Poleg sokolskega gibanja so se postopno uveljavljala še prva športna društva. Na začetku 20. stoletja se je pojavila nova strankarska organizacija – Orli, kateri strokovno in vzgojno podlago je, enako kot pri sokolstvu, predstavljala telovadba. Takoj po I. svetovni vojni so bile ustanovljene nekatere slovenske športne federacije in leta 1919 tudi Jugoslovanski olimpijski odbor. Med obema vojnama se je število panog ter s tem društev in zvez povečalo.

Slovenija je po 2. svetovni vojni prešla več obdobjem reorganizacij športa; ta so bila odvisna od sprememb političnega sistema. Državni organi so bili v določenih obdobjih močno prisotni (obdobje administrativnega socializma), kar kaže opredelitev telesne kulture v prvi ustavi LR Slovenije, saj je v njej izrecno poudarjeno, da država skrbi za to dejavnost. Poleg tega se je celotni šport urejal z enega mesta – federacije oziroma republike. V dobi decentralizacije (okrog leta 1965) so se pristojnosti na področju telesne kulture sicer prenesle na nižje organe oblasti (okraje in občine), vendar je bila država še vedno tista, ki je obvladovala športno področje s posebnimi organi za šport pri skupščinah občin oziroma republike. Šport je bil tja do ustavnih dopolnil k zvezni in republiškim ustavam leta 1971 v rokah države in lahko zato govorimo o “državnem športu”, vendar je imela športna sfera svoje naloge in tudi država ji je po letu 1974 odstopila več nalog ter celo notranjo razdelitev denarja. V obdobju samoupravnega socializma lahko govorimo o poskusu podružbljanja telesne kulture, saj so bile na vseh ravneh državne organiziranosti ustanovljene samoupravne interesne skupnosti,

razen za območje Jugoslavije kot celote. Država je razpustila vse organe za šport in prenesla naloge na novo ustanovljene skupnosti (Ambrožič et al., 1995, str. 96-98).

Po osamosvojitvi Slovenije leta 1991 se je zgodilo nekaj bistvenih sprememb za slovenski šport. Samoupravne interesne skupnosti za telesno kulturo so bile ukinjene, začasno so njihove naloge opravljali odbori za šport. Z junijem 1991 so naloge odborov in s tem naloge nekdanjih samoupravnih skupnosti na podlagi zakona (Zakon o organizaciji in delovnem področju republiške uprave) na občinskih ravneh sprejeli upravni organi, na republiški pa Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije. Slednje je ob tej priložnosti ustanovilo še Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport ter Republiški inšpektorat, še pred tem – februarja 1991 – pa dalo soglasje k novemu statutu Fakultete za šport, ki je ustanovila novo notranjo enoto – Inštitut za šport (ob že ustanovljenem Inštitutu za kineziologijo).

Ob organizacijskih spremembah športa v državni upravi je treba omeniti še nekatere organizacijske spremembe na organiziranem področju športa društvene sfere. Septembra 1990 je Skupščina Zveze telesnokulturnih organizacij Slovenije spremenila svoje ime v Športno zvezo Slovenije. Aprila 1991 je predsedstvo ŠZS imenovalo iniciativni odbor za ustanovitev Olimpijskega komiteja Slovenije, ki je oktobra 1991 pripravil posebno slovesnost ob podpisu olimpijske listine in 17. decembra istega leta sklical konstitutivno sejo skupščine prvega samostojnega olimpijskega komiteja. MOK je februarja 1992 priznal OKS, nacionalne športne zveze pa so do konca leta 1994 postale članice mednarodnih športnih zvez. Po dolgih pripravah sta se decembra 1994 skupščini ŠZS in OKS odločili, da se združita v eno organizacijo, v Olimpijski komite Slovenije - Združenje športnih zvez. Zakonodaja je omogočila nastanek zasebnih podjetij v športu, novih državnih organov in javnih ustanov (Šugman, 1998, str. 32-33).

Po vsem napisanem velja, da ni le ene same pravilne organiziranosti športa. Le-ta je odvisna od mnogih dejavnikov (politični, gospodarski, socialni ...) in se vseskozi spreminja in razvija. Zavedati pa se je treba, da je šport v prvi vrsti namenjen človeku in je lahko le v funkciji človeka, ne pa strank, politike ali države. Njegova funkcija je izboljševanje kakovosti življenja, funkcija organizacije športa pa je, da ustvarja temu cilju primerno klimo v športu.

3.2 Organiziranost športa v Sloveniji

Obstaja več klasifikacij organiziranosti športa pri nas. Za lažje razumevanje bo na tem mestu predstavljen sistem po, katerem bo pisano to poglavje.

Osnovna delitev športnih subjektov je delitev na primarne in sekundarne. Primarni izvajalci športa so športna društva, gospodarski subjekti in javni zavodi s koncesijo države, da kot pravne osebe opravljajo tudi vzgojno-izobraževalne ali druge transformacijske procese. Se torej pretežno ukvarjajo s športnimi dejavnostmi zase in svoje člane. V osnovi so to društva, vse sestavljene organizacije na višji ravni organiziranosti, vse oblike gospodarskih družb

(fitnes klubi in podobno), javni zavodi (organizirajo razne športne dejavnosti) ... Sekundarni izvajalci športne dejavnosti so tisti, katerih temeljni predmet dela ali poslovanja primarno ni športna dejavnost, ampak so ob drugih nalogah pristojni tudi za šport, oziroma to dejavnost na nek način organizirajo in izvajajo. To so vrtci in šole, gospodarske družbe, zavodi in drugi izvajalci (gostinsko-turistične organizacije, zdravilišča, podjetja, ki nudijo samo storitve (razne dvorane), ki se ukvarjajo s proizvodnjo športnih izdelkov), posebne organizacije (vojska, policija) in drugi (razna društva). Za nas so bolj pomembni primarni izvajalci, ki tvorijo primarno vejo v organizacijski strukturi športa, s katero se bomo ukvarjali. Sekundarni izvajalci niso med seboj povezani in niso člani športnih organizacij na občinski, še manj na drugih ravneh (Šugman, 1998, str. 38-47).

Naslonili se bomo predvsem na dve delitvi organiziranosti (glej še preglednici, ki sledita):
 - na vertikalno (športni izvajalci na ravni baze, mesta, občine, upravne enote in države) ter
 - na to ali so ustanovitelji različnih športnih subjektov vladni ali nevladni organi ali oboji.

Preglednica 1: Celovit organigram organiziranosti športa v Sloveniji

Raven:	Vladni organi	Izvajalci izvajalci	Izvajalci obeh	Nevladne organizacije	Druge organizacije
Baza		JZ	Z		Športna društva
	agen.			ŠŠD	d.o.o.
	šole		ŠtŠD		d.d.
	vrtci				SP
	Pol., voj.				dr.
Občina	SŠ	JAŠ	Z	KzŠP	ŠZ v obč.
Mesto	ODD	JAŠ	Z	KzŠP	MŠZ
UE	SDD	JAŠ	Z	NPŠZ	ŠZ v UE
Slovenija	MŠZŠ	JAŠ	Z	NPŠZ	OKS-ZŠZ, ZŠtŠD

Legenda:

Baza – lokalna raven:

- JZ = javni zavodi, ki jih ustanavljajo državni organi ali občina (po zakonu lahko tudi drugi)
- agen. = agencije, ki jih ustanavljajo državni organi ali občina
- Z = zavodi, ki jih lahko ustanavljajo institucije javnega in civilnega prava
- ŠD = športna društva, ustanovljena na podlagi Zakona o društvih
- ŠŠD = šolska športna društva
- ŠtŠD = študentska športna društva
- d.o.o. = družbe z omejeno odgovornostjo
- d.n.o. = družbe z neomejeno odgovornostjo
- d.d. = delniške družbe
- SP = samostojni podjetniki
- dr. = vsi drugi nosilci kot pravne osebe

Občinska raven:

- SŠ = svet za šport (naziv je lahko tudi drugačen)
- JAŠ = javni zavod, agencija, šola ...

Z = zavod za šport
KzŠP = komisije za posamezne športne panoge
ŠZ v obč. = športna zveza v občini
dr. = drugi nosilci

Raven mesta:

ODD = oddelek za družbene dejavnosti
JAŠ = javni zavod, agencija, šola ...
Z = zavod za šport
KzŠP = komisije za posamezne športne panoge
MŠZ = mestna športna zveza
dr. = drugi nosilci

Raven uprave enote:

SDD = sekretariat za družbene dejavnosti
JAŠ = javni zavod, agencija, šola ...
Z = zavod za šport
PZ = podzveza
ŠZ v UE = športna zveza v upravni enoti
dr. = drugi nosilci

Republiška raven:

MŠZŠ = Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport
JAŠ = javni zavod, agencija, šola ...
Z = zavod za šport
NPŠZ = nacionalna panožna športna zveza
OKS-ZŠZ = Olimpijski komite Slovenije - Združenje športnih zvez
ZŠtŠD = Zveza študentskih športnih društev
dr. = drugi: zveza športnih društev invalidov, zveza društev za šport za vse ...

Vir: Šugman, 1998, str. 112.

S to preglednico je podan splošni prerez in prikaz organiziranosti športa pri nas. Športni subjekti vseh vrst (posebej nevladne športne organizacije) se povezujejo od temeljnega subjekta v bazi navzgor, zato lahko govorimo o vertikalnem ali večplastnem povezovanju. Športna društva so temeljni subjekti, ki so bili ustanovljeni na prostovoljni podlagi po zakonu. To velja za domala vse države na svetu. Organiziranost športa temelji in izhaja iz društev. Istorodna športna društva se povezujejo v svoje zveze na ravni občine, mesta, regije, upravne enote in države (naprej pa še v evropske in svetovne športne zveze). Nadalje se športna društva povezujejo med seboj, ne glede na pripadnost športu, v občinske, mestne, regijske športne zveze in v OKS-ZŠZ. Nadaljnje povezave so mednarodne, ki pa nas na tem mestu ne zanimajo.

Vladni organi za šport se, kar zadeva povezovanje, razlikujejo od nevladnih organizacij športa, ker nimajo svoje baze in nimajo transformacijske vloge (preoblikovanje svojega osebnostnega stanja, duševnih, vedenjskih in telesnih značilnosti). Temeljna namena vladnih institucij športa sta vendarle načrtovanje politike ter financiranje in podpiranje vseh subjektov

športa, ne glede na vidik športne dejavnosti. Povezujejo se športni občinski sveti, regijski oddelki, Ministrstvo za šport in naprej tudi mednarodno (specializirana organizacija OZN ...).

Vertikal povezanosti je v športu zelo veliko, več kot pri večini drugih dejavnosti. Zelo razvejana je predvsem vertikala povezovanja nevladnih športnih organizacij, kar pa je razumljivo, saj mora biti ravno ta nevladni del nosilec športa v državi (Šugman, 1998, str. 112-117).

Vertikalno organiziranost športa v Sloveniji lahko tu predstavimo okvirno in v številkah:

- Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport,
- OKS-ZŠZ,
- Nacionalne panožne športne zveze (70),
- Nacionalne športne zveze (7),
- Občinske športne zveze (80),
- Športna društva (4297),
- Zavodi na področju športa (28) in
- Gospodarske družbe na področju športa (152).

Vseh izvajalcev je skupaj 4634 (+ šole, vrtci), podatki veljajo za začetek leta 2002, v tem trenutku pa naj bi jih bilo že preko 5.000 (Urad za šport, 2002).

Športne organizacije glede na ustanovitelja

Glede na ustanovitelja lahko športne organizacije v Sloveniji delimo na (Bednarik, 1999, str. 66-67):

- privatne (ki so odvisne od privatnega kapitala, in so na podlagi tega tudi ustanovljene po različnih zakonih),
- javne (ustanovijo jih nacionalne ali lokalne oblasti in se financirajo pretežno iz proračunov vlad oziroma iz davkov in taks prebivalcev),
- mešane, v tujini opredeljene tudi kot tretji sektor (ustanovijo jih organizacije iz privatnega in javnega sektorja; za njih je značilno, da se financirajo predvsem iz javnega sektorja, privatni sektor pa prispeva vsebino in management).

Preglednici 1 in 2 dajejo smiseln pogled organiziranosti športa v Sloveniji. V nadaljevanju bodo bolj natančno predstavljene pomembnejše organizacije, ustanove in zavodi s področja športa, njihov namen in cilji. Osredotočili se bomo predvsem na organizacije na višjih ravneh oblasti in v bazi, torej predvsem na športna društva, delili pa jih bomo tudi glede na ustanovitelja, (vladne, nevladne ali mešane organizacije).

Preglednica 2: Shema razvrstitve športnih organizacij v Sloveniji

	Organizacije za pasivne udeležence	Organizacije za aktivne udeležence
--	------------------------------------	------------------------------------

	(strokovne športne organizacije)		(množične športne organizacije)	
	neprofitne	profitne	neprofitne	profitne
Privatne organizacije (civilni interes)	Zveza športnih pedagogov Slovenije, Olimpijski komite Slovenije, (nacionalne športne zveze, društva, drugi zavodi) ²	s.p., d.o.o., d.d.	Športna unija Slovenije, Olimpijski komite Slovenije, nacionalne športne zveze, občinske športne zveze, športna društva, drugi zavodi	s.p., d.o.o., d.d.
Javne organizacije (javni interes)	MŠZŠ sektor za šport, Fakulteta za šport, drugi javni zavodi	d.o.o., d.d.	ustrezne upravne strukture za šport v občini, drugi javni zavodi	d.o.o., d.d.
Mešane organizacije (združena interesa)	Zavod za šport Slovenije, drugi zavodi	d.o.o., d.d.	zavodi	d.o.o., d.d.

Vir: Bednarik, 1999, str. 66.

3.3 Izvajalci športa pri nas na lokalni ravni (v bazi)

Bistvo izvajalcev je, da omogočajo ljudem vseh starostnih stopenj in socialnih ter zdravstvenih kategorij športno udejstvovanje po meri in interesu njih samih. V bazi so umeščeni vsi najpomembnejši športni izvajalci. Najpomembnejši primarni nosilci športne dejavnosti so zagotovo društva in gospodarske družbe, zadruga ali obrti, ki se ukvarjajo s športno dejavnostjo oziroma udejanjajo to dejavnost v obliki preoblikovalnega – transformacijskega procesa: s sredstvi športa in vzgoje skušajo, v skladu s celovitim oblikovanjem osebnosti, pozitivno vplivati na razvoj človeka in na njegove vrednote, posebno otrok in mladine. Pri tem je treba poudariti, da so primarni izvajalci tudi nacionalne panožne zveze – vsaj tiste in v tistem delu, ko gre za reprezentančne vidike nastopanja športnikov v njihovih športnih panogah. Ne smemo pa pozabiti na sekundarne izvajalce športa v bazi, to so predvsem vrtci, šole, posebne organizacije, vojska, policija ... Za to delo so manj pomembni, ker njihova temeljna dejavnost ni športna in je njihovo delovanje tudi pretežno urejeno z zakoni.

Termin društvo se najpogosteje pojavlja v najširšem pomenu besede kot poimenovanje vseh temeljnih organizacijskih oblik združevanja občanov z vidika civilne družbe. V nekaj letih se je ta termin v športu zelo udomačil, a kljub temu še pogosto slišimo za »klub« kot sinonim za društvo. V nekaterih okoljih so ohranili termin klub (zlasti v tistih in takrat, ko želijo bolj poudariti tekmovalno usmerjenost društva) ali družina (ko želijo bolj poudariti vzgojno komponento dela z ljudmi, zlasti z mlajšimi). Podlaga za združevanje je ustavna pravica do svobode združevanja, izhajajoča iz ustavno zajamčenih človekovih pravic in temeljnih

² V to skupino praviloma štejemo del športne organizacije, na primer vrhunske športne ekipe.

svoboščin. Temeljni namen združevanja ljudi v športu je zadovoljevanje potreb po posebno pogojenem gibanju (motorika in igra) in tekmi (Šugman, 1998, str. 48-53).

3.3.1 Kako ustanavljamo športne izvajalce

Športna društva se ustanavljajo po Zakonu o društvih iz leta 1995. Pomembni so trije elementi: deset polnoletnih občanov, sklep o ustanovitvi in pravila društva (statut). Ko se vpiše v register društev, postane pravna oseba. Društva so neprofitna, če pride do presežka finančnih sredstev, se jih porabi za opravljanje dejavnosti, za katero je bilo društvo ustanovljeno.

Zasebni športni izvajalci se konstituirajo po treh zakonih: Zakonu o gospodarskih družbah (gospodarska družba je pravna oseba, ki na trgu samostojno opravlja pridobitno dejavnost kot svojo izključno dejavnost in katere namen je dobiček), Obrtnem zakonu in Zakonu o zadrugah.

Javni zavod ali zavod za šport se ustanovi v skladu z Zakonom o zavodih. Zakon ureja le statusna vprašanja, vsa druga pa akt o ustanovitvi in pogodba, če zavod ustanavlja več pravnih ali fizičnih oseb. Javni zavodi se ustanavljajo za opravljanje javnih služb. Ustanavljajo jih javnopravne osebe. Zavod je pravna oseba s pravicami, obveznostmi in odgovornostjo, ki jih določata zakon in akt o ustanovitvi.

Za področje športa se lahko ustanavljajo ustanove po Zakonu o ustanovah. Ustanova je na določen način vezano premoženje in je po tem zakonu pravna oseba zasebnega prava. Namen ustanove je splošno koristen.

Vladni športni organi in druge državne institucije, ki opravljajo tudi neko športno dejavnost in jih ustanavljajo državni organi, se konstituirajo z zakoni ali na podlagi določb posebnih zakonov, ki takšno ustanavljanje omogočajo. Z zakoni ali ustanovitvenimi akti se določijo naloge, organi, upravljanje in vse druge za obstoj organa ali organizacije pomembne zadeve (Šugman, 1998, str. 53-57).

3.3.2 Športno društvo³

Posebej bomo obravnavali športna društva saj je to najbolj razširjena oblika, njihova dejavnost in organiziranost pa je najbolj značilna za šport. Društva so si med seboj precej različna, lahko pa jih razvrstimo na več skupin. Najbolj znana in pomembna je delitev po športnih panogah, pri čemer se delijo glede na to ali se ukvarjajo z eno ali več dejavnostmi,

³ Več o vrstah oziroma modelih športnih društev preberite v prilogi 1.

panogami (so homogena ali heterogena), so enovita ali sestavljena društva (društva se med seboj povezujejo v zvezo društev, enaka ali različna), se razlikujejo po območju delovanja (občinska, mestna, regijska, republiška), so splošna (vključujejo predvsem športnike, neposredne udeležence športa) ali posebna (združujejo delavce neke stroke npr. sodnike), lahko pa jih delimo tudi glede na to ali so vpisana v register društev in imajo status pravne osebe ali pa to niso (Šugman., 1998, str 58-59). Seveda se da društva razvrstiti po več klasifikacijah, za vse pa je značilno, da se glede na interes po sodelovanju, uresničevanju skupnih nalog, dogovarjanju ali enotnem nastopanju, povezujejo v organizacije na višji ravni – zveze.

Nekatere značilnosti slovenskih športnih društev⁴

Večina športnih organizacij v Sloveniji ima do 100 članov, petina do 250, večje organizacije pa so redke. Največ je organizacij v olimpijskih športnih panogah, sledijo jim rekreacijske športne organizacije in ne olimpijske tekmovalne. Olimpijske so večinoma v mestih, kar je pogojeno z boljšo infrastrukturo, več je kadrov, objektov, boljša je oprema, več je potencialnih članov. Rekreacijske športne organizacije so namenjene vsem, zato jih najdemo povsod in ne le v mestih. Povprečna športna organizacija ima 10 do 15 delavcev, večje so redke. Pri tem prevladujejo volonterji oziroma prostovoljni delavci, v razmerju 4:1 napram ostalim. Več administrativnega, tehničnega, medicinskega in profesionalnega osebja imajo olimpijske organizacije. Olimpijske športne organizacije se torej nahajajo v glavnem v mestih, so manjše, imajo veliko višje prihodke in odhodke ter relativno visoko stopnjo profesionalno zaposlenih delavcev (Bednarik et al., 2000, str. 5-11).

Izpustili bomo razlago organizacije športnih organizacij na ravni mesta, občin in regij; torej na vmesnih ravneh med bazo in državno ravnjo. Vsekakor so te zveze pomembne, saj je »panožna organiziranost športnih društev »hrbtenica« vsemu športu in se kot rdeča nit razteza od društev do mednarodne ravni« (Šugman, 1998, str. 80). Pomembno pri vse tem je zavedati se povezovanja enakih ali različnih društev (na ravneh mesta, občine, regije do države) in koristi, ki jih iščejo v skupnem nastopanju. Vendar je teh posameznih zvez preveč, da bi jih lahko korektno vključili v to delo, zato se osredotočamo predvsem na splošne in pomembnejše zveze športnih organizacij na nacionalni ravni.

3.4 Izvajalci športa na višjih ravneh oblasti

3.4.1 Strokovni svet za šport

Je najvišji strokovni organ za šport v državi in deluje kot svetovalno telo vlade. Ustanovljen je bil z Zakonom o športu: »Za odločanje o strokovnih zadevah v športu ter za strokovno pomoč pri sprejemanju odločitev ter pripravi predpisov ...

⁴ Več o značilnostih slovenskih športnih društev preberite v prilogi 2.

Strokovni svet:

- določa programe usposabljanja za opravljanje strokovnega dela v športu, nosilce usposabljanja ter način preverjanja usposobljenosti,
- določi ustrezno strokovno izobrazbo za strokovne delavce v športu,
- ugotavlja in določa, katera nacionalna panožna športna zveza ima (ob več zvezah za isto panogo) pravice in obveznosti, je včlanjena v OKS-ZŠZ in izpolnjuje pogoje, ki jih določi ta svet,
- določi kriterije za kategorizacijo vrhunskih športnih dosežkov in trajanje naziva vrhunski športnik,
- ter daje mnenja in predloge:
 - ⇒ k določitvi nacionalnega programa ,
 - ⇒ k določitvi nalog v športu,
 - ⇒ k letnemu programu,
 - ⇒ k normativom in standardom za izvajanje letnega programa,
 - ⇒ k postopku za preverjanje uživanja nedovoljenih poživil,
 - ⇒ k predlogom zakonov in drugih predpisov, ki zadevajo področje športa,
 - ⇒ in k drugim strokovnim nalogam nacionalnega pomena.

Strokovni svet posreduje svoja mnenja in predloge ministru in Vladi« (Zakon o športu, 2000).

3.4.2 Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport

Je najvišji državni organ pristojen za področje športa. Z zakoni in drugimi gradivi ureja in regulira to področje ter opravlja zadeve, ki se nanašajo na »... športno vzgojo in rekreacijo, na preventivno in korektivno športno dejavnost, na selektivni in vrhunski šport, na športno in šolsko infrastrukturo« (Šugman, 1998, str. 73). Njegov izvršilni organ je Urad za šport, sem spadajo še Strokovni svet za športno rekreacijo, Zavod za šport Slovenije, Zavod Planica, katerega delni lastnik je država ter Zavod muzej športa. Pomembna državna organa na področju športa sta tudi Strokovni svet za šport ter Fundacija za šport RS (Urad za šport, 2002).

Urad za šport

Je izvršilni organ ministrstva ter zanj opravlja vse ali večino nalog povezanih s športom na državni ravni oziroma (Urad za šport, 2002):

- razporeja sredstva iz proračuna,
- zastopa javni interes v nacionalnem programu,
- skrbi za smotrnost trošenja javnih financ,
- sofinancira različne športne programe, investicije v športne objekte,
- mednarodno sodeluje s sorodnimi institucijami,
- skrbi za ustrezno organizacijo dela, samo organiziranost ...

Strokovni svet za športno rekreacijo

Ministrica za šolstvo, znanost in šport je s sklepom z dne 21.3.2001 ustanovila Strokovni svet za športno rekreacijo pri Ministrstvu za šolstvo, znanost in šport.

V skladu z ustanovitvenim aktom so področja njegovega delovanja:

- spodbujanje in uveljavljanje športne rekreacije,
- pripravljane predlogov strategije promocije športa, zdravja in gibanja,
- pripravljane strokovnih podlag za program nacionalne promocije športne rekreacije,
- obravnavanje in posredovanje strokovnih mnenj in pobud, pomembnih za razvoj športne rekreacije.

Vse te naloge so zastavljene predvsem zato, da bi se prebivalci Slovenije zavedli lastne skrbi za zdravje in zanj naredili več kot doslej prav s športno rekreacijo, saj je gibanje tista prvina, ki človeka utrjuje fizično in tudi psihično.

Svet sestavljajo uveljavljeni strokovnjaki za področje športne rekreacije in je posvetovalni organ ministrice za šolstvo, znanost in šport za področje športne rekreacije (Športni informacijski center, 2002).

3.4.3 Zavod za šport Slovenije

Sta ustanovila Vlada in OKS-ZŠZ. Temeljna pooblastila Zavoda za šport Slovenije izhajajo iz Nacionalnega programa športa in Zakona o športu. Nacionalni program nalaga Zavodu za šport Slovenije opravljanje nalog, opredeljenih v Zakonu o športu. Zakon o športu nalaga zavodu izvajanje administrativnega, strokovnega, organizacijskega, tehničnega in drugega dela na področju športa. Pristojnosti zavoda po ZŠ pa so:

- spremljanje in analiziranje nalog v športu ter izvajanje letnih programov,
- dajanje pobud in predlogov ustanoviteljem za izboljšanje stanja v športu,
- priprava strokovnih gradiv za ustanovitelje,
- opravljanje strokovnih, administrativnih in tehničnih nalog za potrebe osrednje športne zveze,
- sodelovanje pri izvajanju programov športne vzgoje otrok in mladine,
- dajanje strokovne in organizacijske pomoči izvajalcem letnega programa,
- sodelovanje z upravnimi organi, strokovnimi institucijami in skupinami,
- načrtovanje izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev za delo v športu,
- svetovanje pri načrtovanju, obnovi, izgradnji in upravljanju javnih športnih objektov,
- zbiranje in dajanje podatkov za potrebe informatike v športu.

Poslanstvo:

Temeljno poslanstvo Zavoda za šport Slovenije je uresničevanje nalog nacionalnega in lokalnega pomena, ki so opredeljene v Nacionalnem programu športa, zlasti na področjih športne vzgoje, športne rekreacije, kakovostnega športa, vrhunškega športa, športa invalidov,

na področju strokovnih in razvojnih nalog ter športnih objektov (Zavod za šport Slovenije, 2002). Omenimo, da je eden pomembnejših projektov Zavoda v zadnjem času spletni portal Špic.tv, ki nudi temeljito informacijo o dogajanju na področju športa v Sloveniji.

3.4.4 Fundacija za šport⁵

(Fundacija za šport, 2002; Pravilnik o merilih in pogojih za uporabo sredstev fundacije, 1998; Šugman, 1998, str. 75) Nastanek fundacije je povezan s sprejetjem zakona o igrah na srečo (Uradni list RS, št. 27/95), ki opredeljuje novo razporejanje prihodkov, doseženih pri igrah na srečo. Nov zakon o igrah na srečo opredeljuje drugačno razdelitev sredstev med invalidskimi in humanitarnimi organizacijami ter športnimi organizacijami. Za upravljanje s sredstvi iger na srečo ustanavlja dve fundaciji: Fundacijo za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji (kratica FIHO) ter Fundacijo za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji (kratica FŠO).

S sprejetjem odloka o ustanovitvi fundacije (Uradni list RS, št. 9/98), ki je nastal na podlagi drugega odstavka 8. člena zakona o lastninskem preoblikovanju Loterije Slovenije (Uradni list RS, št. 44/96 in 47/97), je fundacija dobila pravno veljavo za svoje delovanje. Fundacija je pravna oseba in nastopa samostojno v pravnem prometu v okviru svoje dejavnosti, in sicer v svojem imenu in za svoj žiro račun. Dne 9.3.1998 je bila konstitutivna seja sveta fundacije. Od 10.4.1998 prihajajo sredstva iger na srečo, namenjenih financiranju športnih organizacij, neposredno na račun fundacije za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji. Po 1. členu zakona o lastninskem preoblikovanju Loterije Slovenije (v nadaljevanju ZLPLS) bo imela fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji po lastninskem preoblikovanju Loterije Slovenije v delniško družbo 10 % navadnih imenskih delnic Loterije Slovenije d.d. Nominalna vrednost ustanovitvenega premoženja je na dan 1.1.1993 znašala 74.280.000 SIT.

Osnovna dejavnost fundacije, s katero bo uresničevala svoj namen, je financiranje oziroma sofinanciranje:

- športnih dejavnosti,
- gradnje športnih objektov,
- raziskovanja in razvoja športa ter
- založništva v športu.

Fundacija na podlagi letnega programa dela oziroma finančnega načrta in pravilnika o merilih in pogojih za uporabo sredstev fundacije odloča o delitvi sredstev, namenjenih njeni

⁵ FŠO obravnavamo kot državno organizacijo za financiranje športa, vendar njena vloga ni povsem takšna, ali kot pravi Giacomelli (2002): »Denar FŠO državotvorni slovenski analitiki uvrščajo v javne finance, gre pa za – resda z zakonom nadzorovani, a vendarle od države športu priznani – avtonomni vir denarja«. Pomembno je torej vedeti, da se denar FŠO pojmuje kot lastni, ne pa javni, vir športnih organizacij.

dejavnosti. Njeni organi upravljanja so svet fundacije, direktor, strokovne komisije, administracija, pravna služba in računovodstvo.

Vizija:

- Zagotavljanje stalnih virov financiranja športa.

Fundacija si bo prizadevala za vzpostavitev stalnega vira financiranja s strani koncesij iger na srečo. Zato bo stalno analizirala razmere na trgu iger na srečo in skušala aktivno ter pasivno posegati vanj. S svojim delovanjem bo skušala ohraniti oziroma povečevati sredstva, tako da bo uporabnikom predstavljala dolgoročno zanesljiv vir financiranja.

- Namenska poraba sredstev v športu.

Fundacija si bo prizadevala za čim bolj namensko porabo njenih sredstev. S svojim načinom delovanja bo skušala vzpostaviti boljše gospodarjenje s sredstvi, ki se namenjajo športu.

- Usklajevanje različnih interesov na področju športa.

Raznolikost sestave fundacije omogoča demokratično izmenjavo mnenj in stališč predstavnikov različnih interesnih področij v športu. Tako fundacija predstavlja pomemben prostor razumevanja in zблиževanja ter posledično vodi v kakovostnejšo obliko organiziranja športa v Sloveniji.

- Razpoznavnost znotraj športnega prostora in zunaj njega.

Fundacija želi s svojim delovanjem doseči, da jo javnost pozna kot nepridobitno organizacijo, ki se zavzema za pridobitev čim večjih sredstev, s katerimi kakovostno financira štiri pomembne dele športa: športne dejavnosti od vrhunskega športa, do športa otrok in mladine, športne objekte, raziskovanje in razvoj športa ter založništvo v športu.

V skladu s finančnim načrtom za tekoče leto se sredstva za naloge razdelijo na naslednji način:

- za športne dejavnosti ne manj kot 40 in ne več kot 50 % sredstev,
- za gradnje športnih objektov ne manj kot 40 in ne več kot 50 % sredstev,
- za raziskovanje in razvoj športa ne manj kot 4 in ne več kot 12 % sredstev,
- za založništvo v športu ne manj kot 2 in ne več kot 4 % sredstev,
- za programe, ki jih je treba nujno izvesti, in za delovanje fundacije se lahko v letnem programu predvidi do 5 % sredstev fundacije.

3.4.5 Nacionalni program športa

Sprejet je bil v državnem zboru marca leta 2000, na podlagi Zakona o športu. »Način uresničevanja javnega interesa v športu se opredeli z nacionalnim programom, ki ga sprejme Državni zbor na predlog Vlade Republike Slovenije. Nacionalni program določa zlasti (Zakon o športu, 2000):

- izhodišča in usmeritve športa,
- vsebino in obseg posameznih pojavnih delov dejavnosti v športu, ki se financirajo ali sofinancirajo iz javnih sredstev, kot so športna vzgoja, športno rekreativna dejavnost, vrhunski šport, kakovostni šport, šport študentov in šport invalidov,

- razvojne in strokovne naloge v športu,
- upravljanje športa,
- okvirna merila za finančno ovrednotenje«.

Z nacionalnim programom športa država soustvarja pogoje za razvoj športa. Nacionalni program zajema celostno organizirano dejavnost športa, ki je v javnem interesu, in se sofinancira iz javnih sredstev. Glede na usmeritve nacionalnega programa bodo lokalne skupnosti in država sofinancirale šport po merilih za izbor in uresničevanje letnih programov, ki jim bodo morali zadostiti posamezni nosilci in izvajalci športne dejavnosti. Uresničevanje programa na lokalni ravni bo spremljal občinski svet, na državni ravni pa Vlada. Vsako leto bo o tem poročala Državnemu zboru.

Država uresničuje javni interes v športu z zagotavljanjem sredstev za izvajanje skupnih nalog javnega interesa, spodbujanjem in zagotavljanjem pogojev za razvoj športne dejavnosti, sodelovanjem pri načrtovanju, gradnji in vzdrževanju javnih športnih objektov in vodenjem stimulativne davčne politike na področju športa v okviru davčnega sistema.

Lokalna skupnost uresničuje javni interes v športu z zagotavljanjem sredstev za realizacijo dela nacionalnega programa, ki se nanaša na lokalne skupnosti, spodbujanjem in zagotavljanjem pogojev za opravljanje in razvoj športnih dejavnosti ter načrtovanjem, gradnjo in vzdrževanjem javnih športnih objektov. Določi se kratkoročne (do leta 2001), srednjeročne (2004) in dolgoročne usmeritve (2010); določi okvirna sredstva za športne programe za različne športne udeležence; opredeli razvojne in strokovne naloge v športu, ovrednoti ustrezne programe; določi odgovorne za izpeljavo nacionalnega programa; določi merila za finančno ovrednotenje programa in določi prednostne naloge nacionalnega programa (Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji, 2000).

3.4.6 Mnenje športne javnosti o vlogi države v športu

V nekaj člankih v Delu je bila predstavljena raziskava dr. Šugmana, kjer so poskušali preko kompetentnih športnih oseb priti do javnega mnenja o športu v Sloveniji. Mnenje športne javnosti je, da šport v Sloveniji vse bolj podpiramo, kar je zanj dolgoročno poguben proces. Po zakonu (o športu) ima vse več pristojnosti Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, namesto da bi se krepila osrednja nevladna organizacija (OKS-ZŠZ). Športna javnost ne zavrača vsakršne regulative, vendar je proti vseobsežnemu zakonskemu urejanju tega socialnega področja. Država bi morala zagotoviti bistveno večji delež denarja za šport iz državnega proračuna; stroški športa vse bolj naraščajo (profesionalizacija, več ljudi) in so se povečali bolj kot pa pritok denarja. Država mora sofinancirati šport civilne sfere, ostali se lahko obnašajo bolj tržno. Slovensko gospodarstvo ne zmore gmotno zadovoljivo podpirati vrhunškega športa, bolj se podpira šport nižje kakovosti, premalo pa šport za vse. Občine oziroma lokalne skupnosti morajo zagotoviti več denarja za šport. Iz proračuna namenjamo za

šport bistveno manj kot druge države EU, tudi primerljive (1995: Portugalska 0,61% BDP, Slovenija 0,16% BDP), javni viri pa imajo le četrtinski delež v financiranju športa (Giacomelli, 1997).

3.5 Splošna društvena organiziranost

3.5.1 Olimpijski komite Slovenije - Združenje športnih zvez

Olimpijski komite Slovenije (OKS) je bil ustanovljen kot neprofitna športna organizacija nacionalnih panožnih športnih zvez, ki so skupaj z dobitniki zlatih olimpijskih medalj v individualnih športih iz Republike Slovenije s podpisom Slovenske olimpijske listine (15. oktobra 1991) ustanovile Olimpijski komite Slovenije. Med ustanovitvijo OKS je delovala še Športna zveza Slovenije, ki je vodila začetni postopek ustanovitve, in kasneje za iniciativni odbor za ustanovitev OKS opravljala mnoge naloge. Ustanovljen je bil zato, da bi zastopal interese športnikov Republike Slovenije, ki so povezani z njihovo udeležbo na olimpijskih igrah ter drugih tekmovanjih pod patronatom MOK.

OKS na podlagi olimpijske listine⁶ in pravil OKS opravlja naslednje naloge:

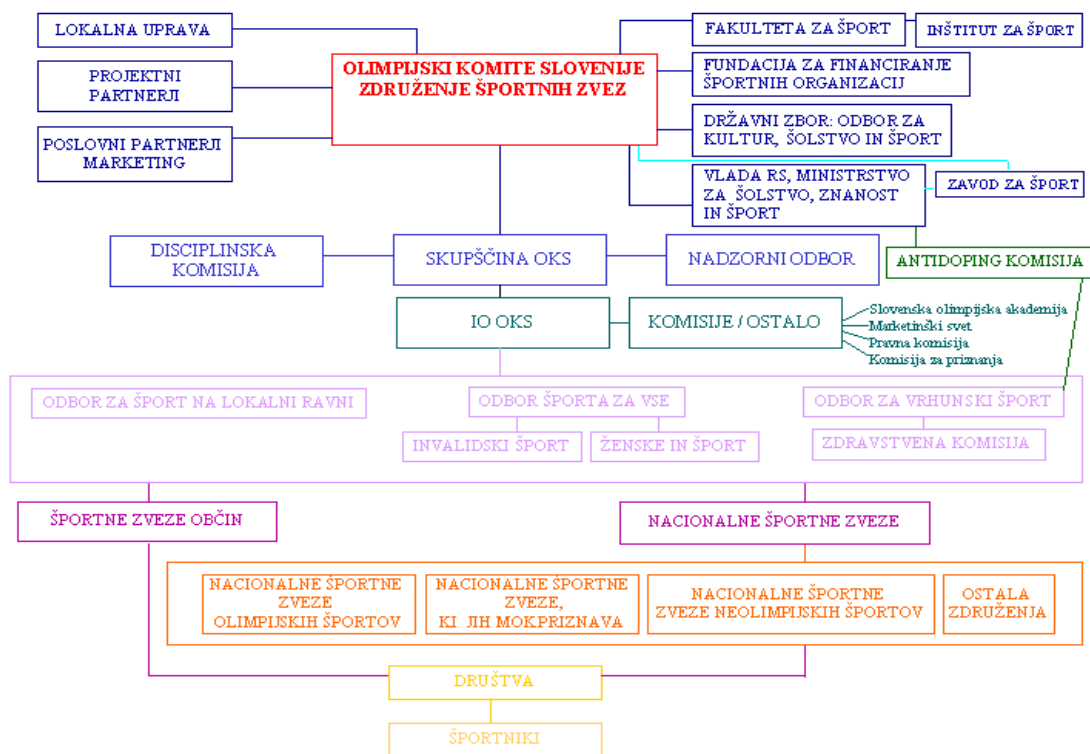
- skrbi za varstvo olimpijskega gibanja in športa nasploh,
- spoštuje in uveljavlja načela ter pravila, zapisana v Olimpijski listini in Slovenski olimpijski listini,
- širi zanimanje za šport in olimpijsko gibanje med mladimi,
- z nacionalnimi zvezami olimpijskih športov organizira izbor športnikov iz Republike Slovenije za nastop na OI ter drugih tekmovanjih, ki so pod patronatom MOK,
- prevzema organizacijo OI in drugih tekmovanj, ki so pod patronatom MOK, če se taka tekmovanja ali OI prirejajo v Republiki Sloveniji,
- posreduje MOK svoje ugotovitve, mnenja in predloge v zvezi z olimpijskim gibanjem, olimpijsko listino ali organizacijo in izvedbo posameznih tekmovanj,

⁶ Slovenska olimpijska listina:

Mi, športniki Slovenije, smo se z namenom, da varujemo in razvijamo olimpijsko gibanje in šport nasploh, spoštujemo in uveljavljamo pravila, zapisana v listini Mednarodnega olimpijskega komiteja, krepimo tiste telesne in moralne odlike, ki so temelj športa, si pri svojem delu zagotovimo avtonomijo, se upremo pritiskom politične, ekonomske ali verske narave, vojni, nasilju in tiraniji, s športno dejavnostjo pripomoremo h globljemu razumevanju in prijateljstvu med ljudmi in narodi ter na ta način prispevamo k boljšemu in mirnejšemu svetu, sodelujemo z vsemi zasebnimi, vladnimi, nevladnimi in drugimi organi in organizacijami, ki lahko pospešujejo doseganje idealov olimpijskega gibanja v Republiki Sloveniji in po vsem svetu, s polnopravnim udeleževanjem na olimpijskih igrah in drugih tekmovanjih pod okriljem Mednarodnega olimpijskega komiteja izpričamo svojo pripravljenost sodelovati z vsemi športniki sveta in opozorimo na lastne sposobnosti, odločili združiti svoje napore za uresničitev teh ciljev in zato preko svojih pooblaščenih predstavnikov iz republiških zvez olimpijskih športov in vseh tistih športov, ki jih priznava MOK, podpisujemo to listino in s tem ustanovljamo športno organizacijo z imenom Olimpijski komite Slovenije.

- sodeluje z vsemi zasebnimi, vladnimi, nevladnimi in drugimi organi ter organizacijami, ki lahko prispevajo k temu, da se temeljni cilji olimpijskega gibanja v Republiki Sloveniji in po vsem svetu uresničujejo v največji možni meri,
- razvija prijateljske odnose med športniki v Republiki Sloveniji in športniki vsega sveta, ob upoštevanju načel enakopravnosti, spoštovanju človekovih pravic in temeljnih človekovih svoboščin, ne glede na raso, spol, jezik in vero,
- deluje ob upoštevanju načela suverene enakosti vseh ustanoviteljic OKS in tistih, ki so s kasnejšim podpisom Slovenske olimpijske listine prispevali k OKS, ter ob upoštevanju načel enakega varovanja pravic in dobrovernega izpolnjevanja obveznosti, mirnega reševanja sporov ter nevmešavanja v zadeve, ki ne sodijo v olimpijsko gibanje in šport.

Slika 3: Organizacijska shema Olimpijskega komiteja Slovenije



Vir: Predstavitev Olimpijskega komiteja Slovenije, 2002.

Leta 1994 (22.12.1994) se je Olimpijski komite Slovenije združil s Športno zvezo Slovenije (delovala je od leta 1945). Tako je nastala ena osrednja nevladna organizacija z imenom Olimpijski komite Slovenije – Zdrženje športnih zvez. Organizaciji sta se združili zaradi: boljše in enovite organiziranosti, racionalizacije služb (strokovnih in tehničnih), možnosti boljšega trženja, enotnega nastopanja doma in v tujini ... OKS, združuje 54 nacionalnih panožnih zvez ter 76 lokalnih športnih organizacij preko 24-tih regijskih predstavnikov v skupščini, z več kot 3.000 društvi in 300.000 posamezniki. OKS skuša razvijati tako vrhunski šport, kot tudi šport za vse. Članice so nacionalne panožne zveze olimpijskih športov, neolimpijskih, ter tiste, ki jih OKS priznava in še nekaj zvez ter drugih, ki pa nimajo glasovalne pravice. Organi OKS so poleg skupščine nadzorni odbor ter izvršni odbor (znotraj

tega so odbor za vrhunski šport in olimpijske zadeve, odbor šport za vse, Slovenska olimpijska akademija) ima pa še nekaj stalnih delovnih teles (Predstavitev Olimpijskega komiteja Slovenije, 2002; Šugman, 1998, str. 89-93).

3.5.2 Fakulteta za šport

(Pravila o organizaciji in delovanju Fakultete za šport, 2001). Fakulteta za šport je izobraževalni in znanstvenoraziskovalni zavod. Daje oziroma izobražuje strokovne kadre potrebne za delovanje in razvoj športa. Lahko bi rekli, da je znanstvena opora slovenskemu športu. Fakulteta izvaja nacionalni program visokega šolstva in nacionalni program znanstvenoraziskovalnega dela. Organizacijske enote so katedre (30), Center za pedagoško dejavnost, Inštitut za kineziologijo, Inštitut za šport, knjižnica in tajništvo.

Katedra je osnovna organizacijska enota pedagoškega, znanstvenoraziskovalnega in strokovnega dela, ki se izvaja na fakulteti, združuje kadre, opremo in laboratorije, potrebne za izvedbo študijskega, raziskovalnega in strokovnega programa. Pokrivajo večino športov in tematike povezane z njim.

Center za pedagoško dejavnost je organizacijska enota fakultete, ki koordinira delo kateder pri izvajanju univerzitetnega dodiplomskega študijskega programa, visokošolskega študijskega programa in programa za stalno strokovno izpopolnjevanje.

Inštitut za kineziologijo je organizacijska enota fakultete, ki opravlja znanstvenoraziskovalno dejavnost. Dejavnost le tega se opravlja v oddelku za znanost in tehnologijo, v oddelku za podiplomski magistrski in doktorski študij, v oddelku za podiplomski specialistični študij, v oddelku za računalništvo in informatiko, v laboratoriju za multimedijsko tehnologijo, in v referatu za podiplomski študij.

Inštitut za šport je organizacijska enota fakultete, ki opravlja svetovalno in razvojno dejavnost, ter skrbi za razvoj laboratorijev, delujočih v okviru kateder. Dejavnost le tega se opravlja v oddelku za športno treniranje, meritve in svetovanja, v oddelku za športno rekreacijo in fitness, meritve in svetovanja, v oddelku za usposabljanje strokovnih delavcev v športu, v oddelku za založništvo, v panožnih strokovnih timih in v laboratorijih za biomehaniko, psihodiagnostiko, fiziologijo športa, biodinamiko telesnega napora, motorično obnašanje, športno-medicinsko diagnostiko in nutricistiko.

Financiranje fakultete

Dejavnost fakultete, ki se nanaša na izvajanje nacionalnega programa visokega šolstva in znanstvenoraziskovalnega programa, se financira iz proračuna Republike Slovenije. Druge dejavnosti fakultete se financirajo iz drugih virov kot so šolnine in drugi prispevki za študij, plačila za opravljene storitve, dotacije, dediščine, darila in podobno.

3.5.3 Športna unija Slovenije - zveza društev za športno rekreacijo in športno vzgojo

(Športna unija Slovenije, 2002). Športna unija Slovenije je bila ustanovljena leta 1993. Je prostovoljna društvena organizacija, ki povezuje športna društva (175 društev s približno 37.000 člani), ki se ukvarjajo s športnimi, športno rekreativnimi in športno vzgojnimi dejavnostmi. ŠUS je pravna naslednica Partizana Slovenije in pomeni vsebinsko prenavo, preoblikovanje in preimenovanje Partizana Slovenije ustrezno sedanjim športnim in drugim potrebam. Je pravna oseba, ki deluje na območju Republike Slovenije.

Naloge in dejavnosti ŠUS-a so:

- povezovanje športnih društev, ki se ukvarjajo z mnogoterimi oblikami športne vzgoje in športa,
- sodelovanje z drugimi športnimi organizacijami, strokovnimi institucijami in dejavniki iz drugih področij družbenih dejavnosti ter z zainteresiranimi partnerji iz gospodarstva in države,
- vzgoja in dopolnilno izobraževanje ter izpopolnjevanje svojih strokovnih in organizacijskih kadrov za različne potrebe organizacije in njenih delov, da bi se tako lahko nenehno bogatila programska ponudba,
- prirejanje nacionalnih in mednarodnih športnih srečanj, seminarjev, konferenc in kongresov ter drugih oblik obravnavanja strokovne tematike športa za vse,
- zbiranje, publiciranje, distribuiranje strokovne in druge literature in dokumentov, ki zadevajo dejavnost Zveze,
- sodelovanje na nacionalnih in mednarodnih akcijah različnih organizacij, ki soustvarjajo in poudarjajo vlogo javnega mnenja v podporo športa za vse,
- organiziranje srečanj in različnih oblik sodobnega športnega turizma,
- sodelovanje pri izvedbi nacionalnih in mednarodnih kampanij v podporo športa za vse,
- spodbujanje prostorskega načrtovanja in gradnje športnih objektov ter naprav ustreznih zmogljivosti in v skladu s sodobnimi standardi,
- skrb za človekovo okolje pri vseh dejavnostih športa za vse,
- spodbujanje proizvodnje kakovostne športne opreme in rekvizitov,
- prizadevanje za čim večjo in dosledno etično uporabo množičnih medijev za podporo športa za vse,
- sodelovanje in delovanje na področju primarne preventive,
- sodelovanje in delovanje na področju socialnovarstvene dejavnosti,
- sodelovanje z zdravstvenimi in drugimi organizacijami na področju promocije zdravju prijaznega športnega življenjskega sloga.

Dohodki zveze so:

- lastni dohodki,
- prejemki od loterije in drugih iger na srečo,
- dohodki, ki izvirajo iz sodelovanja z drugimi organizacijami,
- dohodki od sponzorjev,
- volila, koncesije,

- javne finance,
- članarine in drugi dohodki.

- skupščina,
- izvršni odbor,
- nadzorni odbor,
- disciplinska komisija.

Organi Športne unije so:

Večje akcije Športne unije so Veter v laseh, s športom proti drogi, Slovenija v gibanju, z gibanjem do zdravja, Informacijska baza, izobraževanje, ŠUS vadbeni centri.

3.5.4 Slovenska univerzitetna športna zveza

(Slovenska univerzitetna športna zveza (a), 2002). Slovenska univerzitetna športna zveza (SUSA) je nacionalna in mednarodno priznana krovna športna organizacija, ki deluje v univerzitetnem prostoru republike Slovenije. Je prostovoljno združenje univerzitetnih športnih oziroma študentskih športnih zvez, ki so pravne osebe zasebnega prava. Predstavniki SUSA je tudi član sveta Fundacije za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Članici SUSA sta zvezi, ki delujeta na področju obeh univerzitetnih mest ter združujeta fakultetna in interesna študentska športna društva:

- Univerzitetna športna zveza Ljubljana in
- Univerzitetna športna zveza Maribor.

Kot nacionalna športna organizacija je bila SUSA sprejeta v članstvo naslednjih zvez:

- FISU (Mednarodna univerzitetna športna zveza)
- EUSA (Evropska univerzitetna športna zveza)
- OKS (Olimpijski komite Slovenije)

Slovenska univerzitetna športna zveza si prizadeva uresničiti naslednje cilje:

- Prizadevanje za množičnost in popularizacijo športa in rekreacije med študenti in delavci univerz z organizacijo tekmovanj in drugih športnih prireditelj, s sodelovanjem na športnih prireditvah, ki jih prirejajo druge športne organizacije in posameznimi akcijami za pospeševanje množičnega športa.
- Razvijanje kvalitete tekmovalcev ter prizadevanje za dvig kvalitete športa pri svojih članih.
- Spodbujanje ustanavljanja športnih društev in ostalih oblik organiziranosti športa.
- Usklajevanje dela članic ter opravljanje dogovorjenih skupnih nalog.
- Dajanje pobud in sodelovanje pri kandidaturi in organizaciji Univerziad ter drugih študentskih športnih prvenstev.
- Zagotavljanje najboljših pogojev študija za študente vrhunske športnike.
- Sodelovanje z vladnimi, nevladnimi, zasebnimi in drugimi institucijami, ki lahko prispevajo k uspešnemu delovanju in razvoju univerzitetnega športa.
- Povezovanje in vzdrževanje stikov z drugimi športnimi organizacijami v Sloveniji in tujini.

Organi Zveze so izvršni odbor in skupščina, sestavljena iz predstavnikov obeh univerz.

3.5.5 Zveza za šport otrok in mladine Slovenije

(Zveza za šport otrok in mladine Slovenije, 2002). Zvezo za šport otrok in mladine Slovenije so leta 1996 ustanovila športna društva, ki delujejo predvsem v šolah. Namen Zveze je usmerjati interesno športno vzgojo otrok in mladine, predvsem pa spodbujati:

- koristno preživljanje prostega časa,
- zdravo in ustvarjalno življenje,
- množičnost v športu,
- širjenje zanimanja za šport,
- spoštovanje in uveljavljanje načel športnega obnašanja (fair playa),
- razvijanje prijateljskih odnosov ob upoštevanju načel enakopravnosti, spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ne glede na raso, spol, jezik in vero,
- dogovarjanje o vseh za šport pomembnih vprašanjih med društvi,
- združevanje športnih društev v Zvezo po načelu svobodnega združevanja in samostojne opredelitve vsakega športnega društva,
- skrb za uveljavljanje strokovnega dela v organih Zveze in športnih organizacijah,
- razvoj in krepitev stikov z drugimi Zvezami in organizacijami v državi, s slovenskimi športnimi organizacijami v zamejstvu in sorodnimi zvezami v tujini.

Zveza deluje po načelu enakopravnosti vseh članov Zveze, usklajuje delo športnih društev združenih v Zvezo in opravlja skupne naloge na tem področju. V letu 2001 je s pomočjo 132 različnih ponudnikov omogočila 15.500 otrokom in mladostnikom sodelovati v 126 počitniških programih in 101 dodatnih aktivnostih v skupni vrednosti 128 mio SIT. Te aktivnosti je zveza sofinancirala s pomočjo sredstev Fundacije za financiranje športnih organizacij v RS in Ministrstva za šolstvo, znanost in šport. Zveza sofinancira programe za mlade do višine 40% vrednosti programa.

Cilji:

ZŠOMS si s ponudbo interesnih športnih programov prizadeva, da v vsaki vzgojno-izobraževalni ustanovi pridobi in zajame kar največje število tistih, ki so v popoldanskem času, ob koncu tedna in v času počitnic, le občasno vključeni v interesne športne programe ali pa iz kakršnihkoli razlogov še niso vključeni vanje. Želijo omogočiti mladim posameznih šol, vrtcev, domov in drugim kvalitetno, kontinuirano, organizirano in strokovno vodeno preživljanje prostega časa s športnimi dejavnostmi. Cilj je preprečevati vzroke za slabo zdravje, prispevati k oblikovanju samozavesti in samostojnosti ter osebnostnem razvoju. Ob različnih športnih dejavnostih želijo negovati in razvijati družabnost, druženje, sproščenost in športno obnašanje ter ublažiti negativne vplive, ki jih vsiljuje sodoben način življenja. Radi bi v večji meri izkoristili materialne (prostorske) pogoje, ki jih imajo vrtci, šole, društva, lokalne

skupnosti ter vključili, tesneje sodelovali in povezovali športne pedagoge in druge strokovno usposobljene delavce. Nudijo dodatno izpopolnjevanje v izbranih športnih dejavnostih.

3.6 Odnos med vladnimi športnimi organi in nevladnimi športnimi organizacijami

Na svetu je mnogo različic organiziranosti, ki so na svoj način zrcalo državne ureditve in športne kulture. Tudi v zahodno evropskih državah obstajajo različne rešitve in čeprav so si pogosto precej podobne, imajo korenine predvsem v različnih zgodovinskih okoliščinah in zato vpliv države ni povsod enak.

Pomembno vprašanje, na katerega moramo odgovoriti je, katere naloge na področju športa naj znotraj neke države opravljajo državni organi in katere nevladne organizacije. Nobenega dvoma ni, da je država odgovorna tudi za razvoj športa, zato se povsod pojavlja kot tista institucija, ki oblikuje in predlaga vladam posamezne rešitve (predvsem zakonodajne), ki z ukrepi (tudi medresorskimi) omogoča nevladnim institucijam hitrejši razvoj športa na vseh področjih. Ponekod sam upravni organ ali prek svojih »državnih institucij« uresničuje naloge, kot so: mednarodna vladna politika, skrb za šolanje kadrov za strokovno izobrazbo, načrtovanje in gradnja objektov nacionalnega pomena, skrb za raziskovalno delo, najširša globalna promocija, pomoč upravnim lokalnim organom in podobno, ob nalogah, ki so v vseh državah domena le te: obvezna športna vzgoja v državnih in zasebnih šolskih zavodih. Za organizacijo športa na regionalnih in lokalnih ravneh oblasti, bi lahko rekli, da državni organi na lokalni ravni skrbijo za množičnost, za kadre, objekte in financiranje iz proračunov lokalnih organov oblasti. Poleg državnih organov za šport pa obstajajo marsikje na lokalnih ravneh bodisi športne zveze ali posamezniki, kot predstavniki osrednjih zvez z nalogo povezovalca, usklajevalca in včasih izvajalca športa na tej ravni. Običajno je tako, da državni organ sicer predpiše, uredi odnose do različnih izvajalcev z namenom, da jim omogoča hitrejši razvoj, pri tem pa se vendarle pazi, da strokovna avtonomija društev ne bi bila preveč prizadeta (Šugman et al., 1994, str. 5-33; Šugman, 1998, str. 143-144; Šport v RS: dileme in perspektive, 1995, str. 99-100).

»Demokratizacija športa je proces vključevanja in odločanja ljudi samih, kaže se tudi v številnosti in razvejanosti nosilcev dejavnosti ter v prenosu nalog na nevladne institucije športa, kar je posledica deetatizacije ali umika države iz te sfere, vendar nikoli v celoti« (Šugman, 1998, str. 143).

3.7 Športni menedžment⁷

Organizacija so tudi ali pa predvsem ljudje. So potrebni, da organizacija živi in deluje. Če pa bo tudi dosegala zastavljene cilje, bo torej zagotavljala smotrno doseganje ciljev, je odvisno od ljudi na čelu teh organizacij. Športne organizacije se v osnovi ne razlikujejo dosti od

⁷ Več o področjih in oblikah športnega menedžmenta preberite v prilogi 3.

običajnega podjetja, le proizvodi so različni. Vodstvu teh podjetij in organizacij ter vsemu s čimer se ukvarjajo, pravimo poenostavljeno menedžment. Tudi v športu ga imamo, si ga pa vsak predstavlja po svoje. Ker so tako zelo pomembni za pravilno delovanje organizacije bomo, v nadaljevanju poskušali osvetliti to temo.

V splošnem se pod menedžmentom razumejo štiri ključne naloge: načrtovanje, organiziranje, vodenje in kontroliranje. Športni menedžment je zelo dinamičen, kompleksen, nepredvidljiv in dinamičen proces, zato bi lahko te osnovne naloge delili tudi na naslednji način: snovanje, predvidevanje (anticipiranje), načrtovanje, organiziranje, vodenje, poročanje, nadzorovanje in ocenjevanje (Šugman et al., 2002, str. 149-164).

Študij športnega menedžmenta se ponavadi odvija na športnih fakultetah, na katerih se pridobi znanja o tem kako (Bednarik, 1999, str. 5):

- optimalno zadovoljiti cilje udeležencev v športu (športnikov, občinstva, športnih delavcev),
- optimalno uresničiti efektivno kooperacijo med volunterstvom in profesionalnostjo,
- ustvariti sprejemljivo porazdelitev družbenih in individualnih stroškov za vse udeležence v športu.

Po Chelladuraiu se športni menedžment opredeli kot koordinacijo različnih virov, tehnologij, procesov in situacijskih naključij za doseg učinkovite proizvodnje in izmenjave športnih storitev. Pojem koordinacije vsebuje pravilno izvajanje osnovnih nalog menedžmenta, obvladanje potrebnih menedžerskih spretnosti in menedžersko vlogo. V športnem menedžmentu pa gre za koordinacijo oziroma menedžment športnega dogodka, menedžment športnih objektov, upravljanje človeških virov, finance v športu, komuniciranje z javnostjo in še mnogo drugega (Bednarik, 1999, str. 17).

Menedžerji so neke vrste vmesnik med športno dejavnostjo in poslovnim svetom. Gre za proces koordiniranja učinkov športne dejavnosti s pomočjo znanja ekonomskih zakonitosti. Eden glavnih učinkov športne dejavnosti je športni rezultat, ki v procesu športnega menedžmenta predstavlja produkt. Ta produkt ima menjalno vrednost, ki jo športni menedžerji uporabijo in z njo upravljajo ter tako stremijo k cilju (Šugman et al., 2002, str. 19-21). Niso pa produkti le športni dosežki, ampak jih lahko vsaj približno razvrstimo v naslednje razrede (Bednarik, 1999, str. 7-15):

- dobrina, storitev kot športni produkt (menedžment v športu je povezan z uslugami, ki jih različne športne organizacije producirajo za proizvajalce športne opreme; storitve v obliki športne infrastrukture in opreme ali/in znanj ter informacij o športni vadbi),
- usluge in storitve, ki izhajajo iz motivov aktivnih udeležencev v športu (usluge in storitve, ki prinašajo udeležencem užitek, zdravje, osvajanje športnih znanj – veščin, osvajanje in doseganje odličnosti v športnih znanjih, doseganje visoke stopnje vzdržljivosti, kurativa – rehabilitacija),

- usluge in storitve, ki izhajajo iz motivov pasivnih udeležencev v športu (usluge in storitve, ki prinašajo udeležencem razvedrilo, tekmo – tekmovanje, spektakel, zadovoljitev njihovih družabnih potreb na tako imenovanih tretjih mestih),
- storitve sponzorstva, donatorstva (sponzorjem in donatorjem se omogoči dostop do komunikacij s specifičnim in točno določenim trgom; produkt sponzorstva, donatorstva je izboljšan image sponzorja, donatorja, kot tudi spremenjena javna predstava o podjetju),
- storitve in usluge, ki izhajajo iz zadovoljevanja družbenih ciljev (z občinstvom oziroma z javnostjo zamenjujejo splošno veljaven in koristen družbeni cilj, to je šport za zdravje in koristno izrabo prostega časa),
- storitve in usluge, ki se zamenjujejo znotraj športa (največkrat se menedžment v športu osredotoči izključno na storitve gledalcev ali izključno na storitve udeležencev; prihaja pa tudi do izmenjave produktov znotraj enega in drugega področja športnega menedžmenta – dosežki vrhunskega športa imajo, na primer, velik vpliv na gledalce, njihovo obnašanje, potrošnjo, hkrati pa ti ravno s tem vplivajo na športne proizvajalce, na njihove izdelke, ki jih potem kupujejo aktivni udeleženci).

Pri vsem tem ne smemo pozabiti, da je šport prerasel v močno industrijo, ki brez ustreznih pojavov, kot je proces športnega menedžmenta z vsem svojim bistvom, ne bi obstajala.

Trženje športa

Zajema večji del aktivnosti v športnem menedžmentu. Trženje športa pomeni izvajanje trženjskih aktivnosti na športnem trgu s ciljem, da se zagotovijo pogoji za uresničevanje poslanstva organizacije. Športna organizacija mora zasnovati primeren program, poiskati mora ustrezne poti do uporabnika in ga spodbuditi, da se na pobudo odzove. Vodilne športne organizacije so ustvarjalne, iščejo nove vsebine in oblike, kako se približati uporabniku. Kot menedžerji takšne organizacije moramo pripraviti celovit strateški načrt, saj z njim ugotovimo, kaj hočemo storiti, kako uresničiti cilje in katera tržišča potrebujemo. Naša športna organizacija se mora usmeriti h kakovosti in prilagoditi uporabnikom (aktivnim in pasivnim udeležencem). Racionalizirati moramo svoje trženjske aktivnosti in uresničiti takšne, ki dajejo nove vire. S tem lahko postanemo konkurenčni na športni sceni, kjer moramo športno dejavnost povezati z »zabavo« in predstavo (Šugman et al., 2002, str. 205). Produkti športa, pomembni za trženje, in njihova delitev so omenjeni zgoraj.

Športni menedžerji

So delavci v športu, ki se ukvarjajo izključno s športnim menedžmentom. Gospodarska dejavnost in način pridobivanja poslov v športu ter druge aktivnosti športnega menedžmenta so narekovale potrebo po športnem menedžerju. V tej osebi naj bi bilo strnjeno znanje športne in ekonomske znanosti, ravnanje s človeškimi viri (zaposlenimi) na obeh področjih, kar daje

dinamičnost in tudi posebnost načina življenja športnega menedžerja. Športni menedžer naj bi bila osebnost, ki povezuje veliko količino znanj in sposobnosti.

Športna dejavnost pa ni ena in enovita. Glede na njeno raznolikost ločimo tudi športne menedžerje. Delujejo lahko v športni organizaciji, so menedžerji športnega objekta, zastopajo športnika, športno društvo in podobno. Glede na njihovo vlogo v športnem menedžmentu in mnenja mnogih delavcev s tega področja, prevladuje ocena, da so ti potrebni za poslovanje športne dejavnosti. Ukvarjajo se z načrtovanjem, organiziranjem, vodenjem in kontroliranjem, z upravljanjem z različnimi viri (zelo pomembni na primer človeški) ... Strukturirajo se v hierarhije, skrbijo za ustrezno komunikacijo in v splošnem delujejo v najboljšem interesu lastnikov.

Pri vsem tem pa moramo paziti na pravilno etično in moralno ravnanje in odločanje naših menedžerjev. Delati je potrebno po najboljših močeh, v okviru pravil in dovoljenega ter v športnem duhu zdrave tekmovalnosti (Šugman et al., 2002, str. 215-285).

4. Financiranje športa

Različni izvajalci športa financirajo svojo dejavnost iz različnih virov. Nasploh lahko razvrstimo vire financiranja športa v različne skupine, med katerimi so najvažnejše naslednje (Šugman et al., 2002, str. 69-70):

A. Proračunska (javna) sredstva ali sredstva integralnega proračuna. Po raziskavah delavcev FŠ, Agencije za plačilni promet RS in OKS-ZŠS naj bi bilo denarja za športno dejavnost iz javnega vira okrog 20 % vseh finančnih sredstev v športnih organizacijah. Ta delež pri nas je strukturno glede na odstotkovni delež primerljiv z deleži javnih sredstev v nekaterih drugih evropskih državah.

Proračunska sredstva so:

- Sredstva državnega proračuna, ki se vsako leto opredelijo v republiškem proračunu. Za pridobitev teh sredstev velja načelo javnih razpisov kot za vsa druga proračunska sredstva.
- Sredstva lokalnih skupnosti (občin), ki se določajo vsako leto v proračunih občin.
- Sredstva športne fundacije iz iger na srečo. Upravlja jih svet Fundacije in tudi za pridobitev teh sredstev velja načelo razpisov. Opozarjamo, da mnoge države teh sredstev ne prištevajo med proračunska (javna), ker so marsikje igre na srečo v rokah športnih organizacij (torej civilne družbe)⁸.

B. Neproračunska (zasebna) sredstva:

- Sredstva sponzorjev.

- Sredstva donatorjev.
- Sredstva gospodinjstev (članarine, vstopnine ...).
- Volila, darila.
- Druga lastna sredstva (tombole, srečelovi, prodaja značk in podobno).

Različni izvajalci športa torej financirajo svojo dejavnost iz različnih virov. Ni enotne metodologije in tako seveda tudi ni enotne metodologije zajemanja podatkov o virih in porabi sredstev. To velja tako za Slovenijo, kot za svet. Kadar se bere take podatke je treba upoštevati tudi način in metodologijo zajemanja podatkov, ki je največkrat odvisna od namena in uporabe podatkov, ki jih nekdo želi prikazati. Vsi drugi izvajalci (ki niso pod okriljem države) si morajo sredstva za kritje svojih potreb pridobiti ali s kandidaturo za javna sredstva in sredstva fundacije, s članarinami, vstopninami ali prosto na trgu s svojimi produkti (sponzorji, donatorji, darila in podobno). Športna društva se financirajo pretežno z denarjem sponzorjev, ekonomske propagande, vstopninami in drugimi lastno ustvarjenimi sredstvi, ki jih zagotavljajo predvsem člani društev (Šugman et al., 2002, str. 70).

V nadaljevanju bo najprej predstavljena obsežna longitudinalna raziskava Bednarika s sodelavci s Fakultete za šport z naslovom Ekonomski pomen slovenskega športa, ki je vzela pod drobnogled finančno poslovanje večjih in manjših športnih organizacij, glede na terminologijo prejšnjega poglavja, športa v bazi. Raziskava in njeni zaključki bodo predstavljeni za vsa leta, za katera se je raziskava izvedla, z razlogom, da si ustvarimo podlago za primerjavo med leti in dobimo vtis o trendu financ v športnih organizacijah.

4.1 Financiranje športnih organizacij⁹

4.1.1 Leto 1995

Preglednica 3: Tabela prihodkov in odhodkov po posameznih skupinah športa v letu 1995

	Individualni športi		Kolektivni športi		Miselni športi		Šport za vse		Drugo	
	(v 1000)	(v %)	(v 1000)	(v %)	(v 1000)	(v %)	(v 1000)	(v %)	(v 1000)	(v %)
ŠTEVILO PREDLAGATELJEV	654		202		37		587		94	
CELOTNI PRIHODKI	3.877.114	100,0%	2.706.170	100,0%	43.960	100,0%	3.340.672	100,0%	3.114.234	100,0%
-PRIHODKI OD ČISTE ČLANARINE	367.513	9,5%	142.876	5,3%	1.365	3,1%	254.514	7,6%	22.696	0,7%
-PRIHODKI OD PRORAČUNA	726.536	18,7%	738.836	27,3%	14.560	33,1%	557.676	16,7%	1.406.564	45,2%
-PRIHODKI OD LASTNE DEJAVNOSTI:	2.783.065	71,8%	1.824.458	67,4%	28.035	63,8%	2.528.482	75,7%	1.684.974	54,1%
-prihodki od čiste lastne dejavnosti	1.592.840	41,1%	716.948	26,5%	5.817	13,2%	1.849.293	55,4%	865.791	27,8%
-prihodki iz transferov	391.864	10,1%	325.088	12,0%	3.496	8,0%	145.165	4,3%	590.606	19,0%
-drugi prihodki	798.361	20,6%	782.422	28,9%	18.722	42,6%	534.024	16,0%	228.577	7,3%

⁸ Tudi pri nas v zvezi s tem ni enotnega mnenja.

⁹ Razmere pri financiranju v nekaterih panogah so predstavljene v prilogi 4.

CELOTNI ODHODKI	3.772.760	97,3%	2.894.170	106,9%	42.850	97,5%	3.373.891	101,0%	3.115.356	100,0%
-MATERIALNI STROŠKI IN AMORTIZACIJA:	2.153.205	55,5%	2.158.387	46,5%	21.033	47,8%	2.118.377	63,4%	1.548.857	49,7%
-amortizacija	125.505	3,2%	16.206	0,6%	258	0,6%	206.717	6,2%	102.092	3,3%
-neproizvodne storitve	771.397	19,9%	548.343	20,3%	5.907	13,4%	363.317	10,9%	393.862	12,6%
-proizvodne storitve	421.803	10,9%	279.955	10,3%	7.583	17,2%	615.566	18,4%	400.310	12,9%
-ostali materialni stroški	834.501	21,5%	413.883	15,3%	7.285	16,6%	932.776	27,9%	652.593	21,0%
-OSEBNI DOHODKI	303.898	7,8%	255.075	9,4%	6.861	15,6%	378.280	11,3%	580.221	18,6%
-SREDSTVA ZA POSEBNE NAMENE:	172.404	4,4%	73.427	2,7%	3.431	7,8%	221.359	6,6%	140.318	4,5%
-sredstva za investicije	104.608	2,7%	10.339	0,4%	48	0,1%	802.95.9	2,4%	121.214	3,9%
-sredstva za ostale posebne namene	67.796	1,7%	63.088	2,3%	3.383	7,7%	141.063	4,2%	19.104	0,6%
-NADOMESTILA, POMOČI IN PODOBNO	19.903	0,5%	16.736	0,6%	376	0,9%	175.16.1	0,5%	238.786	7,7%
-PRENESENA SREDSTVA	89.979	2,3%	28.275	1,0%	4.175	9,5%	109.357	3,3%	400.319	12,9%
-OSTALI ODHODKI:	1.033.371	26,7%	1.262.270	46,6%	6.974	15,9%	529.002	15,8%	206.856	6,6%
-potni stroški	332.284	8,6%	513.882	19,0%	5.461	12,4%	205.400	6,4%	33.137	1,1%
-dnevnice	181.754	4,7%	191.128	7,1%	605	1,4%	690.56.4	2,1%	27.439	0,9%
-drugi ostali odhodki	519.333	13,4%	557.260	20,6%	908	2,1%	244.546	7,3%	146.279	4,7%

Vir: Bednarik, 1997, str. 35.

Leta 1997 se je prvič opravila analiza zaključnih računov športnih organizacij, ki so jih slednje oddale za leto 1995. Račune je oddalo le kakih 35% organizacij, vendar se je predpostavljalo, da le-te predstavljajo finančno pomembnejši del poslovanja (račune naj bi oddale predvsem večje, finančno pomembnejše in aktivnejše športne organizacije). Športne panoge so razdelili v pet skupin: individualni športi (49 panog), kolektivni športi (9), miselni športi (3), šport za vse (7) in ostale panoge (4). Te se naprej delijo na posamezne panoge. Naj na tem mestu omenimo, da se je ravno v tistem času pripravljala novi zakon o društvih, ki je bolje uredil finančno disciplino in delovanje društev in s tem dal na voljo popolnejše podatke za kasnejše raziskave. Vsa športna društva so kot pravne osebe dolžna voditi knjigovodstvo, prav tako so dolžna sestaviti in oddati zaključni račun, v katerem morajo zajeti vsa finančna sredstva, s katerimi razpolagajo (Bednarik et al., 1997, str. 8, 20).

Že zdaj lahko izpostavimo splošno značilnost slovenskega športa, in sicer da je tu obseg sive ekonomije bistveno večji kot v drugih dejavnostih, kar dolgoročno ne koristi športu. Moral se bo prilagoditi novim pravilom tržne ekonomije in pravne države. Pregledno, transparentno in pravilno poslovanje se bo moralo prenesti na vse športne organizacije (ne le na javne). Prav novi zakon naj bi popravil to stanje (Bednarik et al., 1997a, str. 668).

Analiza zaključnih računov za leto 1995

Pri analizi po posameznih skupinah športnih panog so celotni prihodki med temi skupinami dokaj enakomerno porazdeljeni, prav tako je tudi struktura le teh podobna med skupinami. Največji delež med prihodki predstavlja lastna dejavnost, ki ji sledijo proračunska sredstva. Struktura porabe teh sredstev se med skupinami močno spreminja. Najbolj variira pri materialnih stroških, potnih stroških in dnevnicah. Iz tega lahko vidimo, da se v globalu športi

po skupinah pretežno financirajo iz lastne dejavnosti (v povprečju okoli 80%). V nadaljevanju se je analiziralo zaključne račune še po posameznih panogah (deljeneo na individualne in kolektivne panoge) in po regijah. Navedli bomo le zaključke.

Struktura prihodkov je med izbranimi individualnimi športi zelo različna (od 80% financiranja iz lastne dejavnosti pri smučanju do 65% financiranja iz proračuna pri strelstvu). Po svojem pomenu močno izstopa smučanje, ki predstavlja kar 38% vseh prihodkov panog, med kolektivnimi športi pa nogomet s 45% vseh prihodkov kolektivnih športnih panog. Poraba celotnih prihodkov znotraj izbranih individualnih športov je prav tako različna (od velikih materialnih stroškov v balinanju, do velikih sredstev za investicije pri kolesarstvu in veslanju). Struktura prihodkov znotraj izbranih športnih panog v kolektivnih športih je zelo podobna skupni strukturi kolektivnih športov. Struktura porabe prihodkov pa je med izbranimi kolektivnimi športi zelo različna (od velikih potnih stroškov in dnevnic pri nogometu, do velikih ostalih stroškov pri hokeju na ledu). Določene panoge v individualnih športih so uspele zagotoviti velik del sredstev iz nedržavnih virov. Za kolektivne športe je značilno, da se v večji meri financirajo iz nedržavnih virov. Kar se tiče investicij, so te pri obojih majhne. Zaradi znatnih investicij v športne objekte lahko sklepamo, da so glavni investitorji lokalne skupnosti in država ter nešportne organizacije (Bednarik et al., 1997, str. 21-54).

Če na strani prihodkov za oceno stopnje komercializacije panoge poenostavljeno uporabimo delež lastnih prihodkov v celotnih prihodkih in na strani odhodkov za oceno stopnje profesionalizacije panoge delež osebnih dohodkov v skupnih odhodkih panoge, lahko trdimo sledeče (Šport v Sloveniji 92-96, 1997, str. 83):

- Najbolj komercialno so med pomembnejšimi individualnimi športnimi panogami financirani v veslanju in smučanju, sledijo jim v kolesarstvu, konjeništvu in balinanju. Zaradi relativnega pomena smučanja so tej individualni športni panogi namenjena tudi največja proračunska sredstva.
- Med kolektivnimi športnimi panogami je najbolj komercialno financiran nogomet.
- Med pomembnejšimi individualnimi športnimi panogami je stopnja profesionalizacije največja v konjeništvu, letalstvu in atletiki, sledijo pa jim keglanje, strelstvo in tenis. V drugih panogah bodisi zaradi narave športa ali pa načina organizacije dela ni potrebno zaposliti strokovnih kadrov.
- Med kolektivnimi športnimi panogami je stopnja profesionalizacije največja v košarki in nogometu.

V letu 1995 so imele športne organizacije 13 mrd SIT celotnega prihodka, kar je 0,6% BDP celotne Slovenije in 4% vseh prihodkov zavodov s področja družbenih dejavnosti, vendar pa

je njihova regionalna porazdelitev¹⁰ zelo neenakomerna in osredotočena le na nekaj regij. Skoraj 45% celotnega prihodka so prikazale športne organizacije v Osrednjeslovenski regiji, če pa upoštevamo še ostale tri regije z najvišjim deležem celotnih prihodkov v Sloveniji (Gorenjska 15,6%, Podravska 12,9% in Savinjska 10%), so štiri regije, kjer deluje skoraj 70% slovenskih športnih organizacij, prikazale kar 83,3% celotnih slovenskih prihodkov v športu. Na območju teh štirih regij živi 65% slovenskega prebivalstva, gospodarstvo pa tu ustvari 70% slovenske bruto dodane vrednosti. Veliko manjši pomen imajo ostala regionalna središča, kar ni v skladu s siceršnjim ekonomskim pomenom in razvitostjo ostalih regionalnih središč. Izredna koncentracija finančnih sredstev v Osrednjeslovenski regiji je v prvi vrsti posledica vloge Ljubljane kot državnega centra s sedeži velike večine športnih organizacij državnega pomena – športnih zvez. Če tudi te zveze izločimo, se poveča delež celotnih prihodkov predvsem trem zgoraj omenjenim regijam, delež ostalih ostaja majhen, še vedno pa precej izstopa Osrednjeslovenska regija (Bednarik et al., 1997, str. 55-76).

Ugotavljamo, da vloga in pomen športnih dejavnosti ni odvisna samo od ekonomske moči regije in ekonomske moči prebivalstva, pač pa nanjo vplivajo tudi drugi dejavniki, kot so npr. stopnja urbanizacije, starostna struktura prebivalstva regije, nagnjenost prebivalstva k športnemu udejstvovanju, samoiniciativnost in podobno. Tako je potreba prebivalstva po športnem udejstvovanju večja v urbanih okoljih (v Osrednjeslovenski in Gorenjski regiji), kot pa v ruralnih (Bednarik, 1999, str. 21-22).

4.1.2 Leto 1997

V analizo zaključnih računov športnih društev za leto 1997 so avtorji raziskave zajeli vse možne organizacijske oblike športnih organizacij. Vzorec je zajel kar 87,6% vseh registriranih društev (tista, ki so oddala zaključne račune) in torej bistveno več kot leta 1995, iz česar se lahko sklepa, da se je finančna disciplina bistveno povečala. Še vedno pa so mnenja, da je obseg sive ekonomije večji kot v povprečju v gospodarstvu (Bednarik et al., 1998c, str. 16). Celotni prihodek športnih organizacij v letu 1997 je znašal 18 mrd SIT, kar je skupno pomenilo 0,619% BDP. Prihodek je v razmerju do BDP ostal enak kot leta 1995 (Bednarik et al., 1998, str. 78).

Preglednica 4: Struktura virov financiranja športa v Sloveniji v letih 1995 in 1997

	Slovenija v letu 1995	Slovenija v letu 1997
Državni proračun v %	5,5	4,2
Lokalni proračun v %	20,9	20,8

¹⁰ Pri regionalnem prikazu so razdelili Slovenijo na dvanajst funkcijsko-planskih regij (Dolenjska, Gorenjska, Goriška, Koroška, Podravska, Pomurska, Obalno-kraška, Kraška, Osrednjeslovenska, Savinjska, Srednjeposavska in Zasavska), takšno delitev pa je smiselno uporabljati le za analitične namene.

Skupaj javno financiranje v %	26,4	25,0
Skupaj privatno financiranje v %	73,6	75,0
SKUPAJ v %	100,0	100,0
Skupno financiranje v % BDP	0,6	0,6
Javno financiranje v % BDP	0,16	0,15

Vir: Bednarik et al., 1998c, str. 14.

Po analizi Ministrstva za šolstvo, znanost in šport, ki jo je opravilo na osnovi podatkov, zbranih po lokalnih skupnostih in lastnih podatkih, so slovenske športne organizacije iz vira lokalnih skupnosti in iz strani centralne vlade prejele približno 4,5 mrd SIT. To predstavlja 25% vseh prihodkov športnih organizacij in 0,155% BDP. Glede na te podatke se delež javnih financ v primerjavi z letom 1995 ni bistveno spremenil, nespremenjeno je tudi razmerje javnih financ do BDP.

V letu 1997 so športna društva in zavodi poslovali pozitivno, gospodarske družbe pa negativno. Tako stanje se lahko pripiše tudi finančni politiki organizacij, saj so zavodi in društva neprofitne organizacije, ki lahko presežek dohodkov nad odhodki prenesejo, in ga porabijo za dejavnost v enem od prihodnjih let. Ta sredstva niso opredeljena kot dobiček in so neobdavčena. Glede odhodkov velja omeniti, da tako kot leta 1995 praktično ne zajemajo investicijske dejavnosti športnih organizacij, čeprav je res, da se je ta poraba povečala za približno 2%.

Med individualnimi športnimi panogami največ prihodkov, enako kot leta 1995, dobra tretjina, odpade na smučanje (alpsko, nordijsko, akrobatsko). Deleži ostalih športnih panog so dokaj nizki, saj nobeden ne presega 10% prihodkov vseh športnih organizacij v skupini individualnih športov. Med kolektivnimi športnimi panogami največ dohodkov, več kot 60%, odpade na košarko in nogomet, na vsakega približno 30%. Stanje je drugačno kot leta 1995, ko je nogomet ustvaril skoraj 50% vseh prihodkov kolektivnih športov. V letu 1997 se je delež košarke v skupnih prihodkih kolektivnih panog povečal in je celo večji od nogometa (Bednarik et al., 1998, str. 56-78).

Če na strani prihodkov nekoliko poenostavljeno uporabimo delež osebnih dohodkov v skupnih odhodkih panoge za oceno stopnje profesionalizacije panoge, pridemo do naslednjih zaključkov (Bednarik et al., 2001, str. 48-60):

- Smučanje in tenis sta glede na lastne odhodke in glede na vse odhodke za stroške dela v skupini individualnih športov najbolj profesionalni individualni športni panogi. Stanje je drugačno kot leta 1995, ko so za najbolj profesionalne športne panoge ocenili konjenišтво, letalstvo in atletiko.
- Nogomet in košarka sta glede na lastne odhodke in glede na vse odhodke za stroške dela v skupini kolektivnih športov najbolj profesionalni kolektivni športni panogi. V tem pogledu se stanje glede na leto 1995 ni spremenilo.

Stroški dela predstavljajo 16,5% vseh odhodkov športnih društev in gospodarskih družb (leta 1995 11,7%), torej lahko sklepamo, da se je stopnja profesionalizacije v slovenskem športu povečala. V letu 1997 je ocenjeno, da so športne organizacije plačale državi 1,5 mrd SIT dajatev, kar znaša približno eno tretjino vseh javnih financ s katerimi razpolagajo športne organizacije (Bednarik et al., 1998, str. 62).

Izdatki za šport v Sloveniji

Na podlagi podatkov iz leta 1997, ki so jih dobili z razpošiljanjem vprašalnikov podjetjem, intervjuji odgovornih, s pomočjo Statističnega urada RS, Ministrstva za šolstvo, znanost in šport, lokalnih skupnosti, Loterije Slovenije in drugih, so raziskovalci z Bednarikom na čelu poskušali oceniti velikost izdatkov povezanih s športom. Tako naj bi podjetja v letu 1997 za sponzoriranje in donatorstvo v športu namenila približno 8 mrd SIT. TV Slovenija je za televizijske pravice plačala približno 290 mio SIT. Gospodinjstva so za športne storitve in blago v letu 1997 namenila približno 52,2 mrd SIT, od tega je več kot 80% odpadlo na izdelke za šport in rekreacijo, 16,5% na storitve, ostalo pa za aktivne počitnice. Javnih sredstev, namenjenih za šport, je bilo (ocenjeno) v letu 1997 7,68 mrd SIT.

Vseh izdatkov za šport pa seveda ne prejmejo športne organizacije. Ocenimo lahko, da športne organizacije prejmejo večino izdatkov podjetij za sponzorstvo in donatorstvo v športu, izdatke TV Slovenija za odkup TV pravic doma, izdatke gospodinjstev za športne tečaje in članarine, športe prireditve in vavnine, javne izdatke, ki so namenjeni športnim programom in sredstva od iger na srečo. Ocenjena sredstva, ki naj bi jih dobile športne organizacije kaže naslednja preglednica.

Preglednica 5: Na osnovi izdatkov za šport ocenjena finančna sredstva, ki so jih v letu 1997 prejele športne organizacije v Sloveniji

	<i>v mio SIT</i>	<i>v mio EUR</i>	<i>v mio USD</i>	<i>%</i>
JAVNI VIRI	4.940	25,1	26,4	27,1
Država (vsa ministristva)	960	5,1	5,1	5,3
Lokalne skupnosti	3.750	20,0	20,0	20,5
Igre na srečo	230	1,2	1,2	1,3
ZASEBNI VIRI SKUPAJ	13.320	71,2	71,2	72,9
<i>PODJETJA SKUPAJ</i>	<i>7.440</i>	<i>39,7</i>	<i>39,7</i>	<i>40,7</i>
Sponzoriranje, donatorstvo	7.350	39,3	39,3	40,3
TV pravice	90	0,4	0,4	0,5
<i>GOSPODINJSTVA SKUPAJ</i>	<i>5.880</i>	<i>31,4</i>	<i>31,4</i>	<i>32,2</i>
Potrošnja za športne storitve	5.880	31,4	31,4	32,2
Potrošnja za športne izdelke	0	0	0	0
Aktivni dopust	0	0	0	0
VSI VIRI SKUPAJ	18.260	97,6	97,6	100,0

Vir: Bednarik et al., 2000a, str. 15.

Zavedati se moramo soodvisnosti in povezanosti različnih ekonomskih subjektov in dejavnikov. Tak način analize je potreben, da se uvidi, kateri so finančni viri športa, čigavi izdatki so to, lahko se oceni tudi pomembnost športa kot ekonomskega dejavnika ... S tem postanemo primerljivi z Evropo.

Na osnovi analize izdatkov za šport na vzorcu podjetij in TV hiš, prebivalstva in izdatkov javnih financ so ugotovili:

- Zasebni izdatki za šport predstavljajo preko 88% vseh izdatkov za šport, kar je večji delež kot pri večini članic EU. Med zasebnimi izdatki so največji izdatki gospodinjstev, preko 77% vseh izdatkov za šport, ki največ, skoraj 62% vseh izdatkov namenijo za športne izdelke, 12,6% vseh izdatkov za športne storitve in 2,6% vseh izdatkov za aktivni dopust. Delež izdatkov za šport je v Sloveniji večji kot v večini držav EU.
- Javni izdatki predstavljajo 11,3% vseh izdatkov za šport (niso upoštevani izdatki za šport med rednim poukom v šoli). Lokalne skupnosti imajo za šport bistveno večje izdatke (9,3% vseh izdatkov) kot centralna vlada (1,7% vseh izdatkov), kar nakazuje na to, da je decentralizirani model financiranja v Sloveniji dober. Izdatki za šport iz iger na srečo pa so bili 1997 zanemarljivi (0,3% vseh izdatkov). Javni izdatki v strukturi izdatkov za šport predstavljajo manjši delež kot je to značilno za EU.
- Podobno veliki kot javni izdatki, so izdatki za šport podjetij, ki predstavljajo 11,6% vseh izdatkov za šport, kar je malenkost nad povprečjem EU. Od tega predstavljajo izdatki za TV pravice le slabih 27% vseh izdatkov. Taka ocena se sklada s sredstvi, ki so jih imele športne organizacije na svojih zaključnih računih in jih je analiziral Bednarik s sodelavci (Bednarik, 1998).

Na podlagi zapsanega lahko zaključimo, da slovenski model financiranja športa precej odgovarja evropskemu (več o tem v naslednjem poglavju). Slovenci z izdatki za šport kažejo, kako visoko cenijo šport, saj zanj relativno veliko potrošijo. To je treba ohranjati, javne finance za šport pa je potrebno povečevati najmanj v skladu z rastjo BDP (Bednarik et al., 2000a, str. 6-35).

4.1.3 Leto 1998

Tega leta je zaključne račune oddalo več športnih organizacij. Vzorec naj bi zajel blizu 92% vseh društev in se tako lahko sklepa, da se je finančna disciplina v primerjavi s preteklimi leti močno izboljšala. Celotni prihodek športnih organizacij je v letu 1998 znašal skupno 20,5 mrd SIT, kar znaša 0,63% BDP. Prihodek športnih organizacij je v razmerju do BDP ostal v letu 1998 podoben kot v letih 1997 in 1995 (0,62%).

Preglednica 6: Javna finančna sredstva za programe športa v letu 1998

<i>Vir finančnih sredstev</i>	<i>Sredstva skupaj (v 000 SIT)</i>	<i>Sredstva, ki so jih prejele športne organizacije (v 000 SIT)</i>
Lokalne skupnosti	7.530.945,8	3.681.065,542
Ministrstvo za šolstvo in šport - sektor za šport	1.342.177,0	1.142.177,0
Druga ministrstva	160.000,0	
Fundacija za financiranje športnih organizacij	171.215,15	171.215,15
Ministrstvo za šolstvo in šport - športni oddelki	500.000,0	
SKUPAJ	9.704.337,951	4.994.457,692
BDP	0,30%	0,15%

Vir: Bednarik et al., 2000b, str. 11.

Po analizi Ministrstva za šolstvo in šport, ki jo je opravilo na podlagi podatkov zbranih po lokalnih skupnostih in lastnih podatkih, so lokalne skupnosti in centralna vlada za športno dejavnost in investicije namenile približno 9,7 mrd SIT. Za športno dejavnost, ta sredstva so tista, ki jih pretežno prejmejo športne organizacije, je bilo namenjenih približno 4,99 mrd SIT. To predstavlja 24,3% vseh prihodkov športnih organizacij in 0,15% BDP za leto 1998. Glede na te podatke je delež javnih financ, namenjenih za športno dejavnost, v primerjavi z leti 1995 in 1997 nekoliko padel (takrat 25%). Glede na ti leti se je nekoliko znižalo tudi razmerje javnih financ, ki jih prejmejo športne organizacije, do BDP in sicer na 0,15%. Poudariti pa je potrebno, da predstavljajo javne finance namenjene športnim organizacijam le polovico vseh javnih financ namenjenih športu (vse javne finance namenjene športu predstavljajo 0,30% BDP).

Med odhodki velja omeniti, da enako kot prejšnja leta praktično ne zajemajo investicijske dejavnosti športnih organizacij. Se je pa v letu 1998 ta poraba zmanjšala in je na ravni leta 1995. Enako kot prej so tudi to leto gospodarske družbe končale z negativnim rezultatom, športna društva in zavodi pa s pozitivnim. Razlogi za to so enaki.

Med individualnimi športnimi panogami enako kot v letih 1995 in 1997 največ prihodkov, tretjina, odpade na smučanje. Deleži ostalih športnih panog so dokaj nizki, saj nobena ne presega 10% prihodkov vseh športnih organizacij v skupini individualnih športov. Razvidno je, da med kolektivnimi športi največ prihodkov, kar 65,9% odpade na nogomet in košarko, torej nekoliko več kot leta 1997. V letu 1998 je največ prihodkov (33,1%) ustvarila košarka, nogomet pa 32,8%. Stanje ni bistveno drugačno od leta 1997, ko sta ustvarila vsak približno 30% prihodkov kolektivnih športov.

Preglednica 7: Prvih deset športnih panog po prihodkih leta 1998

<i>Športna panoga</i>	<i>Celotni prihodek 1998 (v 000 SIT)</i>
Smučanje skupaj	2.214.337

Košarka	1.694.074
Nogomet	1.681.132
Športna rekreacija - drugo	1.481.885
Društva Partizan	699.922
Rokomet	650.107
Hokej na ledu	592.665
Kolesarstvo	503.223
Tenis	484.723
Odbojka	400.116

Vir: Bednarik et al., 2000b, str. 35.

Glede stopnje profesionalizacije lahko rečemo naslednje:

- Smučanje in tenis sta glede na lastne odhodke in glede na vse odhodke za stroške dela v skupini individualnih športov najbolj profesionalni individualni športni panogi. Stanje je podobno kot leta 1997.
- Nogomet je tako kot leta 1997 najbolj profesionalna kolektivna športna panoga. Stanje je drugačno kot leta 1997, saj je košarka glede na celotne odhodke za 13% zmanjšala stroške dela.

Če nekoliko poenostavimo, bi lahko s prihodki od prodaje ocenjevali finančni obseg lastne dejavnosti športnih organizacij. Z odstotkom prihodkov od prodaje v strukturi celotnih prihodkov ocenimo stopnjo komercializacije, so sklepi naslednji:

- Med individualnimi športnimi panogami najbolj komercialno poslujejo: balinanje, letalstvo, plavanje, avto-moto šport, keglanje, golf in smučanje. Te panoge imajo visoko stopnjo komercializacije, saj je delež prihodkov od prodaje večji od 70%.
- Med kolektivnimi športnimi panogami najbolj komercialno poslujejo: rokomet, nogomet in odbojka. Te panoge imajo visoko stopnjo komercializacije, saj je delež prihodkov od prodaje 70% in več.

Ocenili so, da so športne organizacije v letu 1998 državi plačale 1,85 mrd SIT dajatev, kar znaša približno dobro tretjino vseh javnih financ, s katerimi razpolagajo športne organizacije.

4.1.4 Leto 2000

Najprej se dotaknimo raziskave Izdatki za športne storitve, ki je bila bolj podrobno predstavljena za leto 1997. V nadaljevanju so raziskovalci uspeli analizirati še podatke za leti 1998 in 1999 in sicer zasebne in javne izdatke za šport, izdatke podjetij pa so ocenili. Glede razmerij izdatkov so prišli do podobnih ugotovitev kot leta 1997. V splošnem so ugotovili trend padanja vseh izdatkov za šport, predvsem ali pa izključno na račun padanja izdatkov za blago. Tako so nekaj manjši (iz 88% leta 1997 na 85% leta 1999) zasebni izdatki, večji je delež javnih izdatkov (11,3% na 15,5%) v vseh izdatkih. Na podlagi analize so ocenili, da športne organizacije prejmejo le slabih 27% vseh izdatkov za šport (Kolenc et al., 2001, str. 4-5).

Preglednica 8: Pregled vseh prihodkov in odhodkov športnih organizacij v letu 2000

	Društva v 000 SIT	Podjetja v 000 SIT	Zavodi v 000 SIT	Skupaj v 000 SIT
Število predlagateljev	3.608	122	24	3.754
Prihodki od prodaje	19.346.777	1.929.343	2.258.987	23.535.107
Drugi prihodki	6.517.019	33.358	55.857	6.606.234
Prihodki od financiranja	1.281.845	195.635	320.552	1.798.032
Prenesena sredstva	1.934.498	0	0	1.934.498
PRIHODKI SKUPAJ	29.080.139	2.157.316	2.635.396	33.872.851
ODHODKI SKUPAJ	27.825.505	2.244.366	2.560.356	32.630.227
SALDO	1.254.634	-87.050	75.040	1.242.624

Vir: Šugman et al., 2002, str. 79.

V analizo zaključnih računov za leto 2000 je bilo vključenih 3.754 športnih organizacij (od tega 24 zavodov, 122 gospodarskih družb s področja športa in 3.608 športnih društev). Celovita analiza in razlaga ugotovitev za leto 2000 še ni bila podana, znane so le osnovne informacije. Najbolj pomembna ugotovitev je, da prihodki v primerjavi z BDP naraščajo, vendar pa so se, glede na večje število društev, povprečni prihodki v absolutnem znesku na društvo zmanjšali. Prihodki športnih društev iz javnih financ se bistveno ne spreminjajo, tudi ne glede na BDP (njihov delež naj bi bil konstanten 15% BDP in 25% prihodkov športnih organizacij) (Šugman et al., 2002, str. 79).

Preglednica 9: Prihodki v različnih športnih panogah v letih 1999 in 2000

	1999		2000		Indeks 00/99
	v 000 SIT	v %	v 000 SIT	v %	
Drugo	2.236.508	8,9	2.428.115	8,3	108,6
Individualne	9.861.735	39,2	9.169.340	31,5	93
Kolektivne	8.064.585	32	10.412.723	35,8	129,1
Miselne	136.804	0,5	150.162	0,5	109,8
Rekreacija	4.878.531	19,4	6.919.799	23,8	141,8
Skupaj	25.178.163	100	29.080.139	100	115,5

Vir: Šugman et al., 2002, str. 81.

Preglednici 8 in 9 nam prispevata veliko informacij. Prihodki športnih organizacij se v splošnem povečujejo. V individualnih športnih panogah pri prihodkih še vedno prednjači smučanje s skoraj enako sredstvi kot leta 1999, sledijo jim tenis, kolesarjenje in atletika, močno pa so padli prihodki avto-moto športa. Pri kolektivnih športnih panogah so na prvih mestih po prihodku košarka, nogomet, rokomet in hokej na ledu. Večini so se sredstva povečala. Skoraj tretjina prihodkov vseh športnih društev pripada tistim iz Ljubljane, z zaostankom jim sledijo Maribor, Celje in Kranj (Šugman et al., 2002, str. 79-83; Kolenc et al., 2001, str. 4-6). Ostali kazalci so podobni tistim iz preteklih let.

Longitudinalna raziskava, ki je predstavljena na predhodnih straneh, nam da določen vpogled v strukturo in obseg financiranja slovenskih športnih organizacij. Sami si lahko ustvarimo sliko o približnem trendu financiranja športnih organizacij; predvsem so odvisne same od sebe in od zasebnih virov, delež javnih financ je dokaj konstanten in ustaljen na nekje 25% vseh prihodkov športnih organizacij, kar je manjši delež vseh prihodkov. V nadaljevanju bo predstavljen eden glavnih virov financiranja večine športnih organizacij – sponzoriranje.

4.1.5 Sponzoriranje

Eden od pomembnih dejavnikov, ki pogojujejo menjalno vrednost športnega rezultata, so motivi pasivnih udeležencev v športu, torej gledalcev. Ti motivi so razvedrilo, tekma, spektakel in zadovoljitev svojih družabnih potreb. Gre torej za proizvodnjo športnih vrlin, s katerimi športniki na tekmovanjih nastopajo pred javnostjo, predvsem gledalci, ki za ta nastop plačajo določeno ceno v obliki vstopnin, članarin in podobno. Preko gledanja se torej vzpostavi pomemben produkt športa, ki ga lahko imenujemo marketinške storitve. Najvidnejše področje delovanja trženja je tržno komuniciranje oziroma oglaševanje izdelkov in storitev s ciljem, da se ponudba čim bolj približa željam in potrebam porabnikov.

Uspešna podjetja si danes prizadevajo za čim natančnejše ugotavljanje potreb svojih kupcev in čim ustrežnejše prilagajanje le-tem, po drugi strani pa si prizadevajo spodbujati in ustvarjati povpraševanje. Slednje je moč doseči tudi z oglaševanjem na televiziji med športnimi prenosi, z oglaševanjem v drugih medijih s športno vsebino in z oglaševanjem na športnih dogodkih. Prodajalec si tako nenehno prizadeva za naklonjenost kupcev. To lahko doseže tudi s sponzoriranjem skupin, ki jim kupci pripadajo, ali pa so jim posebno naklonjeni. Med te skupine prav gotovo spadajo športniki. Oglaševalci na športnih prireditvah in TV prenosih, predvsem pa sponzorji, poskušajo s specifičnim sredstvom – sponzoriranjem – vplivati na kupce tako, da jih čim bolj navežejo na svojo blagovno znamko. Podobnega pristopa se lahko poslužijo tudi športni klubi, ki želijo pridobiti sponzorja. Ko s pomočjo segmentacijske študije pridobijo informacije o tem, kdo so njihovi zvesti navijači in obiskovalci tekem, lahko lažje in z manj tveganja suvereno ponujajo oglasni prostor na štadionih, obenem pa postanejo bolj privlačni in zanimivi za različne sponzorje in donatorje (Bednarik et al., 1997b, str. 5-7, 69-71).

Cilji sponzoriranja

Sponzorstvo je eden od najhitreje rastočih in najbogatejših področij znotraj menedžmenta v športu. Sponzorji (pokrovitelji) potrebujejo dostop do komunikacij s specifičnim trgom; to so navijači in gledalci. Pot preko športa namreč predstavlja podjetjem izjemno možnost komunikacije s ciljno skupino na trgu. Nekatera podjetja se odločijo za sponzoriranje v športu zaradi izboljšanja javnega mnenja o podjetju oziroma proizvodih ali storitvah podjetja. Druga

se odločajo za sponzoriranje, ker jim le-to omogoča oglaševanje izdelkov, ki jih sicer ne morejo skozi klasične metode oglaševanja. Sponzorstvo je postalo tako uspešno sredstvo trženja za podjetja, da vse kaže na to, da bo število podjetij, ki bodo sponzorirala šport naraslo in postalo sestavni del promocije podjetij v smislu poslovnih odnosov, publicitete in promocijske prodaje. Zato ni čudno, da se vrednost sponzorskih odnosov že odraža v milijardah dolarjev, ki so potrošeni za sponzoriranje v ZDA, Evropi in po celem svetu. V ZDA so glavni cilji sponzorstva povečana prodaja in/ali tržni delež, izboljšana identifikacija ciljne tržne skupine s podjetjem oziroma z njegovimi proizvodi ali storitvami, izboljšano splošno javno mnenje o podjetju, proizvodih ...

Donatorstvo ni enako sponzorstvu. Donatorju ne gre za dobiček pri zamenjavi produktov. Produkt, ki je donatorju predlagan v menjavo, so prednosti, ki so lahko altruistične (npr. dober občutek, da podpira vredno naložbo) ali pa so lahko egoistične (osebno zadovoljstvo videti svoje ime na listi donatorjev, pojavljanje na televiziji, pojavljanje v družbi pomembnih oseb, usluga prijatelju, družbena uveljavitev odgovorne osebe ...). Včasih se donatorstvo vse preveč enači s sponzorstvom. Veliko sponzorskih odnosov namreč temelji na poznanstvih z odgovornimi osebami v podjetjih. Le-te podpisujejo sponzorske pogodbe zaradi osebnih interesov in ne zaradi interesov podjetja (Bednarik et al., 1997b, str. 19-26).

V letu 1995 se je med slovenska podjetja razposlal vprašalnik na temo sponzoriranja športa. Prišli so do naslednjih zaključkov: Po mnenju 35% predstavnikov podjetij sta za sponzoriranje najbolj primerna športa alpsko smučanje in košarka. Za okoli 20% potencialnih sponzorjev sta zanimiva tudi nogomet in atletika. Da ni edino vodilo komercialnosti in sponzorske zanimivosti uspeh, dokazujeta poleg nogometa tudi tenis in avtomobilizem. Ti športi nimajo večjih mednarodnih uspehov, so pa po mnenju sponzorjev bolj zanimivi kot nekateri tradicionalno uspešni slovenski športi: veslanje na divjih vodah, veslanje na mirnih vodah, ples ... Ugotovitev, da med najbolj pomembnimi cilji za sponzoriranje športa ni povečana prodaja, podpira trditev prvega zaključka. Ta pa je, da slovenska podjetja sicer močno podpirajo slovenski šport, vendar komercialni interesi pri tem niso v ospredju. Vprašanje, ki se ponuja samo po sebi je, koliko bodo podjetja še financirala šport, ko bo proces privatizacije končan in bodo lastniki uveljavljali interese čim večjih dobičkov? Verjetno bo podobno kot v svetu – podpirali bodo predvsem atraktivne športe. Problem je v tem, da ima Slovenija, z redkimi izjemami, največje mednarodne uspehe v športih, ki v svetu ne veljajo za pretirano komercialne npr. balinanje, kegljanje, veslanje, borilni športi ... (Bednarik et al., 1998a, str. 31-37). To je potrditev že napisanega, da v Sloveniji ni dovolj denarja iz privatnih virov za podporo res vrhunskega športa, hkrati pa podjetja želijo dobiti nekaj za svoj denar (primer KK Olimpija, kjer ostaja sponzor Pivovarna Union le pod določenimi pogoji, predvsem glede transparentnosti poslovanja, s čimer bodo zaščitili svoje dobro ime in svoj sponzorski denar).

Obseg sponzoriranja

Preglednica 10: Finančna sredstva, ki so jih slovenska podjetja v letu 1995 namenila za oglaševanje in/ali sponzoriranje v športu

absolutno v SIT	v odstotkih od dohodka	v % od BDP
5,8 milijarde	0,15%	0,26

Vir: Šugman et al., 2002, str. 84.

Na reprezentativnem vzorcu slovenskih srednje velikih in velikih podjetij so (Bednarik s sodelavci) ocenili, da le-ta za oglaševanje in/ali sponzoriranje ter donatorstvo v športu namenijo od 0,15% do 0,17% svojih prihodkov (Bednarik et al., 1997b). To je spodnja meja, za katero so ugotovili, da je realnejša.

Preglednica 11: Izdatki podjetij za sponzoriranje in/ali donatorstvo v športu v letu 1997

	<i>v mio SIT</i>	<i>v mio EUR</i>	<i>v mio USD</i>	%	% <i>BDP</i>	% od celotnih <i>prihodkov</i>
v nedenarni obliki	1.497,0	7,4	7,7	19,2		
v denarni obliki	6.045,0	30,6	32,3	80,1		
skupaj sredstva	7.542,0	38,0	40,0	99,3	0,26	0,15

Vir: Šugman et al., 2002, str. 84

Ocenili so, da prispevek podjetij predstavlja okoli 45% vseh prihodkov športnih organizacij. S pomočjo raziskave Izdatki za šport v Sloveniji so ocenili izdatke podjetij za sponzoriranje in/ali donatorstvo za šport v letu 1997 (preglednica 10).

V letih 1995 in 1997 so velika in srednje velika slovenska podjetja namenila okrog 0,15% vseh prihodkov za sponzoriranje in donatorstvo v športu, kar predstavlja približno 0,26% BDP.

Zaključimo lahko, da je prispevek podjetij za slovenski šport med najpomembnejšimi prihodki, in da bi brez sodelovanja podjetij slovenski šport le težko preživel. To dejstvo se ne spreminja, zato je danes ob vse večjih potrebnih sredstvih za vrhunski šport ta vir prihodka eden pomembnejših, če ne kar najpomembnejši posamični vir.

V evropskem modelu financiranja športa so največji finančni viri prebivalstvo. V primeru, da so največji privatni viri podjetja, govorimo o ameriškem modelu financiranja. Čeprav empirični podatki niso znani, pa vemo, da so podjetja znatno podpirala šport tudi v bivšem socialističnem sistemu. Velika podjetja so skupaj z lokalnimi vladami pomembno prispevala pri zadovoljevanju lokalnih družbenih potreb nasploh, pa tudi na področju športa. Seveda pri tem financiranju niso bili v ospredju komercialni interesi podjetij. Zato tak model financiranja športa, ne glede na visok delež financiranja s strani podjetij po motivih ni bil podoben ameriškemu. Vemo, da komercializacija slovenskih podjetij še ni končana in da le nekatera

velika slovenska podjetja vlagajo v šport izven regije, v kateri imajo sedež. Prav tako rezultati raziskave nakazujejo, da so podjetja večinski privatni vir slovenskega športa. To pa lahko pomeni, da se slovenski model financiranja športa v času tranzicije še ni bistveno spremenil, in da je prevladujoča motivacija podjetij za sodelovanje s športom nekomercialna. Slovenski model torej ni tako zelo podoben evropskemu, saj je za tega značilno, da so glavni privatni vir prebivalstvo (Bednarik et al., 2001, str. 17-18). S tem vprašanjem podobnosti modelov se bomo več ukvarjali v nadaljevanju in tam poskušali podati dokončen odgovor.

4.2 Financiranje športa iz proračuna lokalnih skupnosti

Iz sredstev zagotovljene porabe lokalnih skupnosti se financirajo tisti športni programi, ki so v javnem interesu. Programe, ki so v javnem interesu v občini, določi občinski svet. Sredstva za zagotovljeno porabo v občinah na področju športa določi Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport (MŠZŠ). Namenjena so športni dejavnosti. Občine morajo iz lastnih virov zagotavljati sredstva za načrtovanje gradnje, gradnjo in vzdrževanje športne infrastrukture, ki je v lasti občine, ter sredstva za nadstandardne programe športa v občini. MŠZŠ na podlagi vsakoletnih meril prispeva do 15% investicijske vrednosti športnega objekta. V občinah se praviloma financirajo vsebine, ki so opredeljene v Nacionalnem programu športa v Sloveniji (Strel et al., 1997, str. 73).

4.2.1 Financiranje športa v Mestni občini Ljubljana

Na podlagi mestnega proračuna MOL vsako leto izda javni razpis za sofinanciranje projektov in programov na različnih področjih v MOL. Eno od teh področij je tudi šport. Prijavljeni na razpis morajo biti organizacije s stalnim sedežem v Ljubljani, registrirane na podlagi Zakona o društvih in Zakona o zavodih, delovati morajo za območje MOL ter izpolnjevati kadrovske in prostorske pogoje za izvedbo programa. Na razpis za sofinanciranje investicijskega vzdrževanja športnih objektov v Ljubljani se lahko prijavijo upravljalci športnih objektov, ki so v lasti MOL, in javni zavodi za vzdrževanje športnih objektov, ki jih je ustanovila MOL (Mestna občina Ljubljana, 2002).

Preglednica 12: Podatki o sredstvih za programe športa in investicij v MOL za leti 2001 in 2002

REALIZACIJA 2001	(V SIT)
Skupna višina proračuna lokalne skupnosti v letu 2001	44.279.859.542
Skupaj sredstva za šport 2001 (programi in investicije)	1.546.172.000
Delež sredstev (programi in investicije) v proračunu 2001 (v %)	3,49
Skupaj finančna sredstva za programe športa 2001	1.244.172.000
Delež sredstev za programe v proračunu 2001 (v %)	2,8
Skupaj sredstva iz občinskega proračuna za investicije 2001	33.385.075
Delež sredstev v proračunu za investicije 2001 (v %)	0,75
Sredstva za investicije iz državnega proračuna za šolstvo 2001	

Sredstva za investicije iz državnega proračuna za šport 2001	43.500.000
Finančna sredstva za investicije iz Fundacije za šport 2001	
Druga sredstva za investicije 2001	
Skupaj finančna sredstva za investicije športa 2001	373.885.076
NAČRT 2002	(V SIT)
Načrtovana višina proračuna lokalne skupnosti v letu 2002	52.124.869.166
Načrtovana sredstva za programe športa 2002	1.679.630.000
Načrtovana sredstva iz občinskega proračuna za investicije 2002	302.000.000
Pričakovana sredstva za investicije iz državnega proračuna za šport 2002	150.000.000
Pričakovana sredstva za investicije iz Fundacije za šport 2002	50.000.000
Skupaj načrtovana sredstva za investicije 2002	502.000.000

Vir: Športni informacijski center, 2002.

V letu 2001 je bilo v Mestni občini Ljubljana razdeljenih 1.546.172.000 SIT sredstev za šport, za leto 2002 pa so načrtovana sredstva v višini 1.679.630.000 SIT.

Preglednica 13: Okvirna vrednost sredstev, na razpolago za sofinanciranje letnega programa športa v letu 2002 v MOL

Področja programa športa v MOL	v 000 SIT
Vrhunski in kakovostni šport	451.900
Športna rekreacija	44.100
Interesna športna vzgoja otrok in mladine	149.190
Šport invalidov	5.275
Delovanje športnih organizacij (športna društva, ŠZL)	45.600
Športne prireditve in mednarodno sodelovanje	86.150
Obratovanje športnih objektov	420.775
Spremljajoča strokovna dejavnost	14.240
Investicijsko vzdrževanje	178.400
Obnova športnih objektov	302.000
Skupaj (proračun za šport MOL)	1.679.630

Vir: Mestna občina Ljubljana, 2002.

4.3 Državno financiranje športa

Država financira šport s pomočjo državnega proračuna za tekoče leto. Sredstva razporejajo preko svojega Urada za šport.

Predlog letnega programa športa Vlade Republike Slovenije v letu 2002 po proračunskih postavkah

V skladu in na podlagi 7. člena zakona o športu se izvajanje nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji določi z letnim programom športa, ki določa programe športa, ki se sofinancirajo iz javnih sredstev, obseg in vrsto dejavnosti, potrebnih za njihovo uresničevanje, in obseg sredstev, ki se zagotovijo v državnem proračunu.

1. Šport otrok in mladine ter športna rekreacija (580.349.000 SIT)
2. Program vrhunskega športa (955.893.000 SIT)
3. Šahovska olimpiada (142.083.000 SIT)
4. Strokovne naloge športa (133.617.000 SIT)
5. Investicije v športno infrastrukturo (500.894.000 SIT)
6. Delovanje zavodov na področju športa (106.727.000 SIT)

Obrazložitev

V državnem proračunu Republike Slovenije za proračunsko leto 2002 je zagotovljenih 2.419.556.000 SIT za programe športa, in sicer 500.894.000 SIT za investicije v športno infrastrukturo in 1.918.662.000 za dejavnosti izvajalcev letnega programa športa. Ob tem je za proračunsko postavko Ministrstva za finance: sredstva za investicije v športno infrastrukturo in dopolnilna sredstva občinam predvidenih 274.975.000 SIT. Indeks celotnih sredstev za izvajanje letnega programa športa 2001/2002 znaša 135,6, in sicer glede na proračun 2001, ki je znašal 1.784.744.000 SIT in predviden proračun 2002, ki znaša 2.419.556.000 SIT. Iz proračuna za leto 2001 je bilo potrebno realizirati obveznosti iz leta 2000 v višini 300 mio SIT (Športni informacijski center, 2002). Še v letu 1999 je znašal državni proračun za šport 1.448.160.000 SIT, kar nam pokaže koliko se je povečala količina tudi državnega denarja za šport.

Predlog letnega programa športa Vlade Republike Slovenije v letu 2002 po vsebinah nacionalnega programa športa

1. Športna vzgoja otrok in mladine (449 mio SIT)
2. Športna rekreacija (66 mio SIT)
3. Vrhunski šport (747 mio SIT)
4. Šport invalidov (7,3 mio SIT)
5. Razvojne in strokovne naloge športa (205 mio SIT)
6. Velike mednarodne športne prireditve (142 mio SIT)
7. Športni objekti (501 mio SIT)
8. Delovanje zvez in zavodov (301 mio SIT)

4.3.1 Zavod za šport Slovenije

(Zavod za šport Slovenije, 2002). V letu 2001 so prihodki Zavoda znašali 302.258.000 SIT, odhodki pa 262.970.000 SIT. Presežek prihodkov nad odhodki, ki je znašal 39.288.000 SIT, se po sklepu sveta Zavoda prenese v leto 2002. Sredstva so bila namenjena za različne programe (Zlati sonček, Krpan, preverjanje in učenje plavanja), šolska športna tekmovanja, revijo Šport mladih, storitve na področju informatike (različne aplikacije: ŠPiC, ŠPaK, Koledar, Razpis Fundacije za šport, Razpis MŠZŠ programi, Razpis MŠZŠ investicije, Olimp-registracija športnikov, elektronska športna izkaznica, več spletnih portalov, računalniški tečajji in delavnice) ...

Finančni načrt Zavoda za šport

Zavod za šport Slovenije naj bi po finančnem načrtu v letu 2002 skupaj prejel 287.268.000 SIT prihodkov. Prihodki zavoda iz sredstev državnega proračuna naj bi znašali 235.532.000 SIT (80%), od tega 196.244.000 SIT iz proračuna v letu 2002. Na strani odhodkov bo namenjenih 56.064.000 SIT za ŠPiC, 135.851.000 SIT za programe športa otrok in mladine, 36.253.000 SIT za športno založbo in 59.100.000 SIT za delovanje zavoda.

Sredstva namenjena Zavodu za šport v proračunu 2002

Z letnim programom športa se določijo programi, za katere obstaja javni interes in se za njihovo izvajanje zagotavlja sredstva v državnem proračunu 2002 ter jih kot javno službo izvaja Zavod za šport Slovenije. V primeru, da bosta ustanovitelja (OKS in Vlada) potrdila predlagani letni program dela Zavoda za šport, so ti programi naslednji:

1. Interesni programi športa otrok in mladine (Zlati sonček, Krpan, Šolska športna tekmovanja, učenje plavanja): v državnem proračunu 2002 se zagotovi 95 mio SIT.
2. Športna založba (založništvo revij Šport mladih, Informator, Razgibajmo življenje, Šport): v državnem proračunu 2002 se zagotovi 20 mio SIT.
3. Informacijski sistem športa (spletni in poštni strežnik, podpora vodenju sistema uposabljanj in licenciranj strokovnih kadrov, podpora izvajanju zdravstvenih pregledov športnikov, obveščanje o vadbi in prireditvah, spremljanje uresničevanja letnih programov športa, vzpostavitev sistema prijavljanja na razpise Fundacije za šport in MŠZŠ preko interneta, podpora vodenja tekmovalnih sistemov, priprava podatkov za podporo odločanja, računalniško usposabljanje delavcev v športu): v državnem proračunu 2002 se zagotovi 30 mio SIT.
4. Delovanje Zavoda za šport, vezano na točke 1, 2 in 3 (Športni informacijski center, 2002).

4.3.2 Fundacija za šport

Viri sredstev

Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji za svojo dejavnost dobiva sredstva iz naslednjih virov:

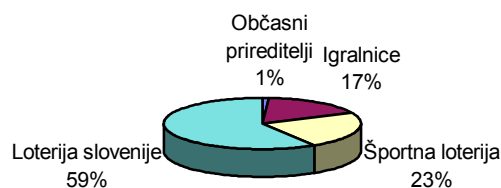
- 20 % sredstev, doseženih s plačilom koncesijskih dajatev za trajno prirejanje številčne loterije, loterije s trenutno znanim dobitkom in lota (46. člen ZIS = Zakon o igrah na srečo),
- 80 % sredstev, doseženih s plačilom koncesijskih dajatev za trajno prirejanje športne napovedi, druge športne stave in kviz loterije (46. člen ZIS),
- 5 % sredstev, doseženih s prodajo srečk s področja športa (občasno prirejanje iger na srečo), zmanjšanih za izplačane dobitke (19. člen ZIS),
- 2 % sredstev od plačane koncesijske dajatve za prirejanje posebnih iger na srečo (74. člen ZIS).

Fundacija lahko pridobiva sredstva tudi iz drugih virov, in sicer z upravljanjem z ustanovitvenim premoženjem, z darili, z drugimi naklonitvami, s prihodki od opravljanja dejavnosti in na druge načine. Največ sredstev pridobi s prihodki od plačil koncesij. Po letih so ta znašala (Fundacija za šport, 2002):

- 1998 – 515.128.065 SIT
- 1999 – 654.112.959 SIT
- 2000 – 750.959.560 SIT
- 2001 – 989.914.907
- prvi trije meseci 2002 – 266.747.269 SIT

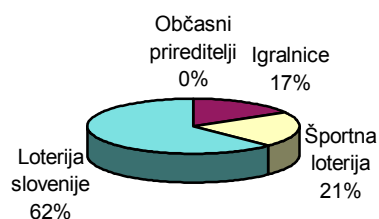
Najboljši vpogled v pridobivanje in porabo sredstev bomo dobili s pomočjo sledečih slik in preglednic.

Slika 4: Delež koncesijskih dajatev fundaciji po koncesionarjih v letu 2000



Vir: Fundacija za šport, 2002.

Slika 5: Delež koncesijskih dajatev fundaciji po koncesionarjih v letu 2001



Vir: Fundacija za šport, 2002.

Preglednica 14: Pregled izvajalcev javnega razpisa fundacije za leto 2001 glede na status izvajalcev

Izvajalec po statusu	Število izvajalcev	% od vseh	Dodeljena sredstva (v SIT)	% razdeljenih sredstev
Nacionalne panožne športne zveze	40	31,3	306.666.132	36,1
Občine, zavodi za šport	31	24,2	216.060.000	25,5
Športna društva in klubi	27	21,1	127.150.000	15,0
Športna združenja	13	10,2	111.353.868	13,1
Izobraževalne in raziskovalne institucije	2	1,6	45.400.000	5,4
Občinske športne zveze	11	8,6	33.750.000	4,0
Gospodarske družbe	4	3,1	8.110.000	1,0
skupaj	128		848.490.000	

Vir: Jurak, 2001, str. 13.

Preglednica 15: Razpisana sredstva fundacije v letih 1999, 2000 in 2001 po posameznih področjih

		1999 (v 000 SIT)			2000 (v 000 SIT)			2001 (v 000 SIT)		
		Javni razpis	% skupno	% področje	Javni razpis	% skupno	% področje	Javni razpis	% skupno	% področje
1.	ŠPORTNE DEJAVNOSTI	405.000	45		396.000	44		374.000	44	
	1.1. Dejavnosti vrhunškega športa - programi reprezentanc	162.000	18	40	158.400	17,6	40	157.080	18,5	42
	1.2. Dejavnosti športne vzgoje otrok in mladine, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport - programi reprezentanc	162.000	18	40	158.400	17,6	40	157.080	18,5	42
	1.3. Dejavnosti	81.000	9	20	47.520	5,3	12	44.880	5,3	12

		interesne športne vzgoje otrok in mladine, športne dejavnosti študentov in športna rekreacija									
	1.4.	Drugi programi	0	0	0	31.680	3,5	8	14.960	1,8	4
2.	GRADNJA ŠPORTNIH OBJEKTOV		405.000	45		414.000	46		391.000	46	
	2.1.	Gradnja	405.000	45	100	380.880	42,3	92	375.360	44,2	96
	2.2.	Subvencioniranje obresti posojil za gradnjo športnih objektov	0	0	0	33.120	3,7	8	15.640	1,8	4
3.	RAZISKOVANJE IN RAZVOJ ŠPORTA		72.000	8		72.000	8		68.000	8	
4.	ZALOŽNIŠTVO V ŠPORTU		18.000	2		18.000	2		17.000	2	
	skupaj		900.000	100		900.000	100		850.000		

Vir: Fundacija za šport, 2002.

Predmet razpisa Fundacije za šport in višina razpisanih sredstev za leto 2002

Predmet razpisa je sofinanciranje izvajalcev programov, in sicer do naslednjih višin (Fundacija za šport, 2002):

- športna dejavnost 418,2 mio SIT, in sicer
 - a) za dejavnosti vrhunškega športa – programe reprezentanc 175.644.000 SIT,
 - b) za dejavnosti športne vzgoje otrok in mladine, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport – programe reprezentanc 175.644.000 SIT,
 - c) za dejavnosti interesne športne vzgoje otrok in mladine, športne dejavnosti študentov in športno rekreacijo 50.184.000 SIT,
 - d) za druge programe 16.728.000 SIT;
- gradnja športnih objektov 499,8 mio SIT, in sicer
 - a) za gradnjo športnih objektov 482.307.000 SIT,
 - b) za subvencioniranje obresti od posojil za gradnjo športnih objektov 17.493.000 SIT;
- raziskovanje in razvoj športa 81,6 mio SIT;
- založništvo v športu 20,4 mio SIT.

Fundacija za šport ni nepomembna državna organizacija. Čeprav je njen delež v celotnih izdatkih za šport (pa tudi samo v javnih: približno 13%) morda res majhen, kljub temu znaša

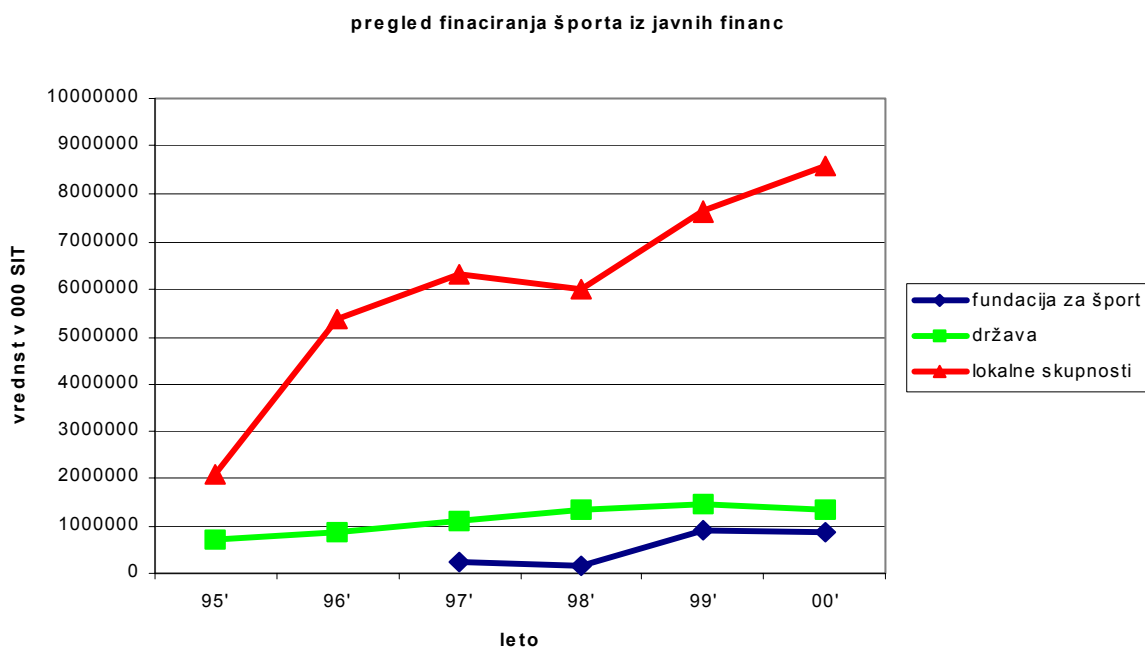
milijardo tolarjev, ki je zelo dobrodošel vir prenekateri športni organizaciji. To pove tudi podatek (Jurak, 2001, str. 13), da je v letu 2001 za sredstva fundacije zaprosilo toliko prosilcev, da je želeni znesek kar za 8,6 krat presegal razpisana sredstva.

4.3.3 Javne finance, Nacionalni program športa

Javne finance (sredstva državnega proračuna, lokalnih skupnosti in Fundacije) niso nepomemben vir denarja v športu. Predstavljajo 15% vseh izdatkov za šport in 25% prihodkov športnih organizacij. Za leto 2002 je predviden delež države v javnih financah približno 2,4 mrd SIT, delež občin 9 mrd SIT in Fundacije približno 1 mrd SIT. Lahko rečemo, da je trend javnih financ v največji meri odvisen od financ za šport iz proračunov občin. V letu 2000 je bilo v povprečju 1.54% občinskega denarja namenjenega za šport (od tega približno polovica za investicije v športne objekte, druga polovica pa za športne programe) (Urad za šport, 2002).

Javne finance so namenjene predvsem za uresničevanje nalog in ciljev, zapisanih v Nacionalnem programu športa. Le-ta je bil narejen za deset let in se predvidoma v celoti uresniči leta 2010. Uresničuje se ga tako, da se postavlja letne programe športa (na državni in lokalni ravni), ki bodo peljali do tega cilja. »Letni programi športa v lokalnih skupnostih, opredeljeni v Zakonu o športu, predstavljajo poleg letnih programov športa na državni ravni način uresničevanja javnega interesa na področju športa v Sloveniji« (Kolenc, 2001, str. 7).

Slika 6: Financiranje športa iz javnih financ do leta 2000



Vir: Šugman et al., 2002, str. 74.

Preglednica 16: Nacionalni program športa in njegovo uresničevanje v letu 2000

Lokalne skupnosti 2000				MŠZŠ 2000				Skupaj 2000			
Nacionalni program		Realizacija		Nacionalni program		Realizacija		Nacionalni program		Realizacija	
v SIT	v %	v SIT	v %	v SIT	v %	v SIT	v %	v SIT	v %	v SIT	v %
Športna vzgoja otrok in mladine											
7.512.579.015	58,4	1.171.056.322	13,6	1.539.301.500	39,5	175.906.000	13,3	9.051.880.515	54,0	1.349.962.322	13,6
Vrhunski šport											
346.955.400	2,7	705.621.491	8,2	762.300.000	19,6	817.847.000	61,7	1.109.255.400	6,6	1.523.468.491	15,4
Športna rekreacija in šport invalidov											
2.539.713.528	19,7	313.820.408	3,7	94.198.500	2,4	65.070.000	4,9	2.633.912.028	15,7	378.890.408	3,8
Kakovostni šport											
925.214.400	7,2	537.995.073	6,3	0	0,0	0	0,0	925.214.400	5,5	537.995.073	5,4
Delovanje društev in zvez - organiziranje športnih prireditev											
231.303.600	1,8	1.845.354.723	21,5	326.700.000	8,4	119.666.000	9,0	558.003.600	3,3	1.965.020.723	19,8
Razvojne in strokovne naloge v športu											
161.912.520	1,3	236.956.985	2,8	299.475.000	7,7	84.213.000	6,4	461.387.520	2,8	321.169.985	3,2
Športni objekti											
1.156.518.000	9,0	3.781.216.998	44,0	871.200.000	22,4	62.846.000	4,7	2.027.718.000	12,1	3.844.062.998	38,8
SKUPAJ											
12.874.196.463	100	8.592.022.000	100	3.893.175.000	100	1.325.548.000	100	16.767.371.463	100	9.917.570.000	100

Vir: Kolenc, 2001, str. 8-9.

Realizacija finančnih sredstev v letu 2000 na državni ravni zaostaja za smernicami Nacionalnega programa za 66%, na ravni občin pa le za 34% (Nacionalni program je na slabih 60% načrtovane višine) (Šugman et al., 2002, str. 72). V letu 2001 država zaostaja za približno 58%, v 2002 pa za približno 46%. Podatkov za občine ni (Urad za šport, 2002). Trend približevanja k smernicam Nacionalnega programa športa je v porastu in se pričakuje, da se bo uresničil šele ob njegovem izteku.

Preglednica 17: Nacionalni program športa 2002 in za to namenjena sredstva v državnem proračunu

	Nac. prog. 2002		Državni proračun za šport 2002			
	Revaloriz. vrednost v 000 SIT	Struktura v %	Dejanska sredstva v proračunu 2002 po postavkah NP v 000 SIT	Struktura v %	Delež NP v %	Indeks 2001/2002
Športna vzgoja otrok, mladine in študentov	1.780.230	39,5	449.076	18,56	25,2	148
Športna rekreacija	100.756	2,2	65.900	2,72	65,4	176
Vrhunski šport	881.614	19,6	747.885	30,91	84,8	113
Šport invalidov	8.186	0,2	7.373	0,3	90,1	105

Razvojne in strokovne naloge v športu	346.348	7,7	205.617	8,5	59,4	116
Velike mednarodne prireditve	25.189	0,6	142.083	5,87	564,1	184
Športni objekti	1.007.558	22,4	500.894	20,7	49,7	269
Delovanje nac. zvez, zavodov, OKS..	377.834	8,4	300.727	12,43	79,6	129
SKUPAJ	4.502.527	100,0	2.419.555	100,0	53,7	

Vir: Urad za šport, 2002.

4.4 Financiranje ostalih pomembnih organizacij

4.4.1 Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez

(Predstavitev Olimpijskega komiteja Slovenije, 2002). Skupni prihodki v letu 2001 so znašali 693.889.098 SIT, skupni odhodki pa 647.387.687 SIT. To pomeni, da znaša ostanek dohodka iz poslovanja 46.501.410 SIT.

V primerjavi z letom 2000 gre za zmerno in načrtovano povečanje obsega finančnega poslovanja, izrazito povečanje pa se pokaže v primerjavi s finančnimi podatki za leto 1999 in prejšnjimi leti. Ob upoštevanju prihodkov, ki so bili doseženi v letu 2000 (646.885.528 SIT), so se prihodki povečali za 7%, odhodki (v letu 2000 je bilo odhodkov 613.479.928 SIT) pa za 5%. Sorazmerno velik obseg finančnih sredstev v zadnjih dveh letih je posledica velikega finančnega zaloga, ki je bil povezan s pripravami in nastopi naših športnikov na tekmovanjih pod okriljem MOK (POI v Sydneyu, SI v Tunisu, ZOI v Salt Lake City-ju) ter nekaterimi novimi skupnimi projekti na področju vrhunškega športa, ki jih skupaj z OKS finančno podpirata tudi MŠZŠ in Fundacija za financiranje športnih organizacij.

Prihodki

- Iz naslova marketinga je OKS v letu 2001 ustvaril 289.327.056 SIT, kar predstavlja 41,6% vseh prihodkov. V primerjavi z letom 2000 se je delež marketinga na prihodkovni strani strukturno povečal za več kot 8 %, saj je delež marketinga v letu 2000 znašal 33 % vseh virov.
- Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport je za vse športne programe OKS prispevalo skupaj 139.203.000 SIT, kar je 87% več kot v letu 1999 (75.140.000 SIT). Strukturno ta znesek med prihodki predstavlja 20,6%. Največji delež sofinanciranja so bili deležni projekti, ki so bili povezani z nastopi naših športnikov na tekmovanjih pod okriljem MOK ter z drugimi projekti vrhunškega športa.
- V letu 2001 je Fundacija za financiranje športnih organizacij namenila sofinanciranje programov OKS skupaj 78.817.543 SIT, (v strukturi 11,3% vseh prihodkov) kar je 81% sredstev, ki jih je OKS dobil za svoje programe s strani Fundacije v letu 2000 (96.399.671 SIT). Od prejetih sredstev je bilo 19.150.000 SIT namenjeno za informacijski sistem, ki je

bil izpeljan preko Zavoda za šport. (Javni viri so skupaj predstavljali 31,9% vseh prihodkov OKS.)

- S strani MOK je OKS prejel devizna sredstva v protivrednosti 81.655.709 SIT, kar je 24% več kot v letu 2000 (65.740.472 SIT), v strukturi virov pa to predstavlja 11,7%. Iz naslova ostalih prihodkov (lastna dejavnost, financiranje, prodaja materiala, članarine, prispevki fizičnih in pravnih oseb) so ustvarili 77.540.891 SIT. Iz leta 2000 so bila v leto 2001 prenesena sredstva kot prihranek za zahtevne finančne programe v višini 33.405.600 SIT.

Odhodki

- Pri pregledu stroškov je mogoče ugotoviti, da se je skoraj tretjino sredstev (32,7% oziroma 212.116.352 SIT) porabilo za priprave in nastope na mednarodnih športnih tekmovanjih. Največ odpade na priprave na ZOI v Salt Lake City-ju (82.624.988 SIT) ter na nastop na Sredozemskih igrah v Tunisu (80.259.675 SIT), preostanek pa za druga tekmovanja (priprave in nastopi na Zimskih in letnih EYOF 2001, priprave na Zimske EYOF 2003 na Bledu, ter nastopi na Mladinskih igrah Alpe Jadran in Mladinskih igrah 3 dežel). Ob upoštevanju ostalih projektov vrhunškega športa (nadstandardno zavarovanje, štipendije, informatika, doping, kategorizacija), ki se veže neposredno na športnike, znašajo skupni stroški za vse projekte vrhunškega športa skoraj polovico vseh odhodkov OKS (315.103.352 SIT oziroma 48%).
- Med ostale večje stroškovne postavke spadajo stroški dela v strokovni službi (94.166.694 SIT), ki pa so jih v primerjavi z letom 2000 uspeli celo nominalno zmanjšati (za 169.665 SIT), ter stroški marketinga 74.484.499 SIT, ki so v primerjavi z letom 2000 (POI Sydney) manjši kar za 46.071.050 SIT.

Preglednica 18: Finančno poslovanje OKS v letih 1999, 2000 in 2001

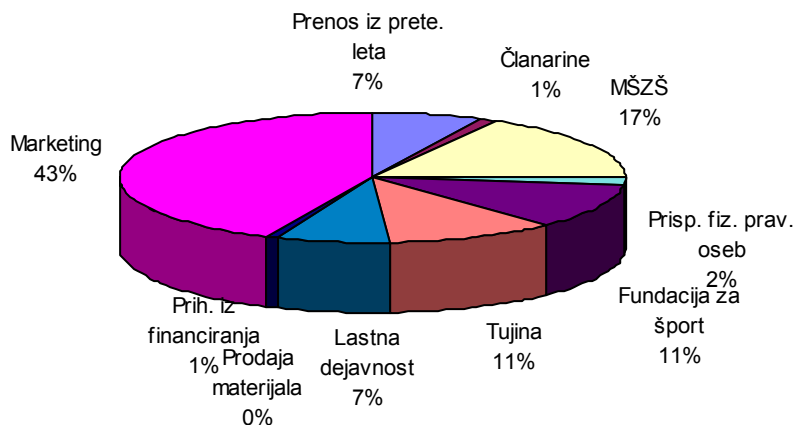
	1999	2000	2001
Prihodki v SIT	410.468.118	646.885.528	693.889.098
Odhodki v SIT	335.379.480	613.479.928	647.451.755

Vir: Predstavitev Olimpijskega komiteja Slovenije, 2002.

2002

Za leto 2002 znašajo, v strukturi kot jo kaže spodnja slika, planirani odhodki OKS 646.395.000 SIT, planirani prihodki pa 698.975.408 SIT.

Slika 7: Planirana struktura prihodkov OKS v letu 2002



Vir: Predstavitev Olimpijskega komiteja Slovenije, 2002.

4.4.2 Športna unija Slovenije

Zanjo je bilo precej težko pridobiti podatke, zato je največ, kar smo uspeli dobiti, njihova bilanca uspeha za leto 2001, ki nam vsaj približno kaže količino in strukturo denarja, ki se obrača v tej organizaciji (Športna unija Slovenije, 2002).

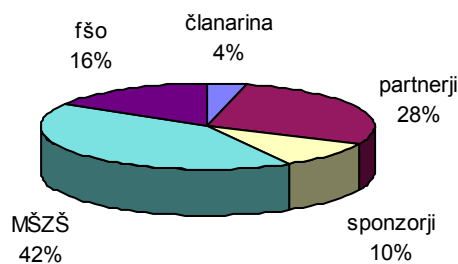
Prihodki:	70.569.000 SIT
• prispevki od članarin	1.024.000 SIT
• Fundacija za financiranje športnih organizacij	3.240.000 SIT
• prispevki od proračuna	19.803.000 SIT
• lastna dejavnost	17.446.000 SIT
• prihodki od obresti	8.661.000 SIT
• donacije	2.137.000 SIT
• drugi prihodki	18.258.000 SIT
Odhodki:	70.304.000 SIT
• stroški materiala	5.692.000 SIT
• stroški storitev	27.284.000 SIT
• stroški financiranja	2.000 SIT
• stroški dela	5.719.000 SIT
• dotacije drugim	6.000.000 SIT
• drugi stroški	25.607.000 SIT
• Presežek prihodkov nad odhodki:	265.000 SIT

Večino denarja porabijo za lastne akcije in dejavnosti, ki so bile predstavljene v točki 3.5.3 .

4.4.3. Slovenska univerzitetna športna zveza

(Slovenska univerzitetna športna zveza (b), 2002). Značilnost finančnega poslovanja v letu 2001 je veliko povečanje obsega finančnega poslovanja glede na prejšnja leta, obenem pa tudi zmanjšanje deleža prihodkov iz javnih virov (Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport ter Fundacija za šport), ki sta še pred slabima dvema letoma predstavljala tako rekoč edini vir prihodkov SUSa. Vse to je posledica vse večjega obsega dejavnosti in realizacije zastavljenih ciljev te organizacije. Med prihodki še vedno največji delež predstavljajo sredstva pridobljena na podlagi javnih razpisov. V lanskem letu so tako prejeli sredstva in sklenili pogodbi z Ministrstvom za šolstvo in šport za projekte: Zimska Univerziada, Letna Univerziada, Državna univerzitetna prvenstva in ligaška tekmovanja ter delovanje zveze v letu 2001 v skupni višini 12.127.500 SIT ter s Fundacijo za financiranje športnih organizacij za projekte Zimska Univerziada, Letna Univerziada, Državna univerzitetna prvenstva in ligaška tekmovanja v skupni višini 4.555.000 SIT. Višina sponzorskih sredstev je znašala 2.900.000 SIT, ostala sredstva pa so prejeli tudi iz drugih virov, pod katerimi razumemo sofinanciranje programov s strani partnerjev pri projektih (nacionalnih panožnih športnih zvez in univerzitetnih športnih zvez) ter prihodke od članarine.

Slika 8: Viri financiranja SUSa v letu 2002

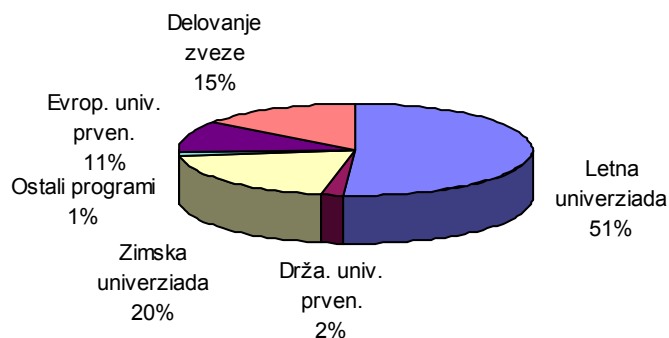


Vir: Slovenska univerzitetna športna zveza (b), 2002.

Prihodki za leto 2001 znašajo 28.489.000 SIT. V primerjavi s prejšnjimi leti tako beležijo znatno povečanje obsega finančnega poslovanja. Prihodki v letu 1999 so namreč znašali 7.250.000 SIT, v letu 2000 pa 14.391.000 SIT.

Med odhodki predstavljajo največji delež sredstva za udeležbo na univerziadah in evropskih univerzitetnih prvenstvih ter sredstva za delovanje SUSa.

Slika 9: Odhodki po programih SUSa



Vir: Slovenska univerzitetna športna zveza (b), 2002.

4.4.4 Zveza za šport otrok in mladine Slovenije

Financira programe za šport otrok in mladine do višine 40% skupne vrednosti programa; ostalo mora program pridobiti iz drugih virov (sponzorji, starši, proračunska sredstva, lokalne skupnosti). Sama Zveza pridobiva prihodke s kandidiranjem za sredstva, ki jih razpisuje Fundacija za financiranje športnih organizacij in Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport. Koliko je bilo teh sredstev, prikazuje spodnja preglednica.

Preglednica 19: Sredstva, ki jih podeli Zveza za šport otrok in mladine Slovenije

	2000	2001	2002
Razpisana sredstva Zveze (okvirno, odvisno koliko jih pridobijo na razpisih)	32.000.000 SIT	32.000.000 SIT	18.500.000 SIT
Skupna vrednost programov (približno)	84.000.000 SIT	128.000.000 SIT	/

Vir: Zloženska Zveze za šport otrok in mladine Slovenije v letih 1999, 2000, 2001.

5. Primerjava med slovenskim in zahodnoevropskim modelom financiranja športa

Rezultati mnogih raziskav doma in v svetu kažejo, da se financiranje športa v Sloveniji ne razlikuje veliko od modela financiranja športa zahodnoevropskih držav, zelo veliko pa od držav vzhodne Evrope (Šugman et al., 2002, str. 92). Za zahodnoevropski model financiranja športa je po ugotovitvah Andreffa značilno, da so gospodinjstva – prebivalci in lokalne vlade glavni finančni vir športa. Tak model se bistveno razlikuje od ameriškega, pri katerem

predstavljata glavni finančni vir zasebni kapital in podjetja, ki financirajo šport prek televizijskih pravic, sponzoriranja, zasebnih lastnikov klubov itd. Oba modela se razlikujeta od tako imenovanega socialističnega modela, pri katerem je bilo v ospredju državno financiranje športa (Bednarik, 1999, str. 37). V nadaljevanju bosta podani dve preglednici, ki kažeta primerjavo slovenskih izdatkov za šport z evropskimi, pri čemer naj opozorimo, da je potrebno rezultate jemati z rezervo, saj so podatki za Evropo so iz leta 1990, za Slovenijo pa iz 1997. Ne glede na omejitve je pomembno, da iz njih dobimo neko predstavo in potegnemo splošne zaključke.

Preglednica 20: Primerjava med izdatki za šport v Sloveniji in državami EU ter Madžarsko

	DAN v %	FIN v %	FRA v %	NEM v %	ITA v %	POR v %	ŠVE v %	ŠVI v %	VB v %	MAD v %	SLO v %
Država	6,3	4,3	8,9	0,6	8,2	9,9	2,2	0,4	0,8	30,2	1,39
Lokalne skupnosti	32,5	24,7	29,5	26,6	11,0	11,6	20,4	5,2	15,1	16,6	6,29
Javni izdatki (1+2)	38,8	29,0	38,4	27,2	19,2	21,5	22,6	5,6	15,9	46,8	11,32
Podjetja	5,6	4,8	4,5	3,8	7,9	42,0	17,1	2,8	5,0	5,7	11,36
Gospodinjstva	55,6	66,2	57,1	69,0	72,9	36,5	60,2	91,6	79,1	47,5	77,05
Zasebni izdatki (4+5)	61,2	71,0	61,6	72,8	80,8	78,5	77,3	94,4	84,1	53,2	88,68
Vsi izdatki skupaj (3+6)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Skupno izdatki % BDP	0,56	1,13	1,10	1,28	1,04	1,77	0,8	3,47	1,49	0,6	2,33
Javni izdatki za šport v % BDP	0,22	0,33	0,42	0,35	0,20	0,61	0,18	0,20	0,24	0,28	0,26

Legenda: DAN - Danska, FIN - Finska, FRA- Francija, NEM - Nemčija, ITA - Italija, POR - Portugalska, ŠVE - Švedska, ŠVI - Švica, VB - Velika Britanija, MAD - Madžarska, SLO - Slovenija

Vir: Bednarik, 1995, str. 8; Šugman et al., 2002, str. 87.

Iz preglednic 20 in 21 je razvidno:

- izdatki za šport v razmerju do BDP so v Sloveniji večji kot v večini držav EU,
- javni izdatki za šport so v razmerju do BDP v Sloveniji na ravni držav EU,
- zasebni izdatki za šport so v razmerju do BDP v Sloveniji višji od povprečja v državah EU.

Z reorganizacijo vsaj nekaterih velikih športnih društev, ki gojijo profesionalni šport (košarka, nogomet, rokomet) oziroma z nastankom novih zasebnih organizacij, ki bodo zaposlovale profesionalne športnike, bo slovenski model organiziranosti športa tak kot v zahodnoevropskih državah (Bednarik, 1999, str. 39).

Preglednica 21: Primerjava med izdatki za šport v Sloveniji in povprečjem držav EU

	SLO	EU
	v %	
1. Država	1,39	4,6
2. Lokalne skupnosti	6,29	19,6
3. Javni izdatki (1+2)	11,32	24,2
4. Podjetja	11,36	10,4

5. Gospodinjstva	77,05	65,4
6. Zasebni izdatki (4+5)	88,68	75,7
7. Vsi izdatki skupaj (3+6)	100,00	100,00
Skupaj izdatki % BDP	2,33	1,4
Javni izdatki % BDP	0,26	0,3
Zasebni izdatki % BDP	2,07	1,1

Vir: Šugman et al., 2002, str. 88.

Pri tem bi veljalo pojasniti še nekaj. Naš sistem financiranja športa zahodnoevropskemu približuje dejstvo, da se večinoma financira iz privatnih virov in lokalnih skupnosti, manj pa s strani države. Kljub temu bodo mnogi rekli, da športne organizacije veliko sredstev pridobijo s strani podjetij skozi sponzoriranje, donatorstvo in podobno, kar je prevladujoča značilnost tudi ameriškega sistema. Bistvena razlika je v motivih podjetij za podporo športu, kjer so v Ameriki večinoma strogo komercialni, medtem ko pri nas ni povsem tako. Tradicionalno so podjetja podpirala šport, vendar le redko zaradi komercialnih motivov. Pri nas je še zelo malo privatno lastniških športnih organizacij in tudi njihov namen ni le dobiček. To nas približuje bolj k zahodnoevropskemu modelu (Bednarik et al., 2000c, str. 18).

Na tem mestu ni odveč tudi naslednje razmišljanje. Čeprav se trudimo iskati razlike med obema sistemoma, se moramo zavedati, da se svet vse bolj komercializira, vse več vidikov našega življenja se približuje načelom ameriškega načina življenja. Tudi sistem financiranja in organizacije športa se mu bo do določene mere približal. Vrhunski in profesionalni šport se bo moral zgledovati po ameriškem načinu dela (financiranje, organiziranje), če bo želel preživeti, šport za vse pa bo moral ostati pod okriljem države, ki bo zaščitila splošni interes države in njenih državljanov. Zato morda niti ni tako pomembno, komu je naš sistem financiranja in organiziranja športa bolj podoben, dokler se poskušamo od drugih učiti in optimirati položaj našega športa.

5.1 Organizacija in financiranje športa v izbranih državah

Povedali smo že, da je v splošnem naš sistem podoben zahodnoevropskemu, vendar pa se moramo zavedati, da ima vsaka država to področje vsaj malce specifično urejeno in prilagojeno svojim potrebam in razmeram. Tako imajo nekatere stvari bolj urejene, nekatere slabše, dobro pa je vsaj v grobem poznati razmere v tujih državah, da se lahko iz njihovih izkušenj učimo in vnašamo izboljšave v naš sistem. Ker je bilo doslej več povedanega o financiranju športa, bo tu bolj predstavljena osnovna organiziranost športa v izbranih državah, kjer pa smo lahko pridobili podatke, bomo predstavili tudi financiranje.

Avstrija

Organizacija športa temelji na dejavnosti športnih društev in zvez. Država je odgovorna za spodbujanje športa na zvezni in regionalni ravni. Nima zakona o športu (opredeljen v mnogih drugih zakonih). Vladni organ je zvezni urad za šport (nimajo posebnega ministrstva zadolženega za šport, ministrstvo za šolstvo in kulturo je odgovorno za šolski šport), ki je odgovoren za gradnjo in vodenje državnih objektov za šport, distribucijo sredstev športnim organizacijam ter za spodbujanje športne dejavnosti nacionalnega pomena. Osrednja nevladna organizacija je Zvezna športna federacija (BSO), ki predstavlja ves organizirani šport v Avstriji, in skrbi za koordinacijo športnih aktivnosti na nacionalni ravni. Vanjo so vključene strokovne športne zveze in tudi NOK, ustanoviteljice pa so bile tri pomembne organizacije: Delavska zveza za šport (ASKÖ), Neodvisna športna zveza (AVSÖ) ter Unija za gimnastiko in šport Avstrije (UNION). Slednje predstavljajo neposredno podporo za športne organizacije njihovih članov. Avstrija ima na nacionalni ravni posvetovalni organ, sestavljen iz predstavnikov vladnih in nevladnih organizacij za šport (Šugman, 1998, str. 120; Schwind, 1993, str. 16-18).

Precej športnih organizacij je zaradi davkov označenih kot neprofitna amaterska organizacija. Vendar je tega vse manj, potrebe po denarju za razvoj vrhunškega športa pa so vse večje. Pomemben vir denarja za avstrijske športne organizacije predstavlja sistem stav »Lotto-Toto«, lokalne skupnosti in v manjšem deležu tudi država. Vse bolj pomemben vir denarja pomenijo športne zveze »pools« sponzorjev, to je podjetij, ki podpirajo določeno športno panogo, od katere si obetajo pozitiven vpliv na njihovo poslovanje. Določeni klubi se že tudi lastniško preoblikujejo v prava podjetja, kar naj bi zagotovilo resen in odgovoren pristop k zagotovitvi obstoja in uspešnem delovanju kluba (Schwind, 1993, str. 19-20).

Finska

Na Finskem je šport zelo pomembna dejavnost in nacionalna pravica vsakega državljana. Večinoma temelji na prostovoljnem delu članov različnih športnih organizacij, ki so največkrat neprofitne. Finska športna federacija (SLU) je osrednja nevladna in krovna organizacija s 120 članicami, katerim omogoča različne storitve. Cilje, vrednote in odgovornosti opredeljuje nov Zakon o športu, ki so ga dobili leta 1999. Za šport je na državni ravni odgovorno Ministrstvo za šolstvo, znanost in kulturo s svojim oddelkom za šport, ki je odgovoren za splošne usmeritve, razvoj in koordinacijo športa. Centralne, regionalne in lokalne vlade ustvarjajo in zagotavljajo primerno okolje za šport in fizično aktivnost, športne organizacije pa skrbijo za operativno izpeljavo aktivnosti. V ministrstvu imajo posvetovalni organ – Nacionalni športni svet, ki skrbi za strokovno podporo razvoju in usmeritvam športa (Šugman, 1998, str. 124; Finska, 2002).

Izdatki za šport na Finskem letno znašajo preko 1,7 mrd EUR, kar je približno 0,9% BDP. Levji delež te potrošnje odpade na potrošnike športne opreme in storitev. Vlada preko ministrstva za šolstvo podpira športne organizacije, razvoj športa, telesno vzgojo in

olimpijske programe in na leto za rekreacijski ter vrhunski šport nameni približno 250 mio EUR, od tega 168 mio EUR za telesno vzgojo v šolah. Tako je v resnici za šport namenjenih 84 mio EUR, od tega gre 25% športnim organizacijam, 20% lokalnim oblastem, 23% športnim inštitutom, 17% za gradnjo športnih objektov, 6% za razvoj znanosti športa, 3% olimpijskemu komiteju in 6% za ostalo. V prihodnosti pa bo potrebno razmisliti tudi o drugačnem financiranju vrhunškega športa s strani države (Finska, 2002).

Hrvaška

V skladu s sprejetim zakonom o športu sloni šport v tej državi na športnih društvih. Vladni organ je ministrstvo za šolstvo in šport, ki je odgovorno za vso vladno športno politiko in povezovanja v tujini. Športna društva se povezujejo v športne zveze. Z zakonom je bil ustanovljen HOK, kar je v Evropi redkost. Na regionalni ravni so oddelki za šport in telesno kulturo pri upravnih organih (Šugman, 1998, str. 126). Na podlagi oddanih zaključnih računov športnih organizacij v Sloveniji in Hrvaški za leto 1998 je bila opravljena analiza financiranja športnih organizacij. Prišli so do zaključka, da sta si slovenski in hrvaški modela prihodkov in odhodkov športnih organizacij precej podobna. Slovenske organizacije se večinoma in v večji meri kot hrvaške financirajo iz privatnih virov (73%, hrvaške 67%), povprečje v Evropi pa je okoli 75%. S tega vidika sta oba modela blizu evropskemu modelu financiranja športa. Študija kaže še na eno značilnost, že omenjeno, in sicer da financiranje športa ni in dolgoročno ne bo (naj ne bi bilo) povsem usmerjeno ter podvrženo marketinškim zakonitostim, kot to bolj ali manj velja za Evropo. Šport mora biti viden kot javno dobro in mora biti zato tudi še nadalje ustrezno financiran iz javnih virov (Sever et al., 2000, str. 51-56).

Irska

Bistvo politike športa na Irskem je v razširitvi športa za vse in v vladni politiki, ki podpira neodvisne športne zveze ter jim omogoča nadaljnji razvoj. Irska nima zakona o športu, ima pa nacionalni športni svet kot posvetovalni športni organ. Vladni organ za šport je Ministrstvo za šolstvo s svojo sekcijo za šport, ki subvencionira prostovoljne športne organizacije, še zlasti tiste, ki nimajo veliko članov. Ob ministrstvu so za šport pristojni tudi drugi vladni organi. Osrednja nevladna organizacija je Olimpijski svet Irske, ki povezuje olimpijske panoge. Irska nima osrednje športne zveze, se pa panoge povezujejo v strokovne športne zveze (Šugman, 1998, str. 126).

Nemčija

Šport je v Nemčiji organiziran v dveh sektorjih: privatnem sektorju (samostojna uprava) in javnem sektorju (uradna, javna uprava). Športni klubi se povezujejo v panožne zveze na deželni in državni ravni. Krovna organizacija je Nemška športna federacija (DSB). Na

državni ravni obstajajo oddelki za šport pri deželnih vladah, krovno telo je Ministrstvo za notranje zadeve, pomemben pa je tudi Nemški inštitut za športne znanosti (BISp) ter NOK. Šport je sam po sebi neodvisen in samostojen, deželna uprava skrbi za cilje in finančno podporo samopuravljanemu športu (privatni sektor), da bodo lahko ustrezno dosegli zastavljene cilje. 30% nemškega prebivalstva je včlanjenega v športne klube, ki pa bi le težko delovali brez velikega deleža prostovoljnega dela. V zadnjih letih se hitro razvija ponudba komercialnih športov (fitnes, adrenalinski športi in podobno) (Nemčija, 2002).

V splošnem so si države v Evropi podobne tudi glede organizacije športa, seveda vsaka s svojimi posebnostmi. Nekaj le teh je odvisnih tudi od porekla držav. Tako je pri bivših socialističnih državah bolj poudarjena vloga države v športu, manj pa je komercialnega vpliva. Slabost starega sistema, ki je prisoten tudi v Sloveniji, se kaže v tem, da bivše socialistične države v glavnem nimajo posvetovalnega športnega organa med vladnimi športnimi organi in nevladnimi športnimi organizacijami. Tak usklajevalni organ se je izkazal za uporabno rešitev za reševanje vprašanj in zagat na državni in operativni ravni. Razlike, ki obstajajo med državami so lahko zelo poučne za vse, ker se ravno tu večkrat najdejo rešitve in odgovori na domače dileme in vprašanja.

6. Športna organizacija v praksi

V pisanju tega dela smo se osredotočili na opisovanje organizacije in financiranja športnih organizacij v bazi in na višjih ravneh oblasti. To je bilo storjeno tako s teoretičnega kot praktičnega vidika, s tem da slednje manjka za športne organizacije, ki so bile predstavljene le v splošnem, dejansko pa ne dobimo vpogleda, kakšen je položaj v realnosti.

Prav je, da na tem mestu omenimo težave, na katere smo naleteli pri pridobivanju informacij za predstavitev primerne športnega kluba. Želeli smo predstaviti večji in uspešnejši slovenski klub, ki bi bil zanimiv tako za to delo, kot za bralce le tega. Naleteli pa smo na veliko mero nesodelovanja in pri tem ugotovili, kako neurejeno in netransparentno je še poslovanje naših klubov ter kako neurejeno je področje športa (veliko je sive ekonomije, pranja denarja in podobno)¹¹.

6.1 Judo klub Bežigrad

Je član Judo zveze Slovenije (član OKS) in Judo zveze Ljubljana. Letos praznuje okroglo 30 obletnico svojega delovanja in je najuspešnejši judo klub preteklega leta v Sloveniji. So absolutni zmagovalci slovenskega pokala, ekipni zmagovalci pri članih in članicah, imajo

¹¹ Kar je težko za naše klube, ni za enega največjih nogometnih klubov stare celine, Juventus iz Torina. Podatke o njegovem poslovanju si lahko ogledate v prilogi 5.

najboljše posameznike pri članih in članicah in so v svetovnem merilu blizu vrha pri članicah, medtem ko je situacija pri fantih nekoliko slabša. Odmevnejši uspeh kluba pomeni nedavno tretje mesto Raše Srake med člani na Evropskem prvenstvu v Mariboru; Raša je tudi že osvojila dve tekmi svetovnega pokala in je svetovna vojaška prvakinja, bila je tretja na svetovnem in druga na evropskem mladinskem prvenstvu. Klemen Ferjan je dobil zahtevno tekmo svetovnega pokala, Kristina Dečman pa je svetovna mladinska prvakinja. Člani, mladinci in kadeti kluba (vseh je okrog 120) so prisotni v vseh selekcijah državne reprezentance (Judo klub Bežigrad, 2002).

Organizacija

Treningi kluba potekajo na več lokacijah (na 4 OŠ, na Podmilščakovi, kjer imajo člani svojo malo telovadnico, in na sedežu kluba na Staničevi), ob petkih imajo vse sekcije skupnega na Staničevi. Zaposlenega imajo le enega profesionalnega trenerja, ki trenira člane, vsi ostali sodelavci kluba so volonterji. Klub ima častnega predsednika, kar je bolj kot ne le naziv. Pomembnejši člani so:

- predsednik športne organizacije, ki skrbi za:
 - ⇒ finance kluba
 - ⇒ nadzor dela v klubu
 - ⇒ nemoteno delovanje kluba;
- dva podpredsednika, ki skrbita za iskanje sponzorjev in nabiranje sredstev za delovanje kluba;
- sekretar, ki si deli delo s predsednikom in skrbi za:
 - ⇒ organizacijo tekem in treningov
 - ⇒ organiziranje priprav
 - ⇒ pregled nad treningi
 - ⇒ izbor tekem (skupaj s trenerji), katerih se bodo udeležili (za člane izbira tekme njihov trener, glede na finančne zmožnosti kluba)
 - ⇒ delo z mlajšimi
 - ⇒ evidenco tekem, priprav, posameznikov in vodi arhiv člankov in podobno;

Predsednik in trener posvečata svojo pozornost predvsem članom. Vsa operativna in organizacijska dela opravljata predvsem predsednik in sekretar kluba. Nekaj članov kluba trenira in vodi treninge mlajših selekcij.

- člani kluba.

Vse odločitve kluba sprejema upravni odbor, ki ga sestavljajo zgoraj naštetih funkcionarji in tudi nekaj članov kluba. Značilno za ta klub je še, da vsi (razen enega trenerja) delajo in se trudijo za klub na prostovoljni osnovi in so za svoje delo neplačani, veliko pa pomagajo sami starši (s prevozi in podobno) (Judo klub Bežigrad, 2002).

Finance:

Letni proračun za vse dejavnosti kluba znaša približno 20 mio SIT, kar je zelo malo, še posebej za tako uspešen klub.

Prihodki:

- približno 25% proračuna prispeva MOL, tudi s tem, da omogoča brezplačne prostore za treninge na Staničevi;
- večino preostalega dela prispevajo sponzorji, nekaj v obliki denarja, nekaj v drugačnih oblikah; sponzorje je težko pridobiti zaradi same narave, priljubljenosti in razširjenosti športa, ki se ne more primerjati z npr. košarko, nogometom in podobnimi športi;
- prihodki iz naslova članarine so zanemarljivi, prav tako kot
- sredstva Judo zveze (letos so sofinancirali priprave na EP, drugače pa zelo malo).

Poraba:

- tekme (potrebno je plačati takso za vsakega tekmovalca),
- plača se trenerja,
- nekje je potrebno plačati najemnino za prostore treninga,
- priprave za člane in ostale (kvalitetne priprave se izvajajo v tujini, kar pa je drago, prav tako kot je precej draga udeležba članov v svetovnih pokalih),
- potni stroški.

Denarja ni dovolj za vse, kar bi bilo potrebno.

Glavne težave kluba so predvsem v pomanjkanju ljudi, ki bi bili pripravljeni delati kot trenerji in organizatorji (seveda zastonj), velike težave so tudi s prostori (precej nerodno in zamudno je vsakič pripravljati in pospravljati potrebno opremo za izvedbo treninga) in s kroničnim pomanjkanjem denarja.

Kljub vsem težavam, ki pestijo klub, pa imajo zdrav odnos do le tega in si vsi želijo, da bi nekoč ugledal boljše čase. Zato že načrtujejo svojo lastno dvorano, namenjeno le za treninge juda. Njihova vizija je velik in močan klub s svojo dvorano, ki bo omogočila način dela in treningov, ki bo pritegnil več mladih, kar bi omogočilo tudi večji zaslužek iz naslova članarine. Njihov cilj je osvojiti manjkajočo lovoriko – olimpijsko medaljo in se seveda še prej na OI uvrstiti (Judo klub Bežigrad, 2002).

Organizacija majhnega kluba je v resnici preprosta, malo je potrebno, da funkcionira, neizprosen pa je boj za vsak tolar prihodkov. Veliki klubi imajo več denarja ter podpore v različnih zvezah, pri sponzorjih, kljub temu pa niso tako različni od majhnih klubov. V Sloveniji so le redki klubi res dobro organizirani, kar je tudi glavni očitok, ki ga namenjamo le tem. Za »sive« posle, kjer je veliko denarja, je pač bolje, da ima le nekaj ljudi vse niti v

svojih rokah. Na račun porabe »velikih« so prikrajšani manjši, ni denarja za njih in le težko rastejo. Pri tem se moramo zavedati, da je slednjih veliko več in bi bilo zatorej potrebno še marsikaj postoriti, da bi denar namenjen njim v resnici prišel do njih, da bi se lahko bolj profesionalno organizirali in s tem tudi bolj kakovostno delali.

7. Sklep

V pričujočem diplomskem delu je bilo predstavljeno področje organizacije in financiranja športa v Sloveniji. Namen pisanja bo dosežen, če si bo bralec skozi to delo uspel ustvariti dovolj jasno sliko o proučevani tematiki. Za boljše razumevanje bistva dela na kratko povzemimo njegove glavne ugotovitve.

Država ureja področje športa v glavnem preko Ministrstva za šolstvo, znanost in šport ter organizacij pod njenim okriljem. Cilj države je uresničevanje z zakonom sprejetega Nacionalnega programa športa. Poudarimo, da je Fundacija za financiranje športnih organizacij z zakonom določeno organizacijsko telo, ki razporeja denar, pridobljen v glavnem od koncesij iger na srečo (pri razporejanju in razdeljevanju tega denarja je samostojna). To pomeni, da je ne moremo šteti za povsem državno organizacijo. Najbolj pomembna nevladna

organizacija je OKS-ZŠZ. Opisane so tudi še ostale pomembnejše organizacije, ki se vsaka ukvarja predvsem z organiziranjem različnih športnih programov za različno populacijo. Pri tem omenimo, da se število tovrstnih organizacij v zadnjem času povečuje; ni jih težko ustanoviti in z udeležbo na razpisih za državna sredstva za šport se dokaj lahko pride do denarja. Dejstvo pa je, da ima večina teh mladih organizacij še precej neurejeno in nepregledno poslovanje, ki lahko skriva tudi marsikatero nepravilnost.

Mnenje strokovne športne javnosti je, da ima država preveč besede v vprašanjih športa in kroji smernice le tega politično korigirano, sebi v prid. Večjo vlogo bi morala imeti osrednja nevladna organizacija OKS-ZŠZ, ki bi morala strokovno podprto in nepristransko reševati odprta vprašanja na področju športa. Naloge države so, da predvsem podpira in razvija šport za vse, šport v šolah in vrtcih, z zakonom določa finančne vire na lokalnih, regionalnih in višjih ravneh, poskuša pomagati, kjer je to umestno, medtem ko mora biti vrhunski in profesionalni šport kar se da neodvisen, oziroma mu država lahko nudi podporo, nikakor pa ga ne sme s favoriziranjem omejevati. Res pa je tudi, da za tak razvoj (popolna profesionalizacija) v Sloveniji še ni pravega denarja, možnosti in podpore. Pri vsem tem je pomembno, da se obe strani zavedata medsebojne soodvisnosti in za dobro športa sodelujeta.

Financiranje športnih organizacij se skozi leta ni veliko spreminjalo, delež javnih virov je dokaj konstanten. Največ denarja imajo najbolj popularne športne panoge, kot so smučanje, košarka in nogomet, ki pa niso vedno tudi najuspešnejše. Značilno za Slovenijo in Slovence je ravno to, da smo zelo uspešni v manj znanih in popularnih športih, kot so balinanje, keglanje, borilni športi in podobno, ki pa niso privlačni z vidika sponzorjev. To je še ena posebnost slovenskega sistema, in sicer motiv sponzorjev za podeljevanje sredstev. Ta še ni tako tržno usmerjen kot v družbah z daljšo tradicijo tržnega gospodarstva, podjetja namreč še vedno vlagajo predvsem lokalno in se večkrat odločajo na podlagi osebnih poznanstev.

Ne smemo prezreti, da so eden najpomembnejših virov javnega denarja lokalne skupnosti, ki za to namenjajo ustrezne dele svojih proračunov in podpirajo športne organizacije v svojem območju. Tega je včasih več kot si lahko predstavljamo. Mestna občina Ljubljana tako v svoji občini za programe športa namenja kar 1,6 mrd SIT (letošnje leto). Denar, ki ga namenja vlada za šport preko Ministrstva za šolstvo, znanost in šport, se porablja za uresničevanje letnih programov športa, ki vodijo k uresničitvi Nacionalnega programa športa. Le-ta je bil zastavljen do leta 2010, ko naj bi bil v popolnosti uresničen. Program uresničuje država z občinami, skupaj so bili leta 2000 na približno 60% uresničitve le tega in predvidevajo, da naj bi bil izpolnjen do predvidenega roka. Denar Fundacije za šport in ostalih javnih organizacij se razdeli med različne programe in organizacije. Vse ostale nevladne organizacije se napajajo tako iz javnih (za programe, ki prispevajo k uresničevanju Nacionalnega programa športa), kot tudi drugih virov in ga namenjajo za svoje aktivnosti in programe. Nema lokrat ves denar ne konča tam kjer bi moral.

Ko smo primerjali sistem financiranja športa v Sloveniji in v ostalih državah, smo ugotovili veliko podobnost z zahodnoevropskim modelom financiranja, kjer so glavni finančni vir športa lokalne skupnosti in prebivalstvo. Pričakovali bi večjo podporo in odvisnost od države, kot je to primer v bivših socialističnih državah, vendar pri nas ni bilo tako stroge državne regulative, zato se je tudi šport uspel samostojno razvijati. Našega sistema tudi ne moremo enačiti z ameriškim, kjer so glavni finančni vir zasebni kapital in podjetja, ki financirajo šport prek televizijskih pravic, sponzoriranja in zasebnih lastnikov klubov. Zatorej velja zgornja trditev, seveda ob upoštevanju, da ima vsak sistem tudi svoje posebnosti.

V delu je predstavljen tudi manjši, povprečen slovenski klub, ki kaže na to, da je ob sicer strmo naraščajočem številu športnih organizacij vse težje gojiti šport na višji ravni (ki zahteva veliko finančnih sredstev). Obseg financ se ne povečuje sorazmerno s številom klubov in z rastočimi stroški profesionalnega športa, zato so premnogi obsojeni na životarjenje brez pravih možnosti za razvoj svojih potencialov.

Tudi v športu je tako, da uspejo tisti, ki s kančkom predrznosti in večkrat na robu zakona najdejo poti tam, kjer jih običajno ne bi iskali.

8. Literatura

1. Ambrožič Franci et al.: Šport v republiki Sloveniji: dileme in perspektive. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, 1995. 116 str.
2. Bednarik Jaka: Financiranje športa v državah Evropske unije in nekateri finančni viri v slovenskem športu. Šport: revija za teoretična in praktična vprašanja športa, Ljubljana, 43 (1995), 4, str. 5-8.
3. Bednarik Jakob et al.: Ekonomski pomen slovenskega športa. I. faza: Financiranje športnih organizacij (Analiza zaključnih računov). Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport, 1997. 102 str.
4. Bednarik Jakob et al.: Analysis of Financing Different Sport Branches and Regions in Slovenia. Zbornik, Šport mladih, III. mednarodni simpozij. Ljubljana: Fakulteta za šport, 1997a. str. 664-669.

5. Bednarik Jakob et al.: Ekonomski pomen slovenskega športa. Sponzorski potenciali slovenskega športa. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo, 1997b. str. 5-71.
6. Bednarik Jakob et al.: Ekonomski pomen slovenskega športa. Vidiki organiziranosti in financiranja športnih organizacij v Sloveniji. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo, 1998. 96 str.
7. Bednarik Jakob et al.: Objectives of Sport Sponsorship in Slovenia. *Acta Universitatis Carolinae Kinanthropologica*, Praga, 34 (1998a), 2, str. 31-37.
8. Bednarik Jakob, Petrovič Krešimir, Šugman Rajko: Funding of Slovenian Sport During Transition. *Kinesiologia Slovenica*, Ljubljana, 4 (1998c), 1, str. 12-16.
9. Bednarik Jakob: Nekateri vidiki financiranja in organiziranosti šport v Sloveniji. Ljubljana: Fakulteta za šport, 1999. 100 str.
10. Bednarik Jakob et al.: Model Characteristics of Olympic Sport Organisations in Slovenia. *Kinesiologia Slovenica*, Ljubljana, 6 (2000), 1-2, str. 5-11.
11. Bednarik Jakob et al.: Izdatki za šport v Sloveniji: nekatere značilnosti financiranja in organiziranosti slovenskih športnih organizacij. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo, 2000a. 38 str.
12. Bednarik Jakob et al.: Analiza organiziranosti in financiranja slovenskih športnih organizacij: nekatere značilnosti financiranja slovenskih športnih organizacij v letu 1998. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo, 2000b. 49 str.
13. Bednarik Jakob et al.: Financing of slovenian sports organisation. *Acta Universitatis Carolinae Kinanthropologica*, Praga, 36 (2000c), 2, str. 11-19.
14. Bednarik Jakob et al.: Some Economic Aspects of Sport in Slovenia. Ljubljana: Fakulteta za šport, 2001. 101 str.
15. Božič Franci: Nogomet: kako do mizice pogrni se? Delo (Sobotna priloga), Ljubljana, 4.5.2002, str. 11.
16. Brozovič Eduardo: Košarka: Življenje le po milosti pokroviteljev. Delo (Sobotna priloga), Ljubljana, 4.5.2002, str. 11.
17. Divac Vito: Smučanje, atletika, kolesarstvo: Vsi trkajo na ista vrata. Delo (Sobotna priloga), Ljubljana, 4.5.2002, str. 11-12.
18. Giacomelli Oto: Stanje, odnosi in vrednote v slovenskem športu. Delo, Ljubljana, 39 (1997), 148, str. 12.
19. Giacomelli Oto: Stanje, odnosi in vrednote v slovenskem športu. Delo, Ljubljana, 39 (1997), 154, str. 16.
20. Giacomelli Oto: Stanje, odnosi in vrednote v slovenskem športu. Delo, Ljubljana, 39 (1997), 160, str. 17.
21. Giacomelli Oto: Stanje, odnosi in vrednote v slovenskem športu. Delo, Ljubljana, 39 (1997), 166, str. 10.
22. Giacomelli Oto: Stanje, odnosi in vrednote v slovenskem športu. Delo, Ljubljana, 39 (1997), 172, str. 12.
23. Giacomelli Oto: Bogatih sponzorjev je premalo. Delo, Ljubljana, 4.5. 2002, str. 10.

24. Jurak Gregor: Analiza razdelitve sredstev Fundacije za šport v letu 2001. Informator 2, Šport mladih, Ljubljana, 2001, 2, str. 13-15.
25. Kolenc Marko: Analiza uresničevanja letnih programov športa na lokalni in državni ravni v letu 2000. Informator 2, Šport mladih, Ljubljana, 2001, 2, str. 7-9.
26. Kolenc Marko, Bednarik Jakob: Analiza financiranja športa v Sloveniji. Informator 2, Šport mladih, Ljubljana, 2001, 2, str. 4-6.
27. Schwind Karl H.: Sport in Austria. Dunaj: Federal Press Service, 1993. str. 16-21.
28. Sever Ivo, Bednarik Jakob, Šugman Rajko: The Financing of Sports Organisations in Croatia and a Comparison with Slovenia. Kinesiologia Slovenica, Ljubljana, 6 (2000), 1-2, str. 51-56.
29. Strel Janko et al.: Šport v Sloveniji 92-96. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, 1997. 163 str.
30. Šugman Rajko: Organiziranost športa doma in v svetu. Ljubljana: Fakulteta za šport, 1998. 178 str.
31. Šugman Rajko, Bednarik Jakob, Kolarič Borut: Športni menedžment. Ljubljana: Fakulteta za šport, 2002. 320 str.
32. Šugman Rajko, Žvan Milan, Bergant Igor: The Conditions and Relationships Between Governmental and Non-governmental Sports Organizations in the European States. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo, 1994. 37 str.

9. Viri

1. Bloomberg professional. 24.5.2002.
2. Finska. [URL: <http://www.minedu.fi/minedu/sports/index.html>], 10.4. 2002.
3. Fundacija za šport. [URL: <http://www.fundacijzasport.org>], 27.3. 2002.
4. Judo klub Bežigrad. Interni viri. Ljubljana, 31.5. 2002.
5. Mestna občina Ljubljana. Interna gradiva. Ljubljana, 17.4. 2002.
6. Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod za šport Slovenije, 2000.
7. Nemčija. [URL: <http://www.uni-kiel.de/sport/pedagogik/sportsorganisation>], 10.4. 2002.
8. Pravila o organizaciji in delovanju Fakultete za šport. Ljubljana: Fakulteta za šport, 2001.
9. Pravilnik o merilih in pogojih za uporabo sredstev fundacije. Poročevalec Državnega Zbora Republike Slovenije, Ljubljana, 1998, 45, str. 15-18.
10. Predstavitev Olimpijskega komiteja Slovenije. [URL: <http://www.OKS.si>], 27.3. 2002.
11. Slovenska univerzitetna športna zveza (a). [URL: <http://www.susa.org>], 27.3. 2002.
12. Slovenska univerzitetna športna zveza (b). Interna gradiva. Ljubljana, 27.5. 2002.
13. Športna unija Slovenije. Interna gradiva. Ljubljana, 9.5. 2002.
14. Športni informacijski center. [URL: <http://www.spic.tv>], 10.4. 2002.
15. Urad za šport. Interni viri. Ljubljana, 17.4. 2002.

16. Zakon o športu. Ljubljana: Zavod za šport Slovenije, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, 2000.
17. Zavod za šport Slovenije. Interna gradiva. Ljubljana, 10.4. 2002.
18. Zloženska Zveza za šport otrok in mladine Slovenije. Ljubljana: Zveza za šport otrok in mladine Slovenije, 1999, 2000, 2001.
19. Zveza za šport otrok in mladine Slovenije. [URL: <http://www.sportmladih.net/zsoms>], 5.4. 2002.

PRILOGE

Priloga 1: Modeli društev

Po Šugmanu (1998) obstaja pet osnovnih modelov športnega društva:

- a) Model društva, ki temelji izključno na članstvu in njihovi športnorekreativni vsebini. Člani se ne povezujejo z nobenim subjektom v okolju in uresničujejo naloge izključno za člane.
- b) Za drugi model športnega društva je značilna njegova vpetost v krajevno okolje. Društvo tega modela opravlja naloge za svoje člane (kot primarna dejavnost), pa tudi za nečlane, tako da omogoča s svojimi strokovnimi in organizacijskimi delavci športno dejavnost v ožjem ali širšem krajevnem okolju. Za svoje storitve drugim lahko prejema plačilo, se pa načeloma ne ukvarja s selektivnim ali vrhunskim športom. Takemu modelu športnega društva pravimo »odprto društvo«.
- c) Pri tretjem modelu društva, mešanem, se del članstva ukvarja s športnorekreativno dejavnostjo, del pa s tekmovalno usmerjenim športom zaradi doseganja vrhunske športne ustvarjalnosti.
- d) Četrty model društva je društvo, ki je usmerjeno izključno v tekmovalni šport zaradi doseganja vrhunske ustvarjalnosti, s selekcijsko bazo v društvu samem, ŠŠD ali v športnih šolah.
- e) Najnovejši tip društva je peti in se je pojavil nekje po letu 1994, ko se začnejo spreminjati odnosi v Evropi, ko dobiva vse večji pomen prost pretok kapitala, ljudi in znanja. Društvo se zgleduje po managementu podjetja in je čimbolj komercialno usmerjeno. Ima zelo ozko člansko bazo, sestavljeno iz razmeroma majhnega števila članov – tekmovalcev in črpa oziroma pridobiva nove tekmovalce iz vrst domačih in tujih igralcev. Tako oblikovano društvo stremi za vrhunsko športno ustvarjalnostjo izključno z vidika rezultata in nudenja razvedrila gledalcem.

V Sloveniji se pojavljajo vsi modeli društev. Težave se pojavljajo z definiranjem zadnjega, predvsem z vidika kdo je lahko lastnik. Če je to posameznik, potem to po zakonu ne more biti več društvo, ampak bi lahko bili zasebni športni izvajalci. Tej temi bo potrebno posvetiti še nekaj pozornosti in umestiti ta model društva v naš športni sistem.

Priloga 2: Značilnosti slovenskih športnih društev

Športna društva in njihova dejavnost

- Največji delež športnih društev predstavljajo športne panoge individualnih in kolektivnih športov, za njimi se uvrščajo športno-rekreativne, sledijo športne organizacije, ki se ukvarjajo z vzdrževanjem športnih objektov ter organizacijo športnih tekmovanj, najmanjšo skupino pa predstavljajo miselni športi.
- Za športne zveze v občinah oziroma na lokalni ravni je značilno, da v največji meri podpirajo rekreativno in tekmovalno dejavnost hkrati. Poleg tega lahko rečemo, da občinske športne zveze v večji meri skrbijo tudi za športne objekte.

- Pri nacionalnih panožnih športnih zvezah prevladuje tekmovalna dejavnost. Vendar poleg tega skrbijo tudi za promocijo in razvoj rekreacije med njihovimi člani.
- Samo s tekmovalno dejavnostjo se ukvarja le slaba četrtnina športnih društev. Le-ta predstavljajo tista društva, ki sodelujejo v sistemu ligaških tekmovanj in prvenstev nacionalnih športnih zvez.
- Večji poudarek na tekmovalni dejavnosti imajo društva kolektivnih športov.

Velikost športnih društev

- V regijah pretežno ruralnega značaja je manj športnih društev in tista, ki so, so po številu članstva manjša.
- Po številu športnih društev prevladujejo štiri gospodarsko najmočnejše regije in sicer Osrednjeslovenska, Gorenjska, Savinjska in Podravska. Za njimi sledijo Pomurska, Spodnjeposavska in Kraška. Ostale regije so po številu športnih društev manjše.
- Športne zveze na lokalni ravni ter nacionalne panožne športne zveze so po številu članstva večje športne organizacije (pretežno nad 500 članov).
- Največ športnih društev ima majhno število članstva (pretežno pod 100).
- Na splošno lahko rečemo, da se šport v slovenskih športnih društvih odvija večinoma v majhnih strukturah organiziranosti.

Območje delovanja športnih društev

- Lahko sklepamo, da je v mestnem in primestnem okolju največ formalno organiziranih športnih društev.
- Značilno za individualne in miselne športe je, da se najpogosteje pojavljajo v primestnem in mestnem okolju.
- Kolektivni športi se pogosteje pojavljajo v vaškem okolju, ravno tako športna rekreacija.
- Skupina, pod katero razumemo predvsem vzdrževanje športnih objektov, organizacijo različnih tekmovanj in promocijo športa nasploh, prevladuje predvsem v mestnem okolju.
- Na vaškem območju prevladujejo društva z rekreativno dejavnostjo.
- Na primestnem in mestnem pa prevladujejo športne organizacije z rekreativno in tekmovalno dejavnostjo hkrati.
- Za samo tekmovalno dejavnost lahko ugotovimo, da se najpogosteje pojavlja v mestnem okolju.

Značilnosti kadrovske strukture v športnih društvih

Volontersko delo

- Delež volonterskih delavcev v celotni kadrovski strukturi znaša kar 80,6%, medtem ko obseg njihovega dela na celotnem področju dela v športu znaša 40,7%.
- Po posameznih vrstah dela imajo največji delež med volonterji organizatorji tekmovanj, menedžerji, torej med volonterji prevladujejo delavci, ki opravljajo dela poklicev, povezanih s športom.
- Med delavci, ki opravljajo strokovna dela, je po poklicu največ sodnikov in vaditeljev, sledijo jim trenerji, najmanj pa je učiteljev.
- Volontersko delo je najbolj obsežno predvsem v majhnih in srednje velikih športnih društvih, ki se ukvarjajo z individualnimi in kolektivnimi športi.
- Več kot ena tretjina volonterskih delavcev nima strokovne usposobljenosti in kar dve tretjini jih nikoli ne obiskuje izobraževalnih tečajev, ali pa jih obiskujejo le vsakih nekaj let.

Honorarno delo

- Delež honorarnih delavcev v celotni kadrovski strukturi znaša 16,3%, obseg njihovega dela pa 25,2%.
- Med honorarnimi delavci so najštevilčnejši trenerji in učitelji, torej delavci, ki opravljajo strokovna dela.
- Honorarno delo je najobsežnejše predvsem v srednje velikih športnih organizacijah kolektivnih športov, predvsem s tekmovalno dejavnostjo.

Profesionalno delo

- Delež profesionalnih delavcev znaša 3,1%, obseg njihovega dela na celotnem področju športa pa 34,1%.
- Med profesionalnimi delavci prevladujejo delavci tehničnih poklicev, trenerji in administrativni delavci.
- Največ profesionalnih delavcev se pojavlja v velikih športnih organizacijah, ki se ukvarjajo predvsem s promocijo športa, z organizacijo tekmovanj in vzdrževanjem športnih objektov. Te športne organizacije so predvsem športne zveze na lokalni ravni, zavodi ter agencije za šport (Bednarik et al., 1998, str. 5-53; Bednarik, 1999, str. 65-96).

Priloga 3: Področje in oblike športnega menedžmenta

1. Menedžment športnih organizacij

Verjetno je najbolj podoben menedžmentu običajnih podjetij. Potrebno je zreti v prihodnost in jo poskušati predvideti, se na tej podlagi odločati in najti ustrezno ravnovesje med tveganjem zaradi negotovosti in neoptimalnim rezultatom varnih odločitev. Potrebno je poznati pomembnost ter vpliv kratkoročnih odločitev in rezultatov na dolgoročno uspešnost in se zavzemati za dolgoročno rast in razvoj. Taka organizacija mora imeti ustrezne ljudi, ki bodo imeli ta znanja, ki bodo zgradili in naprej razvijali učinkovito organizacijo podjetja, in ki

bodo znali najti ustrezne kadre, rešitve in poti za optimalno delovanje ter doseganje zadanih ciljev.

2. Menedžment športnega objekta

Za menedžment športnih prostorov kot so športne dvorane, štadioni, fitnesi in podobno, potrebujemo strokovnjake različnih področij. Ti skrbijo, da je objekt sodoben in omogoča čim kakovostnejšo in učinkovitejšo ponudbo ter izvedbo športne dejavnosti. Predvsem se poskuša doseči kar največjo (časovno) izrabiljenost prostorov.

3. Menedžment (rekreativnega) športa za razvedrilo

Ljudje se udeležujejo v športu tudi zaradi lastnega užitka in razvedrila. Potrebno je spoznati njihove želje in oblikovati programe, ki jih bodo zadovoljili. Želje ljudi se s časom spreminjajo, menedžment jim mora biti sposoben slediti s ponudbo. Takšna odzivna sposobnost je lahko tudi merilo konkurenčne prednosti. Potrebno se je zavedati okolja okoli nas, mu znati slediti in prisluhniti, se znati neopazno prilagoditi. Še več, menedžment mora dajati pobude, spodbujati želje, ki bodo ustvarile potrebe. Razvija se športne programe, kjer ljudje delajo pravilno, poudarek je na manjših skupinah in individualnosti.

4. Menedžment (vrhunškega) športa za dosežek, športnih dosežkov in športnikov

Je veliko bolj kompleksen in natančen od zgornjih vrst. Vrhunski športniki s svojimi dosežki vzbujajo občudovanje in spoštovanje množice pasivnih udeležencev. Ta povezava omogoča rast in razvoj menedžmenta za dosežek. Vse nekako temelji na ovrednotenju športnega rezultata, ki je posledica sodelovanja športnika, trenerja in strokovnega tima, tudi menedžerja. Če je ta visoko ocenjen, tako s strokovnega kot javnega vidika, ima tudi visoko menjalno vrednost. Njegova vrednost obstaja ne le za športnika ampak tudi splošno, ker spodbuja ljudi k športu, spodbuja k razvoju in napredku športne tehnike in industrije. Vrhunskega športnika se gradi od malega, se ga spremlja, spodbuja, promovira in se ga ob pravem času tudi trži. Kot tak je zelo podoben kateremukoli drugemu produktu (Šugman et al., 2002, str. 165-172).

Priloga 4: Razmere v pomembnejših športnih panogah v Sloveniji

Nogomet

Prevladujoč očitek slovenskemu nogometu je netransparentnost poslovanja. Slovenski klubski nogomet je najbolj nerentabilen med vsemi panogami, če izvzamemo NZS, ki je z nedavnimi uspehi slovenske reprezentance močno obogatela. V slovenskem nogometu naj bi se v letu obrnilo približno 6 mrd SIT, v prvoligaških klubih letno več kot 2 mrd SIT. Proračun enega se v povprečju vrti od 100 do 500 mio SIT, najbogatejši pa je NK Maribor (2,5 mrd SIT za zadnja štiri leta). Večina prihodkov klubov izhaja iz lastnih virov, največ iz naslova

sponzorskih sredstev. Dohodek od prodaje igralcev se pozna le pri boljših klubih, prav tako dohodek od prodaje vstopnic. Nekaj malega priteče tudi iz TV pravic za prenose.

Splošno veljavno je, da so klubi večinoma v dolgovih, ki pa bržkone ne, ne bodo nikoli poplačani. Znano je, da je v nogometu ogromno take in drugačne ekonomije, ki skrbi predvsem za bogatitev redkih posameznikov, namesto da bi vlagali v igralce, v kakovost nogometa in s tem zagotovili dolgoročno existenco takemu klubu. Denar je predvsem v mednarodnih tekmovanjih, kjer pa slovenski nogometni klubi zaradi skromne kakovosti večinoma ne uspevajo (Božič, 2002, str. 11).

Košarka

Je na drugem mestu lestvice najbogatejših slovenskih športnih panog. Približno 2,6 mrd SIT naj bi bilo denarja v naših najboljših klubih, ki so, tudi mednarodno gledano, dovolj dobro financirani, da bi morali dosegati ustrezne uspehe. Največ denarja klubi pridobijo s pomočjo sponzorjev, nekaj od lokalnih oblasti, Krka in Olimpija pa nekaj tudi od prodaje TV pravic in skupnega trženja v Evroligi. Prihodek od vstopnin naj bi bil zanemarljiv. Težave imajo z državo, ki ničesar ne da, zato pa terja svoj davek, ki je tudi najbolj znane klube pahnil v dolgove. Večkrat tudi preveč smelo zastavijo načrte, predvsem kar se zbranih sredstev tiče, potem pa nastopijo težave, ko se načrti ne uresničijo. Proračun Olimpije je bil za letošnjo sezono okoli 3,5 mio EUR, Krke 2,25 mio EUR, Laškega 1 mio EUR. Ko je Olimpija dosegala največje uspehe, ji je zadostovalo pol te vsote; z denarjem, ki ga imajo na razpolago, bi se moralo bolje poslovati. Tu se prodaja igralce bolje kot v nogometu, bolj smo z danimi sredstvi prisotni na mednarodni sceni. Vendar naj bi bilo tako le do tedaj, ko se bodo tudi v košarki začele vrteti podobne vsote kot v nogometu – takrat naj bi pomen naše košarke zaradi premajhnih sredstev upadel (mnenje R. Lorbeka) (Brozovič, 2002, str. 11).

Vendar ni treba, da je tako, ker imamo, kar drugim manjka – imamo sposobne ljudi, domače znanje, veliko talentov, možnosti, da se jih razvije. Imamo ljudi, ki delajo zastonj za dobro svojih klubov in resnici na ljubo, tudi z denarjem, ki je že v tem športu se da ob pravilnem in poštenem ravnanju ogromno narediti.

Smučanje, atletika, kolesarstvo

Med individualnimi športi je največji porabnik denarja smučanje v celoti (s teki, skoki in biatlonom). V zadnjih treh letih se je poraba gibala okrog 2,45 mrd SIT, kar je približno 35% vsega denarja, ki se tudi sicer porabi v individualnih panogah. Največ porabi alpska smučarska reprezentanca (dobro sedmino), njen proračun pa je bolj ali manj enak zadnjih 8 let in znaša približno 1,5 mio EUR (letos 1,8 mio EUR; pri tem omenimo, da zelo dobro delajo na področju trženja). Gleda se, da imajo najboljši smučarji tudi najboljše pogoje, ker ravno

oni prinašajo največ sponzorskega denarja – tako se nabere večina denarja, le približno šestino prispevata država in Fundacija.

Kolesarstvo je po uspehih naših kolesarjev ena uspešnejših panog v Sloveniji, vendar se v njej ne pretaka zelo veliko denarja, še posebej, ker so iztržki od prestopov naših kolesarjev v tuje klube zaradi neurejenosti razmer le borni. Čeprav se kvaliteta kolesarstva dviguje, pa je v njem vedno manj denarja (leta 2000 približno 570 mio SIT, kar je za 20% manj kot preteklo leto). Proračun našega najboljšega kluba Perutnine Ptuj - Krke Telekom je lani znašal 126 mio SIT, letos le še 100 mio SIT. Večino sredstev prispevajo sponzorji, država praktično ničesar. Stvari naj bi uredil prihajajoči kolesarski sklad, ki pa že zdaj poraja probleme v tem, kako uskladiti klubske in reprezentančne želje po sredstvih sklada.

Atletika – kraljica športov, letno porabi okrog 500 mio SIT in je četrta na lestvici porabnikov med individualnimi športi (za smučanjem, tenisom in kolesarstvom). Denarja je sicer čedalje več, kljub temu pa si atleti želijo sklada oziroma »pool-a«, ki bi rešil problem nezanesljivosti financiranja, vsaj vrhunskih športnikov. Država prispeva okoli 40% sredstev in tudi zaposlitev za najboljše športnike, ostalo sponzorji. Veliko je očitkov na račun potratnosti s proračunskim denarjem osrednje atletske zveze.

Vsi pa se strinjajo, da majhnost slovenskega trga in pomanjkanje večjega števila bogatih sponzorjev onemogoča zadovoljitev vseh apetitov po sredstvih potrebnih za ustrezen razvoj nekega športa. Prvi pridejo na vrsto medijsko bolj odmevni športi, ostali se morajo zadovoljiti s tem kar ostane (Divac, 2002, str. 11-12).

Priloga 5: Javno dostopni podatki o poslovanju nogometnega kluba Juventus

Nogometni klub Juventus s.p.a. (d.d.)

Je profesionalni športni klub, ki nastopa v italijanski Serije A (italijanska prva nogometna liga). Aktivnosti in delovanje Torinskega moštva vključujejo področja športa, medijev in zabavne industrije. Njihov največji delničar je IFI – Istituto Finanziario Industriale, podjetje v lasti družine Agnelli (63.05% delnic je v njihovi lasti; večji delničarji so še Libyan Arab Foreign Investment Company S.A. – 5,31%, Antonio Giraudo – 3,62% in Banca D'Intermediazione Mobiliare IMI S.p.A.).

20.12. 2001 je bilo na trgu približno 121 milijonov delnic v tržni vrednosti 330,75 mio EUR. Z vstopom in sprejemom na borzo vrednostnih papirjev so ne le pridobili prednosti in pravice, ki jih slednje prinaša, ampak tudi obveznosti transparentnosti in javnosti poslovanja. Kredibilni podatki o poslovanju morajo biti vedno na voljo morebitnim kupcem njihovih delnic. V takem poročilu so podani podatki o delnicah in z njimi povezanih vidikih

poslovanja. Izvemo, kdo so vodilni v podjetju, podane so natančne finančne analize in kazalniki poslovanja (informacije o vrstah, količinah in vrednostih delnic, analiza finančnega toka denarja, kazalniki možnosti rasti podjetja, kazalniki dobičkonosnosti in podobno). Sledijo podatki o poslovanju podjetja (fiskalno leto se v podjetju zaključuje 30.6., zato so podatki dani za junij 2001 in pred tem).

Preglednica 1: Prihodki podjetja po njegovih proizvodih

Proizvod	1999 (v mio EUR)	2000 (v mio EUR)	2001 (v mio EUR)	povp. 2-letna rast
Oglasi in TV-pravice	59,19	113,14	142,52	58,56%
Prodaja kart	17,83	14,65	12,84	-15,12%
Ostali prihodki	0,74	0,96	2,00	69,45%

Vir: Bloomberg professional

Podana sta tudi izkaz uspeha (prodaja se je leta 2001 v primerjavi z letom 1998 s 73,6 mio EUR povečala na 157,4 mio EUR, dobička je za 5,8 mio EUR) in bilanca stanja, kjer izvemo, da je vrednost sredstev podjetja 275.8 mio EUR in niso bistveno večja glede na leto 2000 (270 mio EUR) (Bloomberg professional, 2002).

Tu so na kratko podani le za nas morda zanimivejši podatki, je pa v takem poročilu, ki je dostopen praktično vsakomur, podano še veliko več informacij, večina se jih seveda nanaša na poslovanje in so predvsem finančnega značaja.